

YÖN

HAFTALIK GAZETE

**Ortadoğuda
savaş sonrası**

Yargıtay'ın tarihi kararı

Türk toplum hayatında son yılların en önemli tartışmalarından biri, Anayasa Mahkemesince Anayasaya uygunluğu kabul edilen ünlü 141 ve 142. maddelerin neyi yasaklayıp neyi yasaklamadığının tesbitidir. Bu noktadaki vuzuhsuzluk, sosyal akımların gelişmesini ve Türk fikir hayatını tehdit etmekteydi. Şimdi Yargıtay, «Sosyalist Türkiye» yazarı hâkim Ali Faik Cihan davası dolayısıyla, 141 ve 142. nin sınırlarını sarahatla çizmiştir. Yargıtay kararına göre, bu maddeler, «Müesses devlet nizamını ihtilâl yoluyla yıkarak burjuva sınıfını ortadan kaldırmayı ve proleterya diktatörlüğü kurmayı hedef ittihaz eden» fikir ve hareketleri yasaklamaktadır. Üretim araçlarının dışında ferdi mülkiyeti kabul edip, yalnızca üretim araçlarını kamulaştıran, «herkese gücüne göre ve her güce eserine göre» millî geliri paylaştırmayı amaç edinen, ihtilâl ve darbeleri reddederek çok partili siyasi sistemi benimseyen sosyalist fikir ve hareketler ise, bu maddelerin dışında kalmaktadır. Böylece, sosyalizm - komünizm vuzuhsuzluğu, mevzuatımız bakımından da açıklığa kavuşmaktadır. Kanunların yasakladığı, «ihtilâl yoluyla bir sınıfı yok etmek ve bir sınıf diktatörlüğü kurmak»tır. Bu sınır içinde sosyal akım ve hareketler serbesttir. Bu tarihi kararın önemli kısımlarını okuyucularımıza duyuruyoruz:

SOSYALİZM NEDİR?

Dava konusu olan «Sosyalist Türkiye» adlı kitabın incelenmesine geçmeden önce sosyalistlik ile komünistliğin mahiyetleri ve bu iki akım arasındaki esas farklarla TCK 141 ve 142. inci maddelerinin bu konu ile ilgili hükümlerinin kısaca gözden geçirilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

A — Sosyalizm, iktisadi alanda toplumu tatmin edici bir nizamın sağlanabilmesi için insanın bütün olarak gelişmesine daha elverişli, daha adaletçi sonuçlar meydana getirecek bir düzeni savunmaya bir görüş, bir doktrin olarak tanımlanmaktadır.

Muhtelif memleketlerde çeşitli suretlerde uygulanan ve her memleketin şartlarına göre farklı şekillere bürünmüş olan sosyalizmin mutedil, diğer bir deyim ile demokratik sosyalizmin özellikleri şöyle özetlenmektedir:

Üretim vasıtalarının devletleştirilmesi, sosyal adaletin sağlanması, emek sahiplerinin emeklerinin karşılığını alabilmeleri, millî gelirin adil bir şekilde ve her ferdin topluma kazandırdığı kadar alabilmelerini temin yolunda dağıtılmasıdır.

Sosyalist cemiyette işçilerin araçları yevmiyelerin umumi seviyesi üretildikleri servet miktarına bağlı bulunmaktadır. Sosyalistler şu formülleri kullanırlar: «Herkese gücüne göre, her güce eserine göre», «herkese cemiyete kazandırdığı kadar».

Sosyalizm, üretim vasıtalarının dışında ferdi mülkiyeti kabul etmemektedir. Sosyalistler bir ihtilâl ve darbeye taraftar olmayıp, çok partili demokratik bir devlet içinde kendi fikir ve görüşlerini halka yaymaya çalışarak meşru ve kanunî yollarla iktidara gelmek ve hükümete iştirak ederek işçi menfaatlerini koruyabilecek bir siyasi takip etmek ve ıslahat programlarını böylece gerçekleştirmek amacını gütmektedirler.

KOMÜNİZM NEDİR?

B — İhtilâlcî sosyalizm veya aşırı sol da denilen komünizm ise, müesses devlet nizamını ihtilâl yolu ile yıkarak burjuva sınıfını ortadan kaldırmaya ve proleterya diktatörlüğü kurmayı hedef ittihaz etmektedir.

1834 tarihinde Londra'da top-

lanan komünist kongresi adına Karl Marks ve Engels tarafından yazılıp dağıtılan komünist beyan namesinde:

«... işçi sınıfının ihtilâlde ilk konan, proleteryanın hâkim mevkiine yükseltilmesi, sermayenin burjuva elinden alınması, tek mil üretim vasıtalarının hâkim sınıf olarak ve teşekkül etmiş olan proleteryanın elinde temerküz ettirilmesi, hedefe ancak bütün eski sosyal düzenin şiddetle yıkılması ile varılacağı, proleteryanın bu ihtilâlde zincirlerinden başka kaybedecekleri birşeyleri olmadığı, ihtilâlin onlara hür bir dünya kazandıracığı...» kaydedilmiş ve 1919 yılında Moskovada toplanan Üçüncü Enternasyonalde de aynı esaslar benimsenmiş ve 1928'de Moskovada yapılan toplantıda ise:

1 — Proleterlerin ihtilâlde hazırlanması, burjuva rejiminin yıkılması bunun da ancak cebir yolu ile mümkün olacağı, cebri inkâr etmenin komünizme ihanet olacağı.

2 — Burjuva rejimini yıkmak için marksist ve materyalist felsefeden gayri bütün düşünceler şüküllerinin ortadan kaldırılması sınıf mücadelesinin en şiddetli hale getirilmesi,

3 — Proleterya diktatörlüğünün kurulması,

4 — Bu suretle kurulacak diktatörlüğün terör ile muhafaza edilmesi kararlaştırılmıştır.

Komünistlik gerek üretim gerek tüketimde mülkiyetin ve miras haklarının kaldırılmasını ve say ve servetin müşterek hâle konulmasını hedef ittihaz eder. Materyalist felsefeden gayri bütün düşüncelerin ortadan kaldırılması amacını güder. Dine ve din telâkkilerine hücum eder, dinin sosyal cephesini kaybettiği ve din adamlarının burjuva sınıfının emrine girdiğini savunur. Komünizmin formülü «Herkese kapasitesine göre, herkese ihtiyacına göre» dir.

C — Bu konu ile ilgili TCK 141. maddesinin I fıkrası,

«... Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerine tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, yahut memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan birini devirmeye matuf cemiyetleri

her ne suretle ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler...»

142. maddenin I numaralı fıkrası ise,

«... Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içindeki müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse...» hükümünü ihtiva etmektedir.

Kanun vazı, 142. maddenin I numaralı fıkrası ile de bu husus ve bu meyanda komünistlik propagandası yapılmasını yasaklayacak ceza müeyyidesine tâbi tutulmuştur. Sözü edilen fıkradaki «tahakküm», «ortadan kaldırmak», «devirmek» gibi kelimelerin bizatîli cebir ve şiddeti tazammun etmekte olduğu şüphesiz bulunmuştur.

«SOSYALİST TÜRKİYE» NEYİ SAVUNUYOR?

Bu kitapta devletçilik savunulmakta. Fakat bunun bugünkü tabikati yerilmektedir. Devlet eliyle yapılan ihalelerde yolsuzluklar, israflar olduğu iddia edilmekte ve meselâ bir sokağın elektrik, su, havagazı v.s. boru ve kanallarının düzenlenip yapılması için dört beş defa bozulup ihale suretiyle tekrar yapıldığı ve böylece bir çok müteahhitlere devlet kesesinden kârlar sağlandığı gibi özel firmalara ve aracılarına ise yine devlet elinden kârlar sağlandığı ileri sürülmektedir.

Toprağın uygunsuz dağıtılmış olduğu, topraksız köylülerin üzerinde oturduğu toprakla birlikte alınıp satılan bir meta halinde olduğu, tek üretici olan köylünün eline emeğinin gerçek karşılığının geçmediğini bu yüzden perişan ve yoksul bir duruma düştüğünü, buna karşılık üretimde hiç bir fonksiyonu olmayan milyonlarca insanın alım ve satım arasındaki fiyat farkı ile geçindiğini çoğunlukta olan bir grup emeğinin geliri ile düşük bir yaşantı yüzünde iken azınlıkta olan bir grubun emeğinin 50 - 100 katını elde ettiği ve çok defa emek sarfetmediği halde lüks bir yaşama düzeni sürmekte olduğu beyan edilmektedir. Bundan başka, bugünkü idare cihazının kendine göre aksayan tarafları uzun uzun anlatılmakta, devlet kadrolarının haddinden ve ihtiyacı çok fazla kabarıp şişirilmiş olduğu ileri sürülerek yönetim kadrosunda âdeta bir işsizler ordusu meydana getirildiği, bu işsizler ordusunun ve emeğinin sırtından geçinen bir asalak kitleden başka bir şey olmadığı iddia edilmiştir başka bugünkü siyasi partilerin durumlarına da değinilerek,

«... Türkiye'de siyasi partiler sırf iktidara gelmenin yolu olduğu için kurulur (S. 35)... bugün var olan siyasi partilerin adlarından başka farkları yoktur. Her parti hangi toplumsal kuvvete dayandığını açıklamamış, belli bir fikri önceden bilinen bir yönü bir gidişi bir doktrini yoktur. Parti adı altında halkı gruplara bölen siyasi birliklerdir (S. 36) Sermayeci sınıfın yapmacık gruplaşmalarından başka birşey olmayan partiler işçiyi ve köylüyü parti sayısına parçalara bölmüşlerdir (S 41)

«... gizli ya da açık yollardan siyasal partileri tutup savunanlar ise gelişikliğinin en açık örneklerini vermektedirler. Çünkü bunlar tuttukları siyasal parti ile karşı oldukları siyasal partinin aynı parti tek parti olduklarını bilmezler. Siyasal partilerin hep-

si sermayeci sınıfların suni bölümleri olduğundan bu partilerin birini tutmakla bütün partileri birden tutmak arasında fark yoktur. Bu yüzdendirki olaylara ilgi gösterdiklerini sanan partizan okumuşlar, yalnız kendi kendilerini yadsımakla kalmazlar, aynı zamanda emekçi çoğunluğun zararına çalışmış olurlar (S. 124) Kurulu olan siyasi partilerin hepsi toprak ağasının ve eşrafın öz malıdır. Bu partiler emekçiyi suni gruplara ayırırlar. Bu suretle emekçi çoğunluk hangi partiyi tutarsa tutsun, oylar karşı partiye yani ağanın ve eşrafın partisine gitmektedir. (S. 136)

Yine kitapta sermaye (geniş yollar topraklar madenler konut olmayan büyük hanlar, büyük enerji kaynakları, nakit) sahiplerinin emekçi sınıfı (işçi - köylü) sömürdüğü, üretim araçlarını ve diğer yardımcı vasıtaları ellerinde tutan sınıfın sahip olduğu ekonomik kudretle emekçi sınıfı eğemenliği altına aldığı (s. 20 - 41) işçi ve köylünün ya doğrudan doğruya, ya ekonomik ilgililerle ya da kendilerini telkin edilen bütü inancın tutsaklığı ile siyasi iktidara kâhılma niteliğini yitirdiğini (s. 40) işbu suretle devletin azınlıkta bulunan sermayecilerin elinde bulunduğu iddia edilmektedir.

TAHLİL VE MÜNAKAŞA

Dava konusu kitapta ileri sürülen esas noktada toplumculuğun mahiyeti ve toplumculuğun gerçekleştirilmesi için başvurulacak çareler böylece özetlendikten sonra bunların T.C.K. 142/I. maddesi karşısında hukuki mahiyetlerinin incelenmesi gerekmektedir.

a—) Sanık, kitapta bugünkü sermaye dağılımında düzensizlikler olduğunu, sermaye sahiplerinin emekçi sınıfları ekonomik baskılar altında tuttukları, onları sömürdüklerini ve bu yüzden emekçilerin sevmeye haklarını dahi kendi arzu ve istekleri dairesinde kullanmadıklarını ileri sürerek sermayenin (geniş toprakların, yolların, madenlerin, konut olmayan büyük hanların, büyük enerji kaynaklarının) devletleştirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna mukabil yukarıda 17 numaralı paragrafta belirtildiği gibi fertlerin toprak mülkiyetlerine de yer verilmekle beraber bütün tüketim vasıtalarında ferdi mülkiyet esas kabul edilmekte ve herkesin emeğinin karşılığını alacağı beyan edilmektedir. Bu düşüncelerin yukarıda işaret olunan demokratik sosyalizmin icaplarından olup ve yine yukarıda mahiyeti belirtilen komünist akıma karşı bulunduğu açıkça anlaşılmaktadır.

b—) Gerçekleştirilmesi ileri sürülen toplumculuğun ise, yine yukarıda (A) paragrafında ve 19. numara altında açıklanan niteliklerine göre komünistlikle bir ilgisi görülmemeyi aksine komünizm karşısında bir akım niteliğini taşımaktadır. Özellikle kitabın 48. sahifesinde «Toplumculuk bir proleterya ideolojisi, işçi sınıfının soyut bir felsefesi değildir» diye yazılmıştır ve yine 48. sahife de «... çok defa ileri sürüldüğü gibi toplumculuğun amacı devleti zayıf düşürmek, ya da onu müzeli bir eşya gibi bir kenara itip örgütsüz bir ortam yaratmak değildir» denmesi ve yine 49. sahife de «Toplumculuk işçi, patron çekişmeleri sonunda işçi sınıfını iktidara getirip patron sınıfını alta almak gibi bir değişik tokuş amacını gütmeyiz, çünkü toplumculuk zenginliğin paylaşılması olmadığı gibi yoksulluğun paylaşılması da değildir» di-

ye açıklaması bu hususu açıkça ifade etmektedir.

c—) 48. sahife de «Devletin, tüm vatandaşların özgür iradelerini temsil eden bir örgüt haline getirilmesi» nin yazılı olması ve 49. sahife de ise herkesin siyasi iktidarda özgür iradeyle temsil edileceğinin kabul olunması, kitapta siyasi iktidara yalnız emekçi sınıfının hâkim olması amacının güdülmeyeceğini de göstermektedir.

ARACILARIN KALDIRILMASI KOMÜNİSTLİK DEĞİLDİR.

ç—) 141 ve 142. maddelerin I. fıkralarında yer alan sosyal sınıf deyimi ile, bu maddelerin 5844 sayılı kanunla yapılan değişikliğe ait gerekçesinden ve kanunun B.M.M. deki müzakere si sırasında yapılan konuşmalardan ve verilmiş olan izahattan da anlaşılacağı üzere, burjuva ile emekçi sınıfı kastedilmiş olup mesleki gruplar ve zümreler sosyal sınıf mefhumuna girmedikleri cihetle araçların ortadan kaldırılarak ürünlerin doğrudan doğruya tüketicilere nitelikli estirilmesini ve bu sebeple bazı kimselerin fazulî yere üretici ve tüketicilerin keselerinden zengin olmalarının önlenmesi gerektiğini savunmanın ise, komünistlikte bir ilgisi mevcut bulunmamıştır.

d—) Komünistlik yukarıda anlaşıldığı üzere müesses devlet nizamını ihtilâl yolu ile yıkarak burjuva sınıfını ortadan kaldırmaya ve proleter sınıfın diktatörlüğünü kurmayı ve bu diktatörlüğün de terör ile muhafaza edilmesini hedef tuttuğu halde kitapta bunun aksine olarak «Toplumculuk işçi patron çekişmeleri sonunda işçi sınıfını iktidara getirip patron sınıfını alta almak gibi bir değişik tokuş amacını gütmeyiz» (S. 49) demek ve emekçi sınıfının hakkını korumak için özgür bir seçim yolu ile iktidara geleceğini (s. 159) savunmak suretiyle dava konusu kitabın komünist metodlarını benimsemiş olduğu anlaşılmaktadır.

e—) Her ne kadar komünizm, Marksist ve Materyalist felsefeden gayri bütün düşünce şekillerinin ortadan kaldırılmasını istemekte ve bu itibarla dine ve din telâkkilerine hücum etmekte ise de, mücerret din, din adamlarının bazı tutumları ele alınarak haklı veya haksız yapılan tenkitlerin her halde komünistlik propagandası niteliğinde olduğunu kabule imkân olmadığı gibi dinlere karşı gösterilen her inancsızlığın da komünistliğin mücerret ve yegâne delili sayılmaması, kaldı ki kitapta ele alınan hususun, ilmi çalışıp kazanması ve her sahada gelişip ilerlemeyi ve yükselmeyi emreden asıl istem dininin değil, dinle ilgisi olmayan, aksine din tarafından reddolunan hurafelerin ve gerçek din adamı olmadıkları halde din adamı kisvesine bürünüp gerçek dinin esaslarından ziyade hurafeleri, aklın ve dinin kabul edemeyeceği şeyleri telkine kalkışan çıkarıcı kişilerin daha ziyade hedef tutulduğu anlaşılmakta, 128. sahife deki «... pozitif bilime, tekniğe modern sanata ve özgür düşünceye karşı olan aslında din-dar halk değildir. Dinlerin dondurucu ve durdurucu fonksiyonu din öğreticileri ve din ulularından gelmektedir.»

İbaresi ve ayrıca 130. sahife de dini hurafelerden yakınıması bu kamuyu uyandırmaktadır. Bundan başka sanığın, milliyetçiliği kendisine göre mânâlandır- (Devamı Say. 15'de)

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İhtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için Adres: P. K. 512 - İstanbul

Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci: İlhani Sosyal) Telefon: 17 69 89
İstanbul Bürosu: Mollafenâri Sok. 30/32 Çarşoğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL.

3 aylık (13 sayı) 15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN: Beher sütunda santimi 25 TL'dir Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın

ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayımlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

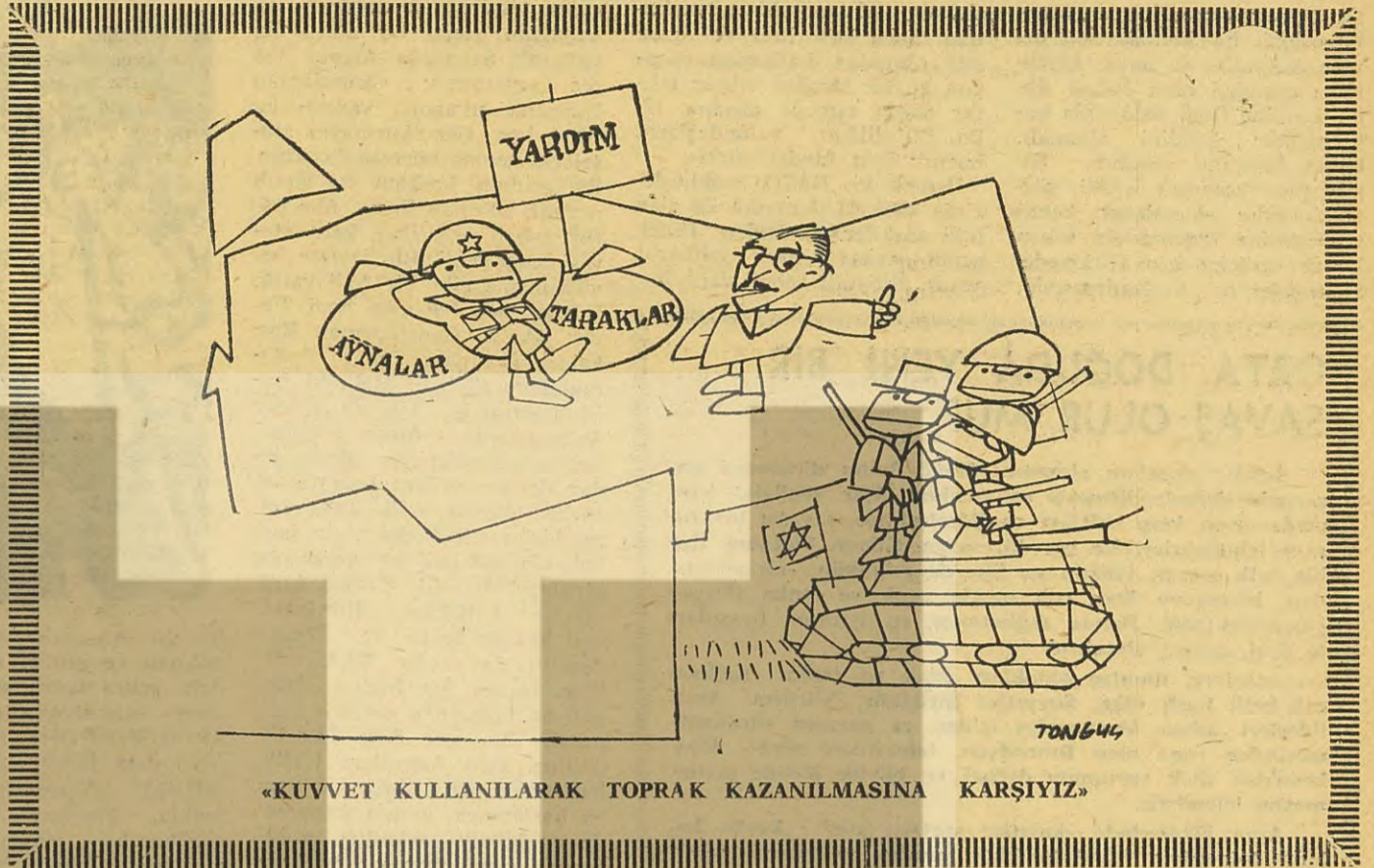
ASIL MESELE

Amerikan aydınları da dahil, bütün dünyada aydın çevrelerin endişeyle cevap aradıkları günümüzün temel meselesi şudur: Sosyalist blok dışında, zorbalıkla bir dünya egemenliği kurmaya ve sürdürmeye yönelik ABD'nin bu gidişi nereye varacaktır? Cenevre'den Prof. Louis J. Halle, «kudreti arttıkça bir millet, kudretini daha da çoğaltmak için, bu kudreti daha fazla kullanmak ihtiyacını duyar» biçiminde bir teoriye dayanarak, silâhla ayakta tutulan bir Amerikan İmparatorluğunun kuruluşundan söz etmektedir. Bu profesöre göre, «bir gün gelecek, Amerikan İmparatorluğunun genişlemesine dur demek amacıyla dünyanın geri kalan bütün ülkeleri, korku ve nefret içinde birleşeceklerdir». Prof. Maurice Duverger de geçen hafta yayınladığımız yazısında, «ABD'nin sağladığı hegemonya durumu ve herşeyi yapabileceğine olan inancı, dünya barışı bakımından muhtemelen en büyük tehlikeyi teşkil etmektedir» hükmüne varmaktadır.

Washington'da çıkan The New Republic Dergisi ise, State Department'a hâkim görüşü şu sözlerle yansıtmaktadır: «State Department'daki kişiler, (Amerikan On Yılı) ndan konuşuyorlar. Bunların teorileri şöyledir: Rusya ve Çin ikiye bölünmüştür. Çin, kendi içinde mücadele vermektedir. ABD tek gerçek dünya devletidir. İstedığı yerde istediğini yapmakta hayli serbesttir.»

Gerçekten Krosçov'un ric'atı ile sonuçlanan 1962 Küba buhranından beri ABD'nin dünya politikası, bu teoriye uygun biçimde gelişmektedir. Son beş yıldır, kapitalist kalkınma yolunu reddedip emperyalist hegemonyadan kurtulmaya çalışan Üçüncü Dünyanın ilerici rejimleri, CIA'nın ya da «yeşil bereliler» in mârifetli müdahaleleriyle devrilmiştir. Güney Amerika'da, Washington'un «karşı - devrim» teorisyenleri ve uzmanları, en ufak ilerici kıpırdanışı boğma çabasındalardır. Özgürlük şampiyonu NATO'nun üyesi ve Batının sevgili çocuğu Yunanistan'da dahi, halkın hafiften sola kaymasına müsaade edilmemiştir. Şimdi İsrail darbesiyle, Orta Doğu'da emperyalist kontrolden kaçır gibi olan ülkelerin hesabı görülmek istenmektedir. Elektronik bir duvarla Kuzeyden ayrılması kararlaştırılan Güney Vietnam'da, solcuların tasfiye edildiği bir rejim kurmak için, tarihin belki de en iğrenç savaşı verilmektedir. Amerikan politikasını çizen teorisyenler ve devlet adamları, Sovyet ya da Çin nüfuzunu arttırır gerekçesiyle, milli kurtuluş hareketlerine karşı koymaları gerektiğini bile açıkça ilân etmişlerdir. Ve bütün bunları ABD, milletlerarası plânda, onu gerilemeye zorlayacak esası bir mukavemetle, hiç değilse şimdiye kadar, karşılamaksızın yapabilmmiştir. Amaç, Üçüncü Dünyaya bırakınız sosyalizmi, kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu dahi zorla yasaklamaktır.

Johnson yönetimi tarafından sistemli biçimde uygulanan bu emperyalist dünya imparatorluğu politikası, bütün dünyada olduğu

«KUVVET KULLANILARAK TOPRAK KAZANILMASINA KARŞIYIZ»

gibi Amerikan aydın çevrelerinde de şiddetle eleştirilmektedir. Roosevelt ve Kennedy geleneğine uyarak aydınlarla işbirliğini sürdürüyor görünmek isteyen Johnson'u hayli rahatsız eden bu tartışmaların anlamını, ünlü muhafazakâr dergi The Economist «misyonlarından şüphe eden Amerikalılar» başlıklı bir yazıda iyi belirtmektedir. The Economist'e göre Johnson'un politikası şöyle özetlenebilir: «İlerici aydınlar, Johnson'dan en çok, son yirmi yıldır alışılan Amerikan dış politikasını yeni bir yöne götürdüğü için şüphe etmektedirler. Şüphelerinde haklıdır. Gerçekten dış politika —yanlış ya da doğru— yeni bir yön almıştır. Johnson, yenilik getirici bir kişidir. Dış politikada ise, Amerikalılar, yeniliği güvensizlikle karşılarlar.»

Johnson, herşeyden önce, Amerika'nın kendi kabuğuna çekilme politikasının son kahntılarını tasfiye etmiştir. ABD'nin dünyadaki sorumluluklarını sınırlandırmanın mümkün olmadığını anlamıştır. Vietnam Savaşında başarıya ulaşılsa dahi, ancak nisbi bir istikrar dönemi sağlanacaktır. Belki komünist olmayan Asyayı Çin'e karşı örgütlendirmek şansı doğacaktır. Ama bütün bunlar çabucak gerçekleşmeyecek ve Amerikan zaman tablosuna uygun düşmeyecektir.

Asyada nisbeten demokratik rejimler kurmak ve ekonomilerin marksist olmayan, kapitalist yönde gelişmelerini sağlamak için, ABD, karışık küçük buhranların birbirini izlemesini, hattâ savaş ve savaşa yakın durumları göze almak zorundadır. Asya, Asyadır. Bu sebeple, arzu edilmeyen (gerici, faşist) müttefikler desteklenebilir ve Hitler olmayan düşmanlarla da savaşılabilir. Büyük bir ülke, uzun vâdeli bir amaç için kudretini kullanınca bunları önlemeye imkân yoktur. Johnson'a göre, (komünist olmayan bir alternatifi muhafaza-

zası), Amerika'nın bir seri savunma aksiyonuna ihtiyaç gösterecektir. Johnson, Batıların değil, fakat Amerika'nın aksiyonu demektir. Truman ve Eisenhower dönemlerinde ABD, müttefiklerinin muvafakatını almadan hiç bir büyük harekete girişmezdi. ABD şimdi tek başına hareket etmekte sakinca görmemektedir.»

The Economist, Üçüncü Dünya ülkelerine kapitalizmi empoze etmeye yönelik Johnson politikasının geleceğini de şöyle değerlendirmektedir: «Başkan Johnson, ülkesinin savunduğu inancı denemeye tâbi tutmuştur. Amerikalılara, millî kalkınma liberal modelinin (kapitalist), Amerika dışındaki ülkelerde de uygulanıp uygulanmayacağı sormuştur. Buna evet diyenlerin, inançları için para harcamaya ve Amerikan kanı dökmeye hazır olup olmadıklarını tesbit etmiştir. Bunu yaparken, Johnson, Amerikalıların dış politika alanında düşünmeye alışık oldukları muhtevayı değiştirmiştir. Eğer Vietnam hareketi başarıya ulaşır ve —Japonya'da gerçekleşen, Milliyetçi Çin, Meksika, Güney Kore ve Ürdün'de gerçekleşme yolunda olan biçimde— bir gelişme, savaş sonrası Güney Vietnamında da sağlanabilirse, şüpheciler, kısa sürede kendilerini bu yeni muhtevaya göre ayarlayacaklar ve kendilerine güveni yeniden kazanacaklardır. Eğer Johnson başarısızlığa uğrarsa, sonuç, Amerika'nın dünyanın büyük bir kısmına sunabileceği çok şey olduğu fikrinin iflâsına yol açacaktır.»

Gerçekten, ABD kendi kalkınma modelinin Üçüncü Dünya ülkelerinde de başarı sağlayacağını, dünya jandarmalığını yüklenerek, gerekirse silâh zoruyla ispatlamak çabasıdadır. Güney Kore, Milliyetçi Çin gibi ülkelerin, kapitalist

yoldan hayli mesafe aldığı iddiasındadır. Ama bu yalnız bir iddianın ibarettir. Üçüncü Dünya ülkelerinin çoğunu emperyalist sistem içinde tutmayı başaran ABD, bu ülkelerde kapitalist kalkınmayı gerçekleştirmekten çok uzaktır. Hattâ bir iflâstan söz etmek gerçeğe daha uygundur. Nitekim bu iflâsı gören Amerikan aydınları, Johnson'un dış politikasını, «Üçüncü Dünya ülkelerine kapitalizmi empoze etmeye yöneldiği için» eleştirmeye başlamışlardır. CIA marifetleri ve «yeşil bereliler» in zorbalıklarıyla renklenmiş Amerikan tahakküm politikası, son tahlilde, «kapitalizm, nüfusu 40 yıla kadar daha 3 milyar kişi artacak olan fakir dünyada açlığı, sefaleti ve işsizliği kaldırmaya muktedir midir» sorusunu cevaplandırmaya dayanmaktadır. Amerikan aydınları ile Johnson arasındaki tartışma bu noktada düğümlenmiştir. Birçok Amerikalı aydın, bu süper emperyalist politikanın, insanlık için feci sonuçlar vereceği inancındadır. «Amerikan kapitalizminin sınırları» adlı kitabın yazarı Robert L. Heilbroner, geçenlerde Colarada Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada, Amerika'da Johnson politikasına karşı yöneltilen eleştirilerin, belki en aşırı, fakat en mükemmel örneğini vermiştir. Bütün Türk aydınlarının okuması ve üzerinde düşünmesi gerektiği inancıyla orta sayfamızda yayınladığımız bu konuşmasında ünlü Amerikalı aydın şöyle demektedir: «Şunu dünyaya bağıra bağıra ilân etmeliyiz: Geri kalmış milletleri kalkındırmaya bizim ne gönlümüz, ne de politik dileğimiz vardır. Daha önemlisi, onları kalkındırabilme gücünden yoksunuz». Ne marksist, ne de sosyalist olan Heilbroner, bu gücü sosyalizmde ve hattâ onun en aşırı biçimlerinde görmektedir.

Doğan Avcioğlu

İnönü, AP iktidarını ihtiyatlı olmaya çağırıyor!

Orta Doğuda Türkiye'ye de sıçrayabilecek tehlikeli savaş günleri atıldıktan sonra, Türkiye'deki Amerikan üslerinin başımıza nasıl bir dert açabileceğini, bu konuda son derece ihtiyatlı ve hatta Hükümet'e destekçi olan İnönü dahi, kendine özgü üslûbuyla belirtmekten kendini alamadı. Geçen haftanın sonunda Kıbrıkalede konuşan İnönü, şöyle diyordu: «Memleket, kendi vebelerine değinmeyen sebepler ve vesileler için Türkiye'deki tesisler'in kullanılmasyla,

bütün NATO devletlerinden ayrı olarak harbe tutuşmak ihtimalini ıstırapla düşünüyor. Hükümet, Türkiye'deki tesislerin Amerikalılar tarafından bizim haberimiz ve rızamız olmadan kullanılmayacağı büyük Meclise tekrar tekrar temin etmeye mecbur oldu. Bu dikkat vatandaşların huzuru için faydalı oldu».

Demek ki, NATO taahhütlerinin dışında, Amerika ile olan ikili ilişkiler yüzünden Türkiye'nin savaşa itilme tehlikesi vardı. İhtiyatlı İnönü dahi, bu-

nu belirtmeyi lüzumlu sayıyordu.

«Bizim haberimiz ve rızamız olmadan üslerin kullanılmasına çağrı» teminatının değerini ise, başından geçen bir olaya dayanarak Senatoda Ahmet Yıldız anlatmıştı: «Amerikanın Lübnana çıkartma yaptığı tarihte ben, Genelkurmayın ateşlerle temas bürosunda idim. Bu grubun başkanı da şimdi burada bulunan Enver Aka idi. Bir sabah Amerikan kara ateşesi bana geldi. Bir şeylere hafıflanmış gibi bir hâli vardı. Bütün gece boyunca beni, Enver Aka'yı, Genelkurmay Başkanını aradığımı, fakat bulamadığımı söyledi. Halbuki bahis konusu üç kişi de o gece Ankaradaydı. Ateşe, bizleri arama gayretlerinin sabaha kadar devam ettiğini belirttikten sonra, (Neyse, dedi, daha sonra bizim büyükelçi sizin başbakanla görüştü ve Amerikan birlikleri İncirlik üssüne indi, mesele halloldu). Emrivakiden kastım budur ve bunun devamı da vardır. Türkiye'de kine benzer bir hâdise ertesi gün de Lübnanda cereyan etmiştir. Bir gece önce İncirlik üssüne inen Amerikan birlikleri, ertesi gün Lübnana çıkma-ya başlanınca, bunun karşısında en büyük şaşkınlığı, o ülkenin genelkurmay başkanı duymuştur. Mesele alelacele incelendiği vakit de Amerika'nın oradaki kara ateşesi, benim muadilim olan subaya bana söylediklerinin aynıni tekrarlamış, kendisinin âmirinin ve genelkurmay başkanının gece boyunca arandığını, sonunda sabahlevin Amerikan büyükelçisinin başbakanla görüşmesi sonucu dâvânın halledildiğini ve birliklerin Lübnanda karaya çıktıklarını söylemiştir. Emrivakinin devamı budur. Bu işler böylesine süratli cereyan etmektedir. Türkiye'yi tehlikeye atabilecek bir sonuç hakkında, mutedil beyanlarla yetinilmeyip Türkiye'deki üslerin Orta Doğu'ya herhangi bir müdahale için kullanılmasına cevaz verilemeyeceği Amerika'ya bir muhtıra ile önceden bildirilmelidir. Emrivaki yolunun kesin bir şekilde kapatılması, ancak bu şekilde mümkündür».

Ne var ki bu konuda AP iktidarı, İnönü'nün «Harici meselelerde kaza gelinceye kadar hiç bir şey gelmeyecek zan olunur ve geldiği zaman bir defa gelir» tavsiyesine pek alınıp etmemektedir. Üstelik, AP iktidarı, Orta Doğu çatışmasındaki İnönü'nün «tam tarafsızlık» uyarısından ayrılmakta, Araplara sempatik görünecek jestlere yönelmektedir. İnönü, bunu tehlikeli bulmaktadır. Nitekim Salı günü CHP grubunda yaptığı konuşmada, «tam tarafsızlık» ilânından kaçınan ve İsrail'e karşı vaziyet alıyor intibahı veren AP'nin bu tutumunu endişeyle karşıladığını belli etmiştir: «Tarafsız olduğumuzu ilân edelim diye ısrar ettik. Esas itibarıyla Dışişleri Bakanım benim mülâhazalarımı anlıyordu. Onun gayreti, bu istikamette görünüyordu. Fakat bunun, bugün ne kadar doğru olduğunu bilmeyorum. Silahlı çatışma neticesinde bir arazi değişikliği olmasın diye kesin vaziyet aldığımızı ve İsrail'e bir NOTA verdiğimizizi, bazı gazeteler yazdılar. Bu notanın metninden de haberimiz yoktur. Bunu öğrenmek isteyen bir vaziyetteyiz.» İnönü, «ihtiyatlı olun» demektedir.

SOVYETLER BİRLİĞİ NE YAPACAK?

Bununla beraber, şiddetli bir diplomatik savaşa sahne olacağına benzeyen Orta Doğuda savaşın kısa bir sürede ye-

niden başlaması ihtimali çok zayıftır. Arapların elinde savaş yapacak bol sayıda uçak ve tank yoktur. Güvenlik Konseyinde «kayıtsız şartsız» ateş-kes'i kabul eden Sovyetler Birliğinin ise, savaş tahrikçiliği yapması beklenmemektedir. Bununla beraber, diplomatik planda, Moskova, Arap dâvâsını var gücü ile desteklemektedir. Güvenlik Konseyinde saldırgan İsrail'in kınanmasını ve işgal ettiği toprakları terketmesini istemekte, Amerikan vetosu üzerine bunu başaramayınca, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu toplamaya yönelmektedir. Öte yandan, Akabe Körfezinin herkese açık milletlerarası bir su olduğunu ilân eden ve İsrail saldırısını bu yüzden haklı göstermeye çalışan Anglosaksonların ikivüzlülüğünü açığa vurmak için Sovyetler Birliği, Panama Kanalı, Tuna nehri ve Boğazlar dahil, bütün su yollarının milletlerarası kontrole verilmesini istemiştir. Anglosaksonların buna yanaşacağı çok şüphelidir. Böylece Sovyetler Birliği, dünya kamu oyunu ve özellikle Üçüncü Dünya ülkelerini kazanma çabasıdadır. Yenilgiden sonra, barışı kurtarma yolunda da «kayıtsız şartsız» ateş-kes'in yarattığı hayal kırıklığına rağmen, Arapların milletlerarası planda tek büyük desteği Sovyetler Birliğidir. ABD ise, hiç de kolay olacağına benzememekle beraber, Sovyetler Birliği ile Orta Doğu konusunda bir anlaşmaya varmaya çalışmaktadır. Yeni bir savaş, şimdilik zayıf bir ihtimaldir, ama barış da çok uzaklarda gözükmemektedir.

CHP'deki gelişmeler

CHP Merkez Yönetim Kurulu'nda vukubulan değişiklikler, daha ahenkli bir çalışma düzeni sağhyabileceği için belki de faydalı bile sayılabilir. Ama bu değişikliğe yol açan olayların pek ümit verici olduğunu söylemek güçtür. CHP için en büyük tehlike, Demirel ve Feyzioğlu'nun yaratmak istedikleri biçimde bir savunma kompleksine düşmektir. Dine tâviz politikası CHP'ye nasıl sadece zarar verdiyse, sağa tâviz politikası da CHP'yi yavaş yavaş eritebilir.

CHP ne Marksisttir, ne de

ORTA DOĞUDA YENİ BİR SAVAŞ OLUR MU?

İsrail, alacağını almıştır. Şimdi bunu diplomasi pazarında değerlendirmeye çalışacaktır. Ağır yenilgiyi hazmedemeyen Arap halkları ve liderleri ise, savaşçı bir tutum içindedirler. Ne var ki, savaş, Güney Vietnam tipi bir halk savaşı, Filistin ve Sina'da mümkün olmadığından, herşeyden önce çok sayıda uçak ve tanka ihtiyaç göstermektedir. Bunun sağlanması, en iyimser hesaplarla dahi, zaman alacaktır.

Araplara, muhtaç oldukları uçak ve tankı sağlayacak belli başlı ülke, Sovyetler Birliğidir. Nitekim Arap liderleri adına Moskova'ya giden ve savaşın sürdürülmesinden yana olan Bumedyen, tahminlere göre, Moskova'dan silâh yardımını derhal ve büyük ölçüde arttırmasını istemiştir.

Arap ülkelerinde «kayıtsız şartsız» ateş-kes'in kabulü dolayısıyla hayal kırıklığı yaratan ve bunu telâfi etmek istediği belli olan Sovyetler Birliği, eski taahhütlerinin ötesinde yeni taahhütlere girmeyi kabul edecek midir? Pekin, 700 milyon Çinli'yi Orta Doğu'ya göndermekten söz etmektedir, ama Moskova bu ölçüde bir söz özgürlüğüne sahip değildir.

İsrail zaferinde ne rol oynadığı kesinlikle bilinmemekle beraber, zaferden pek keyifli görünen ABD'nin ise halen en büyük endişesi, Sovyetlerin Orta Doğu'ya silâh yollayarak, Arapları cesaretlendirmesidir.

ABD, Orta Doğu'da tasarladığı yeni düzenin, ancak Sovyetleri de ıstırap ettirerek kurulup sürdürülebileceğini bilmektedir. En azından, bölgeye silâh vermenin sınırlandırılması hususunda - ki böyle bir anlaşma İsrail'in işine yarayacaktır - Sovyetlerle bir anlaşmaya varmayı ümit etmektedir. Ne var ki böyle bir anlaşma, herhalde Arapların çok sert protestoları ile karşılaşacaktır. Sovyetler Birliği, Arap kamu oyunu bir ölçüde göz önünde tutmak zorundadır. Öte yandan Orta Doğu'da Amerika ile direkt bir çatışmadan dikkatle kaçınan Sovyetler Birliğinin, diplomatik planda en büyük kozu, Arapları silâhlandırma tehdididir. Sovyetler Birliği, Arapları da tatmin edebilecek çok ciddi teminat elde etmedikçe bu kozdan herhalde kolayca vazgeçecek değildir.

Tarafların görüşleri arasında büyük farklar vardır. Kısa vâdede bir savaş ihtimali zayıf olmakla beraber, diplomatik savaş herhalde çok çetin olacaktır. Dean Rusk'ın yalanlamasına rağmen, bir çözüm yolu, belki de yalnız Orta Doğu değil, Vietnam dahil bütün anlaşmazlıkların çözülmesiyle bulunabilecektir. Güçlü haber kaynaklarına sahip bulunan New York Times'ın C. L. Sulzberger'i, Orta Doğu zaferinden sonra Johnson'un bir barış havarisi gibi ortaya fırlayabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır. Sulzberger'e göre, Johnson'un şu dramatik teşebbüste bulunması mümkündür:

1 - Barış isteğini belirten bir bildiri yayınladıktan sonra, Johnson, 15 gün içinde Cenevre'ye gitme niyetinde olduğunu açıklayacaktır. Orada bütün öteki devletler ve teşekküllerle, Vietnam'da bir çözüme varmak için her türlü istisarede bulunacaktır.

2 - Bu ümit, geniş bir konferansa ABD'nin taraf tar bulduğunun ilânıyla desteklenecektir. Bu yeni Cenevre Konferansı, Çin ve Vietkong da katılacaktır.

3 - ABD, Kuzey Vietnam'ın bombardımanını kayıtsız şartsız durduracaktır.

4 - ABD, buna karşılık, Hanoi'nin de Güney'e yardımını durduracağı ve Milletlerarası Kontrol Komisyonunu belli başlı sızma yollarını denetlemeye çağıracağı ümidini belirtecektir. Ama böyle bir şart ileri sürmeyecektir.

5 - Yeterli süre Cenevre'de bekledikten sonra, karşı taraftan bir ses çıkmazsa, Johnson, «kanseri» kökünden temizlemek için gerekini yapacaktır.

Orta Doğu'da, uzun vâdeli düşününce ABD için de parlak olmayan ve tek başına çözülmesi imkânsız gibi gözüken durum, Sovyetler Birliğiyle böyle dünya çapında bir anlaşma teşebbüsüne yol açacak mıdır, bilmiyoruz. Bildiğimiz, herşeyi zorbalıkla çözmeyi gelenek hâline getiren ABD'nin bütün dünyada geleceğin çok şiddetli savaşlarının tohumunu attığıdır.

Araplar neden yenildi?

Türk kamu oyu, Orta Doğu buhranının bizim ve dünyanın başına açabileceği derterden çok 100 milyon Arabın, 2,5 milyon Museviye neden yenildiği ile ilgilendi. Bu bakımdan yenilginin nedenleri üzerinde biraz durmak faydalıdır. Önce hatırlatmak gerekir ki, «100 milyon Arap karşısında nefis müdafaası yapan bir avuç İsraili» masalı, dünya kamu oyunu kazanmak için İsraililerin başvurdukları usta bir propagandadır. Gerçekte İsraililer, hâkim kuvvetlerle ve esas itibariyle Mısır'ın çöldeki sınırlı birlikleriyle savaşmışlardır. İkinci cephe, zayıf Ürdün olmuştur. Ufak Suriye ile hesaplaşmayı ise, Mısır zaferinden sonraya bırakmışlardır.

İkinci nokta, bu mahalli savaşın birkaç gün süreceğinin ve başarının Sina çölünde kazanılacağı bilinmesidir. Le Monde'un belirttiğine göre, Amerikan Savunma Bakanlığının elektronik beyinli makineleri, savaşın beş gün süreceğini önceden hesaplamışlardır. Kısa süreli çöl savaşında önemli olan hava üstünlüğü ve ilk darbeyi vurma avantajı idi. Orta Doğu'da «üstün Batılı insan» rolündeki İsrail, bu ihtimale göre, uzun yıllardır hazırlanmıştır. İsrail, dünya kapitalizminde söz sahibi rakiplerinin para ve nüfuzu sayesinde, Araplardan kat kat güçlü bir hava kuvvetine sahip olmaya önem vermiştir. İsrail, her zaman gizlice en müthiş silahları ve istediği miktarda alabilmiştir. Bu sebeple, Araplar, daha işin başında üstün İsrail hava kuvvetleri ve zırhlı birlikleri ile karşışarşıya idiler. Teknik çağın insanı İsrail'in büyük organizasyon ve plânlama gücü de, malzeme üstünlüğünü arttırmıştır.

Üçüncü nokta, açık çölde birkaç gün sürececek bir savaşta ilk darbeyi vuranın ezici üstünlük sağlayacağı idi. Darbeyi İsrail indirmiş ve savaşta aslında ilk üç saate kazanmıştır. Mısır ise, Sovyetler Birliği, ABD ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin ısrarıyla, ilk darbeyi vurmaktan kaçınacağını ilân etmiştir. İlk darbe Araplardan gelse, savaşın seyri farklı olabilirdi.

Dördüncü nokta, baskının büyük bir ustalıkla yürütülüşüdür. Üstün sayıdaki İsrail hava kuvvetleri, önce Akdeniz üzerinden ilerleyip, Doğu'dan değil de Batı'dan hücum ederek ve çok alçak irtifalardan uçarak Mısır radarlarından kurtulmayı başarmışlardır. Mısır hava kuvvetleri

bu sayede yerde gâfil avlanmışlardır. Hava kuvvetleri imha edilince, açık çöldeki iki-üç zırhlı yedi Mısır tümenini zararsız hâle getirmek işten bile değildi. Bu noktada Arapların bir gaflet gösterdiklerine hükmedilebilir. Öte yandan İsrail hava kuvvetleri, Cenevre sözleşmesinin yasakladığı, Vietnam'da Amerikalıların denediği tarzda korkunç silahlar kullanmışlardır.

İsrail, savaşta Anglosaksonlardan ne ölçüde yardım görmüştür? Mısırlıların iddia ettikleri tarzda; Anglosakson uçaklarının savaşa katıldığına inanmak çok güçtür. Buna herhalde ihtiyaç yoktu. Bol sayıda yetişmiş insana ve usta pilota sahip İsrail, gizli yollardan istediği zaman, istediği miktarda uçak ve savaş malzemesi alabilecekti. Anglosaksonlardan bu anlamda bir yardımı her zaman ve sınırsız ölçüde görmekteydi. Onun içindir ki, Anglosaksonların açıkça kendilerini tehlikeye atmış olmaları zayıf bir ihtimaldir. Yalnız hatırlatmakta fayda vardır ki, 1956 yılında İngiltere ve Fransa, İsrail ile tam bir suç ortaklığı yapmış, bu ülkelerin hava kuvvetleri, hattâ askerleri İsrail'in emrinde kullanılmıştır. İngiliz Başbakanı Eden, bunu resmen yalanlamış, fakat Eden'in yalan söylediğini 11 yıl sonra Bakanlarından biri London Times'da çıkan yazılarında açıklamıştır.

Mısırlılar, uçak yardımının yanı sıra, CIA'nın istihbarat işinde İsrail'e büyük yardımlarda bulunduğunu ileri sürmektedirler. Sudan hududunda daha yeni inşa edilen hava meydanları bile, İsrail uçakları tarafından keşfedilmiş ve işe yaramaz hâle getirilmiştir. Mısırlılara göre, düşürülen İsrail uçaklarının pilotları üzerinde İngiliz ve Amerikan askerî haritaları çıkmıştır. Bazı pilotlar, yalnız Amerikan U-2 uçakları tarafından alınabilecek fotoğraflar taşımaktaydılar. Bu iddialarda gerçek payı olabilir. Esasen Amerikan Savunma Bakanlığının elektronik beyinli makineleri, savaşın İsrail lehine biteceğini ve ancak beş gün süreceğini önceden söylerlerken, bütün bu Anglosakson yardımlarını hesaba katmaktaydılar.

İsrail kuvvetlerinin teknik ve askerî bilgi üstünlüğü, elektronik beyinlerin beş gün içinde gerçekleşeceğini hesapladıkları zaferin üç günde sağlanmasına yol açmıştır. Ama işin içyüzünü bilenler için, İsrail zaferinin şaşılacak bir yanı yoktur. Elektronik beyinler buna tanıktır.

CHP Genel Başkanı İnönü ve Genel Sekreter Ecevit
Sağa tâviz, çıkar yol değildir...

sosyalisttir. Ama bunu ispatlamanın yolu, «Bize aşır solcu, Marksist diyorlar; sağa tâviz verelim de bu ithamlardan kurtulalım» değildir, CHP'nin parti programını ve Kurultay kararlarını gerçekten uygulamaya azimli olduğunu göstermektir.

CHP'yi savunma değil, taarruz kurtarıcı. Halbuki son günlerde taarruzu Demirel ve Feyzioğlu yapmakta, CHP, kendini savunmaktadır! Bunu hayra alâmet saymak zordur. Demirel, yukarıdan konuşuyor ve «Ortanın Solu fikriyatı memleketimizde pek çok muarız bulmuştur. Tehlikeye ilk defa bir işaret ettik. Bu bir kayma hareketidir. Bu kayma bir noktada durmalıdır. Aksi takdirde kayma temel bütünlüğümüzü böler. Bin şükür ki bu buna mâni olacak idrak sahibi insanlar büyük çoğunluktedir» diye nasihat ediyor CHP ise, «Ortanın Solu, varlahi zararlı birşey değildir» diye Demirel'i cevaplandırma va çalışıyor. «Bu düzeni değiştireceğiz» sloganındaki dinamizmin yerini, «Düzenin akşayan yanlarını tamir edeceğiz» biçiminde bir ürkeklik alır gibidir. Bu tip savunmalarla ve ürkeklikle yüzde 40'tan yüzde 28'e düşen oylar, belki de yüzde 25 civarında tutulabilir, ama bir zaman oylarda bir sıçrama yapılamaz. Bir sıçrama, bir ümit, bir hareket, bir dalga yaratmakla, yani Ecevit'in hızını kesmemekle sağlanabilir. CHP, savunmayı bırakıp, programı ve Kurultay kararları çerçevesinde, korkusuz taarruza geçmelidir.

Parti yöneticileri, Feyzioğlu'nun yerleştirdiği «Ulus gazetesinde pertavsızla «solculuk arama» hastalığından kurtulmalıdır. Parti programı çerçevesinde kaldığı sürece, partililerin yazı ve sözlerinden, Ulus'un yazılarından telaşa kapılmamanın anlamsızlığı ortadadır. Devletin 20 milyon liradan fazla parasını harayan bir tiyatroun topluma yararlı olmasını istemek, her halde CHP programına aykırı değildir. Böyle bir isteği, «Vay sen güdümlü sanat istiyorsun, güdümlü sanat totaliter ülkelerde olur. O halde bu, komünistliktir» tarzındaki Ördek Hüsnü safasalarını iltifatla karşılamak, Ortanın Solu'na yakışır bir tutum olmasa gerektir.

Ortanın Solu'nun, yatıştırılması asla mümkün olmayan çevreleri yayatıştıracağı, diye savunmaya geçme ve onlara tâvizkâr bir ruh halatine bürünme kompleksinden kaç-

buk kurtulacağı ümit edilme-
lidir.

Montaj Sanayiinde tedbir

Ülkemizdeki montaj tesisleri, genellikle içerde nüfuzlu yerli kapitalistler ile dev milletlerarası tekellerin kurdukları ortaklıklardır. Batılı büyükçükler, birçok halde, bu tekellerin avukatı gibi çalışır ve borç para verdikleri hükümetleri, bu tekellerle imtiyaz sağlama yolunda zorlarlar. Yerli ortaklar da aynı yolda çaba gösterirler. Bu sebeple, bu imtiyaz sağlama yolunda zorlanmak kolay bir iş değildir. Ne var ki, dürüst ve inatçı bir kişi olan Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, montaj tesislerini imalâta yönelme yolunda çaba göstermektedir.

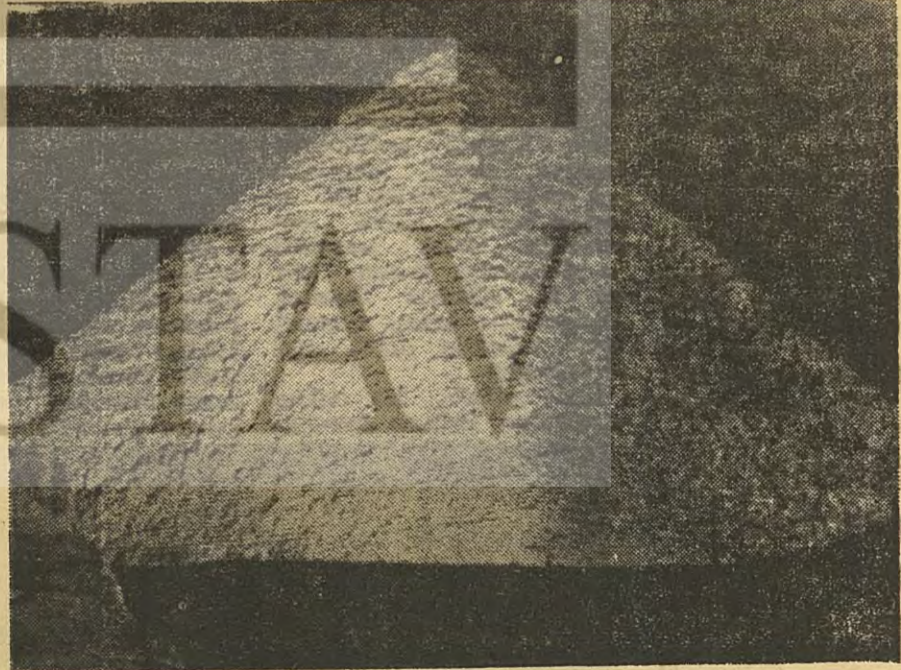
Montaj tesislerinin, Montaj Talimatına uyuyor görünmek için başvurdukları bir usul, liberasyondan ithalât yapmak ve bunu yerli imalâtın gibi göstermektir. Bu sayede, «yüzde 45, yüzde 50 yerli imalât yapıyoruz» demek mümkün olmaktadır. Şimdi bu sahtekârlığı önlemek için, montaj tesisleri imalâtının Türk mühendislerince sökülmesi ve iddia edilen yerli imalât oranının gerçeğe uyup uymadığının kontrolü kararlaştırılmıştır. Yalan beyanda bulunan firmaların, Türkiye'de çalışan lisansı iptal edilecektir.

Ciddiyetle uygulanabilirse, hayli etkili olabilecek bu tedbir hakkında Sanayi Bakanlığı yetkililerinden biri şunları söylemiştir: «Türkiye'de sadece kamyon, kamyonet ve minibus imal eden 14 tane yabancı montaj firması var. Bunun dışında traktör, radyo, dikey makinesi, pikap, asansör, çamaşır makinesi, buzdolabı, elektrik süpürgesi ve kalem olarak adedi 50'yi geçen sınaî mamül imal eden firmalar var. Bu firmalardan şikâyetler arttı. Biz de durumu kontrol için harekete geçtik.»

Türk mühendisleri, hakkında şikâyet olan montaj mamüllerini söküp yerli ve yabancı parça olarak yüzdelerini sayacak. Meselâ bu yıl için kamyon, kamyonet alanında yerli parça oranının yüzde 45 olması gerekiyor. Yapılan kontrolde kullanılan yerli parça oranı yüzde 45 çıkmadığı takdirde, o sınaî mamülü imal eden firmanın, Türkiye'de çalışma lisansı, umumî hükümlere göre iptal edilecektir.»

Türkiyede komünistler!

NATO'un Promete Plânı ile Yunanistandaki «Komünistler»i tesbit edip, CIA'nın yakını istihbaratçıktan gelme darbecilere yakalattıran ABD, Türkiye'deki komünistleri de tesbit etmiştir. AP iktidara geldikten sonra, 1960

yılı içinde, müthiş bir artış göstererek, Türkiye'deki komünistlerin sayısı 1250'den 2 bine çıkmıştır. Türkiye'deki komünistler ne Moskova'cı, ne de Pekinci imişler; bunlar «tarafsız» imişler... Lütfen Associated Press Ajansının Washington'dan verdiği şu haberi okuyunuz:

«WASHINGTON, (AP) — B. Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılmış olan bir araştırmanın neticesinde bütün dünyada 1966 yılında komünist partisi üyelik kartı taşıyanların sayısı iki milyon-

dan fazla artmış ve bu artış Türkiye'de de tesbit edilmiştir.

Komünistler tarafından idare edilmeyen memleketlerde, komünistlerin sayısında aynı şekilde artışlar olmuştur. Bu memleketler, İtalya, Fransa, Danimarka, Yunanistan, İsveç, Japonya, Endonezya, Uruguay, Bolivya, Lübnan ve Türkiye'dir.

Araştırmaya göre 1966 yılında Türkiye'de komünistlerin sayısı 1250'den 2000'e çıkmıştır.

Rusya - Çin anlaşmazlığı ko-

münist partilerinin üç kategoriye ayrılmasına sebep olmuştur. Moskovaçılar, Pekinciler ve tarafsızlar.

Türkiye komünistlerinin tarafsızlar kategorisine dahil olduğu Birleşik Amerika Hükümeti tarafından belirtilmiştir.

Washington, hiç değilse Ankara, şu komünistler listesini açıklasa da, komünistlik suçlamaları son bulsa ya da «nöt ralizasyon» şampiyonu ABD'nin kimlere komünistlik etiketini yapıştırdığını herkes öğrensün...

siyasî notlar

Plân Kanunu

AP iktidarı, ekonomik plân da hükümetin yetkilerini arttıran, çabuk karar almayı kolaylaştıran, Devlet Plânlama Teşkilâtını güçlendiren ve Kalkınma Plânını baltalayacak biçimde işleyen Yabancı Sermaye Komitesini, plân disiplini içine sokmaya çalışan bir tasarıyı acele kanunlaştırmak istemektedir.

Tasarı, teorik plânda modern devletin gereklerine ve plân kalkınmanın ihtiyaçlarına uygundur. Yalnız bu görüş, teorik plândadır. İç ve dış «business» çevrelerinin baskısına çok açık ve gerçek bir plânlamadan kaçan bir iktidarı elinde, bu tedbirler faydadan çok zarar getirebilir. Üstelik Devlet Plânlama Teşkilâtının, ona yüklenmek istenen ağır yükleri taşıyabilecek kapasitede olduğu çok şüphelidir. Bu sebeple, görünüşte koordine ve hızlı bir çalışmayı amaç edinen kanun, aksi sonuçları da verebilir. Ayrıca köklü bir gelişme için sahip Türk İdaresinden gelebilecek mukavemetleri de hesaba katmak gerekir. Yeni Gazete, bu mukavemeti şu sözlerle belirtmektedir: «Hükümet tarafından öncelikli görüşülmesi kararlaştırılan taslağı aynen kanunlaşması, yasama ile yürütme organları, hattâ icranın çeşitli kademeleri arasında, yetki tecrüvesizinden doğacak çekişmelerin artacağı düşünülmektedir.

Özellikle Devlet Plânlama Teşkilâtının bugüne kadar sahip çıkamadığı görevlerini tam olarak geri istemesi, başta Maliye ve Sanayi Bakanlıklarını olmak üzere, birçok çevrenin plân uygulaması kanununa karşı olumsuz davranmasına sebep olacaktır...

Pek çok kuruluşumuzda olduğu gibi, Devlet Plânlama Teşkilâtını da bugüne kadar (olması gerektiği şekilde) görevden almamız, bizi bu kanunun faydasından çok mahrum olma düşüncesine sevk etmektedir.»

Menderes'in vasiyetnamesi ve Demirel

Orta Doğu buhranının tehlikeli günlerinde, bir kısım çevrelerde kıyamet koparan vasiyetnamenin -onu yazan subayın açıklamasından sonra doğru olduğunu kabul etmek gerekir. Önemli olan, bu vasiyetnamenin sahibine ulaştıktan uzun bir süre sonra, neden şimdi piyasaya sürüldüğüdür. Bu sorunun doğru cevabı, Marksistlerin deyimi ile, niyetlere bakarak değil, objektif olarak, yani olaydan kimin yararlandığını araştırarak bulunabilir. Olayla hiç ilgisi olmasa dahi, vasiyetnamenin piyasaya sürülmesinden Demirel ve ekibi faydalanmıştır. Vasiyetnamedeki, «süretli kat'iyede etrafına inan-

miyacaksın» sözleri, Demirel'i hâlâ Su İşleri Müdürü ve ken dilerini AP oylarının gerçek sahibi gören bir kısım «Eski Demokrat» çevreyi yaralamıştır.

Bir kısım eski Demokrat aslar, yeteri kadar nüfuz, itibar ve ilgiden yoksun kalmaktan şikâyetçilerdir. Demirel, büyük dostların tavsiyesi ile bazı kudretli yüksek makamların güvenini kazanmak amacıyla, eski Demokrat aslardan titizlikle uzak durmaktadır. Bu politikasını değiştirmeye de niyetli olmadığı, hattâ birçok Tabii Senatörün bile kaldırılmasına taraftar bulunduğu anlamını yitirmiş Fedbirler Kanununu dahi kaldırmaya yanaşmadığı için, bir takım eski Demokratlar, Demirel'e karşı kazan kaldırmışlardır. Vasiyetname, bunların aleyhine kullanılacaktır. Yüksel Menderes, bilerek veya bilmiyerek, Demirel'e hizmete bulunmuştur. Hürriyet gazetesini de; «Binbaşı Kazım Çakar Anlatıyor» tefrihasını, «Yelkovanları tersine işletmek artık mümkün değil. Bu memleket, herkese verebildiği ölçüde huzur ve hürriyet vermiştir. Bunu zorlamamak, bugün yaşanan normal ortamı, bir takım olumsuzlara çevirir düşüncesiyle yürütmek gereklidir» gibi eski Demokratlara bir nasihat teşkil eden sözlerle bitirdiğine göre, sâdece haber ticareti peşinde değildir. Haber ticareti yanı sıra, Demirel'e hizmet amacını gütmüştür.

Bununla beraber, belirtmek gerekir ki, eski Demokratların kudret ve nüfuzu çok mübalâğa edilmektedir. Bir defa, eski Demokrat aslar, tam dayanışma ve görüş birliği içinde mütecanis bir grup değildir. Demirel'i destekleyen önemli eski Demokratlar da vardır. Sonra, Demirel'in büyük kozunu teşkil eden yardım kesesini elinde tutan dostlar, ondan memnundur. Eski Demokratlardan ise memnun olmamışlardır. A BD; son yıllarında ekonomi politikasında söz dinlemeyen ve hattâ Soğuk Halbin şiddetli günlerinde Moskova'ya gitmeye kalkışan eski demokratlardan hiç de hoşnut değildir. Üstelik onların sahneye çıkışının, kudretli makamlarda kurulan ahengi bozacağını çok iyi bilmektedirler. Bu ahengin önemini, büyük burjuvazinin birçok temsilcisi de bilmektedir. Bunun içindir ki, Hürriyet Gazetesi, Yelkovanları tersine işletmek artık mümkün değil, diye yazmaktadır.

Aynı sebeple, bir takım «muktadın» kişilerin desteğine

büyük önem veren Güven Partisinin, eski Demokratlarla ciddi bir anlaşmaya gidebileceğini düşünmek, gerçeğe uygun gözükmemektedir. Vahşî, eski Demokratlar meselesi, pek önemsenecek bir mesele değildir. Esasen bütün bunları da, bazı sol çevrelerin, bu işe çok fazla önem verdiklerini gördüğümüz için yazdık.

Dünya Gençlik Teşkilâtı ve CIA

Brüksel'de toplanan Dünya Gençlik Teşkilâtı (WAY) Yürütme Kurulu, CIA'nın çeşitli ülkelerdeki yıkıcı faaliyetlerini kınadı ve dünyadaki bütün gençlik kuruluşlarından CIA'yı kınamalarını ve CIA faaliyetleri hakkında kamuoyunu uyarmalarını istedi. WAY'ın aldığı karar aynı şekilde şöyledir:

«WAY'ın bütün faaliyetlerinin Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Bildirisine dayandığını dikkate alarak,

Yıkıcı faaliyetleri ve millî gençlik hareketlerine olduğu kadar uluslararası kuruluşlara da sızma teşebbüsleri dolayısıyla, CIA hakkında yapılan ithamları göz önünde bulundurarak,

Ulusların bağımsızlığı ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkeleri için bağdaşmazlığı sebebiyle, her türlü yabancı müdahale (yıkma) ve sızma teşebbüslerini mahkûm eder.

CIA'nın her türlü yıkıcı faaliyetini ve gençlik kuruluşlarını etkileme teşebbüslerini şiddetle takbih eder.

Bütün Millî Gençlik Komitelerini, kendi ülkelerinin kamuoyunun dikkatini CIA'nın faaliyetine ve diğer her çeşit casusluk hareketine çekmeğe davet eder.»

Doğum kontrolü ve gençlik

Doğum kontrolüne şimdiye kadar en sert tepkiler, milliyetçi ve mukaddesatçı çevrelerden gelmekteydi. Mukaddesatçılar, doğum kontrolü ile ahlâkın elden gideceğini ileri sürüyorlardı. «Mukaddesatçı milliyetçiler» ise, düşmanları yenecek güçte olmak ve kudretli hâle gelmek için «100 milyonluk Türkiye'nin şart bulunduğu düşüncesiyle, doğum kontrolüne karşı çıkıyorlardı. Şimdi Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı, Türkiye Millî Talebe Federasyonu gibi birçok ilerici gençlik teşekkülü de doğum kontrolüne karşı cephe almıştır. İlerici gençlik teşekkülleri, yayınladıkları bildiri de şöyle demektedirler:

«Nüfus artış hızındaki yavaşlama, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, en olumlu ve tabii yollardan yürünerek, her vatandaşın eğitim imkânı yaratmakla, yeterli ve dengeli beslenme imkânları sağlamakla gerçekleştirilmelidir.

Eğitim ve beslenme davalarını halle yanışmayıp, kadınlarımızı hap yutturarak ve helezon takerak, onları kanser gibi korkunç bir hastalığa maruz bırakmak, Anayasanın devlete yüklediği görevle bağdaşmayan ve Türk Ulusunun geleceğini tehlikeye sokan sorumsuz ve erdemsiz bir tutumdur.

Türk gençliği, başka ulusları tahrip etmek hedefini güden emperyalizmin, bir yandan savaş alanlarında yeni sömürgeciliği ve silahlı çatışmalarla gerçek savaşı sürdürürken, bir yandan da ana rahminin el attığını, doğmuşları napalm bombaları ile yok ederken, doğacak olanları da doğum kontrol hapları ile yok etmeye çalıştığını çok iyi bilmektedir.

Bu sebeple, Türk gençliği olarak, doğumu kontrol çalışmalarının derhal durdurulmasını ve ilgili kanunun yürürlükten kaldırılmasını talep ediyoruz.»

Bu vesileyle, doğum kontrolü konusundaki YÖN'ün tutumunu da belirtmek isteriz. Meseleye sosyal açıdan bakılırsa, herkese istediği kadar çocuk sahibi olma ve istemediği çocuklara sahip olmaktan kurtulma imkânını getiren doğum kontrolü olumlu karşılanabilir. Zenginler, doğum kontrolü yasak da olsa, geniş imkânları sayesinde, her zaman doğum kontrolü yapabilmektedirler. Çok çocuklu fakir aileler ise, bu imkândan yoksundur. Bu açıdan doğum kontrolü, fakir ailelere de sahip olmak istediği çocuk sayısını kararlaştırma ve plânlama imkânı getirdiğinden bir sosyal adalet ve özgürlük tedbiri sayılabilir.

Ekonomik açıdan ise, durum çok daha nüanslıdır. Teorik plânda, nüfusu çok hızla artan ve nüfus artışı yüzünden yeteri kadar üretken yatırım yapamayan bir ülkede, doğum kontrolünün, verimli yatırımları arttırmaya imkân vererek, kalkınmaya yardımcı olabileceği ileri sürülebilir. Meselâ Hindistanda doğum kontrolünün aleyhinde olmak kolay değildir. Türkiyede ise, tarımda bir ihtilâl yapılabildiği ve hızlı bir kalkınma yoluna girildiği takdirde - ki bu mümkündür -, doğum kontrolüne ihtiyaç olacağı inancında değiliz. Bu açıdan doğum kontrolü, «Biz nasıl olsa hızlı kalkınamayız, bari nüfus artışını yavaşlatalım» diyen kötümser bir tedbirdir. Esasen doğum kontrolü politikasının şampiyonluğunu yapan ve bunu dış yardım verme şartı sayan ABD, «hızlı nüfus artışının baskısıyla ihtilâller olur, fakir ülkeler sosyalizme kayar» düşüncesiyle, kapitalist emperyalizmin geleceğini sigortalamak için, nüfus artışını yavaşlatmak istemektedir. Bununla beraber, doğum kontrolünün en hararetli savunucusu ve uygulayıcısı olan, bu yolda büyük paralar harcayan Hindistan, programını başarısızlıkla sonuçlandığını kabul etmiştir. Hindistan şimdi, mecburi kısırlaştırma gibi tasvip edilmesi çok güç, ümitsiz tedbirlere başvurmayı dahi düşünmektedir. Öte yandan doğum kontrolünde başarıyla sağlansa, politika meyvelerini en az 20 yılda verecektir. Halbuki Türkiye gibi bir ülke, gerçek kalkınma yoluna girse, 20 yıl içinde kalkınmanın gücünü dönemini çoktan geride bırakabilir ve 40 - 50 milyonluk nüfus, ekonomik açıdan bir yük değil, fakat bir güç hâline gelir. Bu sebeple, doğum kontrolü işini, ekonomik bakımdan, pek ciddiye almıyo-

ruz. Hatta kötümser felsefesi yüzünden zararlı buluyoruz. Zira inanıyoruz ki, millî gelirden yüzde 20'sinden fazlasını alıp ancak yüzde 6 oranında ve hayli verimsiz yatırım yapan sosyal grubun elinde israf edilen kaynaklar, verimli yatırımlara ve kalkınmaya yöneltilse, Türkiye, geniş kürenin hayat seviyesini düşümeden yüzde 25 oranında ve hatta daha fazla yatırım yapabilir. Millî gelirin yüzde 25'ini yatırımlara ayırabilen bir ülkede ise, doğum kontrolüne yer yoktur. Hele Demirel'in - Johnson'un «Great Society»-sire nazire olarak kullandığı - «Büyük Türkiye» idealinin, nüfus plânlaması olmasa bunun gerçekleşmeyeceğini söyleyen Charles Flowers tipi Amerikalı tıp profesörlerinin iktisadî nasihatlarıyla bağdaşabilecek hiç bir yanı yoktur.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinde yolsuzluk iddiası

Aydın Bağımsız milletvekili Reşat Özarda, haftanın başında bir önerge vererek, «Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi» nde millî menfaatler aleyhine yapılan «yolsuzluklar» incelemek üzere bir Meclis Araştırması açılmasını istedi. Özarda, önergede, şunları belirtmektedir: «Son senelerde bu komitenin bazı üyeleri ile Yabancı Sermaye şubesinde görevli memurlardan bir kısmı, piyasada malî itibarı olmayan bir takım fırsatçı kimselerle işbirliği yaparak uydurma şirketler kurarak suretiyle kararname çıkarılmakta ve bundan sonra hiçbir yatırıma gidilmeden yabancı sermayenin yurdumuza gelişinde tanınan bütün imtiyazlardan faydalanarak milyonlarca lira değerinde mal ithal edilmekte ve bunlar karaborsaya sürülerek kısa zamanda milyonlar kazanılmaktadır.»

Özarda, önergesinde örnekler de vermektedir. Örneklerden biri, Özkan Kollektif Şirketiyle bir gecekondu Inter - Invest şirketinin ortaklığıdır. Özkan Şirketi, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesine başvurarak, yabancı sermayeye tanınan bütün imtiyazlardan yararlanmak için karar almıştır. Bu konudaki Bakanlar Kurulu Kararnamesi de yürürlüğe girmiştir. Ne var ki, o sıralarda, Özkan firmasının ortak olduğunu iddia ettiği Inter - Invest Şirketi, henüz kurulmuş bile değildi! Özkan firmasının, Ticaret Bakanlığına 5 milyon dolarlık yatırım teklifi yaparak başladığı marifet, önergede şöyle anlatılmaktadır: «İşin formaliteleri tamamlandı soyuncu çetesi kanuna uydurulduktan sonra Inter - Invest şirketinin yabancı sermaye kişivesi altında memlekete mal ithal ederek karaborsaya sürme teşebbüslerinin ilki, Antalya'ya getirilen formika ile başlamıştır. Ancak Millî Güvenlik Kurulu'nun uyanıklığı ve malî polisin faaliyeti neticesinde, bu formikalar karaborsaya sürülmeden yakalanmıştır.»

Başka bir örnek, Etrüska, Travel Şirketinin, 17 vagon dolusu porselen eşya ithalidir. Bu porselenler de yakalanmıştır. Yalnız bu işten birinci derecede sorumlu olan Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi Genel Sekreteri, hâlâ görevinde durmaktadır. Öner-

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel Vasiyetnamenin faydalanana...

ge şöyle son bulmaktadır: «A-nayasanın 88. maddesi gere-gince bir Meclis Araştırma-sı Komisyonu kurulmasını, bu Komisyonun Yabancı Ser-mayevi Teşvik Komitesinin son beş yıllık bütün muame-lelerini incelemesini sorum-suz Toprak Mahsulleri Ofisi memurlarının büyük sorum-luluk taşıyan İç Ticaret Ge-nel Müdür Yardımcılıklarında nasıl görevlendirildiklerinin araştırılmasını ve bu yolsuz-luklardan kimlerin ne dere-ce sorumlu olduklarının tes-bitini arz ve teklif ederim.»

Orak-çekic olayı!

Eskişehir'deki ünlü orak-çekiç olayının duruşması sona ermiştir. Sanıklar, devletin askerî güvenliği ile ilgili belge-leri ele geçirmek suçundan be-raat etmişlerdir. Anlaşılmış-tır ki, gizli askerî belgeler, bir subayın 1940 yılında tut-tuğu notlardan ibarettir. Bu-nunla beraber, biri lise ören-cisi, öteki ise 16 yaşında bir köylü çocuğu olan iki sanık, komünizm propagandası yap-maya teşebbüsün mahkûm ol-muşlardır. TİP'li olan öteki iki sanık da, komünizmi öv-mekten bir yıl hapse mahkûm edilmiştir. Besinci sanık ise beraat etmiştir.

Hatırlanacaktır ki, bu orak-çekic olayı, İçişleri Bakanı Dr. Sükan tarafından büyük bir komünist sebebinin vakalan-dığı şeklinde ilân olunmuş ve olay, TİP'e maledilmeye çalışılmıştır.

Mahkemede TİP'li sanıklar-dan İsmail Kırız ile İsmail Tuna'nın vekilliğini yapan TİP Eskişehir İl Başkanı Avukat Turgut Kazan, olayın bir po-lis tertibi olduğunu ileri sür-müştür. Gerçekten bu sanıklar hakkındaki iddialar, ajan ol-duğu resmen teslim edilen iki kişiden gelmektedir. Turgut Kazan, savunmasında bu ajan-lar hakkında sunları açıkla-mıştır: «Bu tanıklar dişe dokunur hiç bir şey söylememişler, yalnız suç vüklemekle yetmişlerdir. Bunlar o kadar ölümlü kaçırılmışlardır ki, dosyayı bir polis romanına çevir-mişlerdir. Bunlardan Baki, NATO'nun gizli planlarını ça-lınıp yerine başka planların bulunduğu mahkeme önünde ifade evlemiştir. Yine Baki, Tevfik Fikret'in şiirlerini polise rapor etmiştir. Ve Baki'nin polise verdiği jurnallerde söy-le «gariplikler» görülmüştür: (Kuşu kusu ve cetvel bakıştı-lar - Güvercin kafeste ötüyor - Kalem kâğıda bir şevler yazı-yor).. Bunlar güvâ şifredir ve sanıklar bu şifreyle haberleş-mektedir. Şifre göre Hü-seyin'in evi şifresiz gizlidir. Baki'ne göre TİP'li olmak komünistliktir.

İşte Baki'nin kafa yapısı bu-dur. Ve bu kafa yapısı şu in-

sanları suçlamakta, onların burada tutuklu olarak yargı-lanmalarına yol açmaktadır».

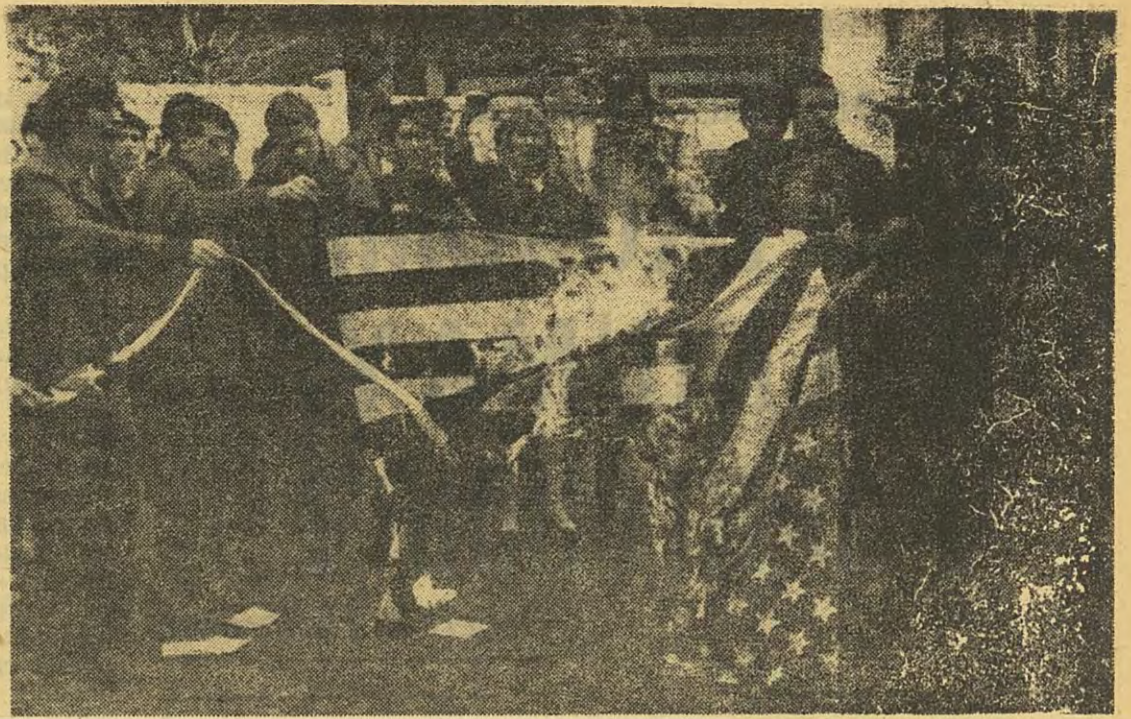
Avukat Kazan, sanıklar hak-kında ileri sürülen iddiaları da şöyle cevaplandırmıştır: İddiaya göre, iki sanık Bulga-ristandaki ihtilâli faaliyetleri-ni anlatmışlardır. Ne var ki, Kırız Türkiye'ye Bulgar İhtilâ-linden 6-7 yıl önce gelmiş-tir. Öteki sanık Tuna ise, ihtilâl sırasında 8-9 yaşında bir çocuktur. İkisinin de ihtilâli faaliyetlere katılabilmelerine maddeten imkân yoktur, ama ajanlar bunu iddia edebilmektedirler.

İleri sürülen ikinci suç, be-vanname asmayı telkin ve teş-vik etmektir. Ne var ki, bir bevanname 30 Ağustos 1966 tarihinde asılmıştır. Bevanna-me asmaktan sanık kişi ise, İsmail Kırız'ı Mavis ayından beri görmediğini kabul etmiş-tir. Kırız, üç aydır konuşma-dığı ve bevannamede ne yaz-dığını bilmediği bir kişiyi be-vanname asmaya teşvikten suçlu tutulmaktadır. Bu iddia-ya da, yalnızca ajan Baki yap-maktadır. Öteki sanık İsmail Tuna ise, bevannameyi görmüş ve Baki ile Hüseyin'in ifa-delerine göre «Bunda suç var» demiştir. Teşvik değil, vazge-çirme söz konusudur.

İsmail Kırız'ın üçüncü bir suçu, Baki ve Hüseyin'e komünizm marşı okumaktır. Tur-gut Kazan açıklamıştır ki, komünizm marşı diye bir marş yoktur.

Dâvânın genel planda en ö-nemli yanı, bir ajanın, bir muh-birin iddialarıyla Türkiye'de bir insanın başının ne gibi dertlere girebileceğini göster-mesidir. Turgut Kazan, bunu şu sözlerle dile getirmiştir:

«Yüce Mahkeme, tarihi bir ka-rar arifesindedir. Adaletin pen-çesi tertipçilerin kafasına demir gibi inmelidir ki, bir daha böylesi bir çüreti kimse göster memelidir. Bir muhbirle insan-ların mahkûm edilebilece-ği düşüncesi kafalara verleş-se, çok kısa bir zaman sonra bizim de sanık sandelyesine oturtulmamız için kumpas dü-zenleneceğinden şüphe edil-memelidir. Çünkü politika ile uğraşan bir insanız ve mesle-ğimizin gereği müvekkilimizle yalnız konuşmak durumun-dayız. Bu durumda da her za-man adı oyunlara maruz kal-mamız, Baki gibi ajanlara kur-ban kılınmamız için şirret ter-tipçiler yüz bulacaktır. Bunun için yüce mahkeme bu dâva-da adil karar ile kara niyetli-lerin niyetlerini kursağında bırakmalıdır. Zaten biz baş-langıçtan beri Türkiye'de yar-gıçlar bulunduğu inancıyla ha-reket etmiş ve mutlaka temize çıkacağımızı düşünmüştüzdür.» Savunmaya uymayan mah-keme, mahkûmiyet kararı ver-miştir. Şimdi söz, Yargıtay'ın-dır.

Dünyanın hemen her yerinde Amerika aleyhine gösteriler yapılıyor

Adanadaki Amerikan aleyhtarı halk hareketi

Amerikalı zenci askerlerin Türk kadınlara sarkıntılık yaptıklarının duyulması üzeri-ne patlak veren Adana olay-ları dolayısıyla, birçok Ada-nalı, Toplantı ve Gösteri Yü-rüyüşü Kanununa aykırı ha-reketten yargılanmaktadır.

İddia makamına göre, sanıkların sabit görülen davra-nışları şunlardır:

● Emniyet Müdürünün iste-ği ile halkı yatıştırmak için çıkartılan yangın söndürme arabasının üstünde «Ameri-kanlar kadınlarımıza sarkın-tılık ettiler. Böyle yapanları biz affetmeziz. Hükümet, bi-zi Amerikalılara satıyor. Ne duruyorsunuz? Yürüyün. Gi-delim Amerikan Konsoloslu-ğunu ve Kızılbaç'ı tahrîm ede-lim» diyerek nutuk çekmek.

● «Amerika bizi sömürdü-ğü için kalkınamıyoruz» diye Amerikan aleyhtarı propagan-da yapmak.

● «Namusumuza tecavüz edenleri biz linç ederiz» di-ye bağırarak.

● Amerikan aleyhtarı gös-teri yapanları kınayan birisi-ne «Satılmış, haysiyetsiz» diye hakaret etmek.

● Konsolosluğun merdiven-lerine tırmanırken yakalan-mak.

● Amerikan askerlerinin sığındıkları Marmara barı çevresinde diğer bir sanığın kulağına bir şeyler söyle-mek.

● Şehrin çeşitli semtlerin-de yakalanmak.

● Kalabalığın içinde görül-mek.

● Kalabalığın çekilen fotoğ-rafında tanınmak.

● Kalabalığın içinde elde bavrak vürümek.

● Kalabalığın içinde bağ-ırıp çağırmak.

Sanıkların savunmasını, kövülülerin Adanadaki ilk top-rak yürüyüşüne öncülük eden Avukat Zeki Direk yapmış-tır. Büyük önem taşıyan Ada-na olaylarına ışık tutan bu savunmanın bazı kısımlarını okuyucularımıza duyurmayı görev bildik. Avukat Zeki Direk, halkın spontane tep-kisini komünist tertibi diye gösterme çabalarını çürüt-müş ve olayların gerçek an-lamını gözler önüne sermiş-tir.

SÖYLENEN ENTERNAS-YONAL DEĞİL, İSTİKLAL MARŞI İDİ!

Bozuk düzenin sürüp git-mesinden yararlanan tutucu çevreler, Türk kadınlara sarkıntılık yaptığı iddiası-nın uydurma olduğunu yay-mışlardır. Amerikan aleyhta-rı bu tepkilerin de komünist hareketi olduğunu ve komü-nistlerin teşviki ile meydana geldiğini iddia etmişler-dir.

Kadınlarımıza sarkıntılık eden zenci Amerikan asker-leri, mahkememizdeki ifade-lerinde, sarkıntılık iddiasının iftira olduğunu söylemeye utanmışlardır. Fakat bizim mandacı çıkarıcılar, halkımıza iftira etmeye utanmamışlar-dır.

Çıkarıcı çevrelerin baskıları henüz sona ulaşmadan, Ada-na Valisinin radvoda yavm-lanan ilk bildirisinde belir-tildiği gibi bu olaylar, bas-kalarının teşviki veya tertibi-yle meydana gelmiş de-ğildir. Zaten, teşvik veya ter-tiple meydana getirilebilecek olaylardan değildir bu olay-lar.

Böyle tertipler yapmaya kimsenin gücü yetmez. Halkı, bu derecede galeyana getir-meve güçleri yetebilecek kim seler veya kuruluşlar bulun-saydı bunlar, çoktan ellerine geçirmiş olurlardı. Devletin idaresini.

Bu tepkilerin komünist ha-reketi olduğunu nasıl an-la-mışlardır? Olaylar sırasında komünistlerin «Enternasyo-nal» marşından parçalar söy-lendiğini hiç işiten olmamış-tır. Aksine olarak, duruşma-da tanık sıfatıyla dinlenmiş olan Emniyet memurları, İstiklâl marşımızdan ve Ata-türk'ün Gençlik marşından parçalar okuduğunu söyle-mişlerdir.

Emperyalistlere karşı ilk kurtuluş savaşını kazanan de-delerinin ve babalarının an-larıyla yetişen Adanalı genç-lerin haykırdıkları «Korkmaz sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak» ve Güneş ufuktan şimdi doğar» mısralarıydı, coşturan Adanamızın halkı-m.

Amerikan konsoloslu-ğunun önünde Amerikan aleyhtarı gösteriler yapmak için

akıp gelen halkı gözleriyle gördüm. Bu insanlarımız «Ya, Ya, Şa, Şa» diye, bağıra bağıra gelyorlardı. Fakat, Stalin için bağırıyorlardı bu insanlarımız. Bağımsızlığımızın senbolü olan İsmet Paşa için, İsmet Paşanın çok yaşaması için bağırıyorlardı.

Bu konuyu kapatmadan ön-ce çok önemli bir noktaya değineceğim:

Çıkarıcılar, Atatürkten bu yana halktan yana olan, halk için çalışan herkese komü-nist demeyi âdet edinmişler-dir. Halk yararına olan her hareketi bir komünist hare-keci olarak göstermek ve halktan yana olan herkese de komünist olduğunu iddia etmek, komünistliği propa-ganda etmek demektir. Bu böyle devam ederse, komü-nistlik Türkiye'de sempati kazanmaya başlayacaktır. Ve bunun sorumluluğu, halk dışı çıkarıcıların omuzla-rına yüklenecektir.

ADANALILAR, NE DEN GALEYANA GELDİ?

Dâva konusu olaylarda A-danalıları patlatan sebep, Amerikan askerlerinin kadın-larımıza sarkıntılık yapma-larıydı. Fakat, halkımıza, Ame-rikaya öfkelenenlerin asıl se-bep, çıkarıcı çevrelerimizle işbirliği yapan Amerikanın, servet kaynaklarına sömür-rek kalkınmamızı engelle-mesi ve ayrıca, bağımsızlığımızı da gözetmemesidir.

Halkımız, Amerika bizi sö-mürdüğü için kalkınamadığını biliyor. Bağımsızlığımızı kısıtlandığı için bir kısmı topraklarımızda kendi inşaat-larımıza karşı kendi mahkû-melerimizin kararlarını imz-ettilermedikimizi de biliyor halkımız.

Almanyadaki işçilerimize karşı Almanyada tıfız ettir-diğimiz mahkeme kararları-mızı, şuracıkta, bizim inçir-likte, kendi topraklarımızda kendi insanlarımızı karşı in-faz ettiremeyişimize halkı-mız, öfkelenmesin, patlama-sın da ne yapsun?

Kapitülasyon niteliğindeki bir sürü hakları, vaktiyle, Amerikaya tanımış olan dev-let adamlarımızın akılsızlık-ları veya hiyanetleri Amerika için özürlü sayılmaz.

Willkie'nin «Tek bir Dün-ya» düşüncesini, milletlerin servet kaynaklarını ve bağım-sızlıklarını gaspederek gerçek-leştirmeye ve dünyanın tek sahibi olmaya karar verdiği anlaşılan Amerika aleyhinde bizim Adanalıların yaptıkları azdır bile.

YENİ VARLIK KİTAPLARI

Varlık Yayınevi yeni kitaplarını sunar.

1. Adsız öykü, Alain Fournier'den çev. Ataç, 6 lira
2. Madame Bovary, Flaubert'den çev. T. Yücel, 6 lira.
3. Çağdaş Türkçü Sözlüğü (İyi Yaşama Bilgisi), 5 lira
4. Türk Hicli ve Mizah Antolojisi S Arısoy, 4 lira.
5. Cep Hicli ve Mizah Antolojisi, Haziran sayısı. Sayı: 8. 3 lira.

YÖN — 142

SORUNLARIMIZ

İLHAN SELÇUK — PERTEV N. BORATAV
TAHIR ALANGU — CAHİT TANYOL
HAYDAR KAZGAN — SÜLEYMAN ÜSTÜN
KEMAL SÜLKER — FAKİR BAYKURT
ÇETİN ÖZEK — İBRAHİM TÜRK

● HAZIRLAYAN: TURAN YÜKSEL
● TOS YAYINLARI — İSTANBUL

KARŞI-DEVİRİMCİ AMERİKA

ABD EKONOMİK KALKINMAYA KARŞI MIDIR ?

Robert L. Heilbroner

Bütün aydınlarımızın okumaları ve üzerinde düşünmeleri gerektiği inancıyla, ünlü Amerikan aydınlarından Robert L. Heilbroner'in, «Karşı-devrimci Amerika» konusunda Colarado Üniversitesinde yaptığı bir konuşmayı yayınlıyoruz.

«The Making of Economics Society», «The Great Ascent» ve «The Limits of American Capitalism» kitaplarını yazarı olan Robert L. Heilbroner ne marksisttir, ne de sosyalist. Yalnız ekonomik kalkınmanın, bir takım üretim artış istatistikleri sıralamaktan ibaret olmadığını anlamış bir aydındır. Heilbroner'in Colarado Üniversitesinde yaptığı konuşma Commentary dergisinin Nisan sayısında yayımlanmıştır.

EKONOMİK KALKINMA NEDEN İHTİLALCİDİR ?

Amerika gerçekten ekonomik gelişmenin aleyhinde midir? Pek insafsızca bir soru. Bizler değil miyiz, «gelişen ümitler ihtilâli» cümlesini ortaya atan? Kalkınmayı, dünyada başka hiç bir milletin yapmadığı çapta desteklemedik mi, entellektüel enerjimizi kalkınma problemlerine harcamadık mı, dünyanın geri kalmış milletlerine karşılık beklemeden yardım etmedik mi? Nasıl olur da Amerikanın ekonomik kalkınma aleyhinde bulunduğu söylenebilir?

Cevap şu : Biz, kafamızın inandığı biçimdeki ekonomik kalkınmanın kat'iyen aleyhinde değiliz. «Gelişen ümitlerin ihtilâli» nin çizdiği yol çok cazip. İnsanın hayalinde geri bir memlekette, sapanına dayanıp ufku seyreden bir köylü canlanıyor. Köylü, ömründe ilk defa (eylemi ihtilâl yapan da bu) ufukta daha iyi bir hayatın varlığını görüyor. İşte köylüye ufukta beliren bu büyüleyici ümit, eski ve bayatlamış hayatını değiştirme yolunu açıyor. Çalışma şüretleriyle Vaktiyle korkuyla karşılanan ve direnilen yenilikler, şimdi şevkle kabul ediliyor. «Gelişen ümitler ihtilâli»nin hayran olunacak tarafları pek çok. Ne var ki, bunların çoğu aldatici. Retorik'in cazibesi büyük, fakat kalkınma gerçeklerini geniş ölçüde hasıraltı ediyor.

Gizlenen gerçeklerden biri, gelişmenin ihtilâli cephesinin, sadece fikir âleminde kalmayacağı, fakat kurumları, sosyal sınıfları ve günahsız kadınları, erkekleri çılgın rüzgârı ile sarsacağıdır.

Hasıraltı edilen ikinci gerçek, ihtilâle yol açacak fikirlerin olumlu ve mantıklı olmasının yanı sıra, yıkıcı ve bağnaz olacağıdır.

Üçüncü gerçek, ihtilâli gayretlerin sadece ihtiyarî çalışma ile başarılamayacağını idrak etmektir. Ekonominin yönetimi ve politik kontrol, demirden bir disiplini gerektiriyor.

Halka söylenemeyen gerçeklerin

dördüncüsü ve hazmedilmesi en güç olanı, kalkınmanın gerektirdiği tarihi dönüşümü sağlayacak siyasi kudretin çoğu kere bir nevi aşırı ulusal kolektivism veya komünizm olması ihtimalidir.

Tek kelime ile, bizim retorik'in dikkatimize ulaştıramadığı gerçek, kalkınmanın «Amerikan yaşama biçimi» nin hoş karşılamadığı politikalara ve programlara ihtiyaç göstereceğidir. Bu politikalar, günün ideolojisi kapitalizme «dünya egemenlik sistemi» diye kafa tutacaktır. Şayet durum böyleyse, Amerika, ekonomik gelişmenin aleyhinde değildir diye bağırmasın, iki defa düşünelim.

Gerçekten kalkınmanın izlediği yön, bugünkü Amerikan politik felsefesine hep karşıt mı gitmelidir? Soruyu, kısa ve özlü bir biçimde cevaplandırmaya çalışacağım. En önemli nokta, «ekonomik kalkınma» denen olay, yalnız ekonomik değildir. «Kalkınma» denince aklımıza gelen, bütçe ve para politikası ile elde edilecek, gelir ve giderlerle ölçülebilecek bir üretim kampanyasıdır. Fakat kalkınma sonucu beklenen, gelirden muazzam bir artıştır. Ama bu artışın sağlanması için, herşeyden önce hem kaba, hem ince, hem kolay, hem de son derece zor görevlere girişmiş ve bunları bir süre yürütmüş olmak gerekir.

Yeni Afrika devletlerinde bu görevler, «millet» olabilmenin temelini atmak, millî sınırları çizmek, millî dilleri ortaya çıkarmak, kabile bağlılığının dışında bir millî sorumluluk uyandırmaktır. Bu adımlar atılmadan, Afrika devletleri, harita üzerinde geçici isimlerden ibaret kalacak, ekonomik değişimde büyük kolektif teşebbüse girişebilecek toplumsal varlıklar olamayacaklardır.

Asyada milliyetçilik, genellikle Afrikadan ileridir. Fakat orada gelişmeye set çeken ise, tembellik, karcilik, bati inanç ve ilerici her hamleye gösterilen güvensizliktir: Hindistan halkı aklıktan ötürken,

dünya inek nürusunun dörtte biri dini tabular yüzünden kesilmiyor, çalıştırılmıyor ve üstelik Hintlilerin yiyebileceği mahsulü yiyor. Başka bölgelerde, özellikle Latin Amerika'da, gelişmeye engel olan husus, millî benliğin yokluğu yahut geri kültürlerin boğuculuğu değil (Latin Amerikada bazan geri kültür rol oynar), modası geçmiş toplumsal kurumların ve gerici sınıfların her hamleyi baltalayan yasaklarıdır. Sosyal ve Ekonomik kudretin temeli, endüstri faaliyetinden ziyade toprak sahibi olmaktır. Ve toprağın feodal sistemle işletildiği yerde ise, toplumun Ortaçağ yaşantısında kalmasına şaşmamalıdır.

Görüldüğü gibi «kalkınma», bir toplumsal yapı içinde sadece ekonomik canlanmayı teşvikten ibaret değildir. Daha çok, toplumsal yapının modernleştirilmesidir. Toplumun yeniden kuruluşunda gerekli olan sosyal, politik ve ekonomik dönüşümlerin yapılmasıdır. Ekonomik kalkınmanın «ihtilâli yönü» derken, işte bu derine inen değişiklikleri kastediyoruz. Yani, şimdiye kadar «normal» diye kabul edilmiş düşünce şeklini, aile hayatının yerleşmiş kurallarını, köylerde otoritenin yapısını, aynı zamanda sınıf ve kast imtiyazını sil baştan organize eden «değişiklikler» i hedef tutuyoruz.

KOMÜNİSTLER, KALKINMA İHTİLALINI BAŞARDILAR

«Büyük yükseliş» i yapmaya yeltenen toplumların çoğundan yoksun olunan, derine işlemiş modernleşmedir. Hindistan ve Pakistan Brezilya ve Uruguay, Filipinler ve Habeşistanın derdi, yalnız ekonomik gelişmenin yokluğu veya çok ağır adımlarla ilerlemesi değildir. Bu sadece, daha derinlerde yatan illetin habercileridir. Üst tabakalarda yapılan ekonomik planlamalara rağmen, bu milletlerin toplumsal psikolojisi, insana ümitsizlik verecek biçimde, hemen hemen olduğu gibi kalmıştır. Köylerdeki bilgisizlik ve yoksulluk, köylü ile şehirliler sınıfı arasındaki korkunç uçurum, köy ihtiyarlarının ayak direyen muhafazakârlığı aile hayatının geri geleneklere bağlılığı, bütün bunlar müthiş ve yıkıcı biçimde değişmeye karşı direnmektedir. ehirlerdeki modern birkaç bina, modernleşme konusunda pek aldatici bir intiba uyandırmaktadır. Zira şehirlerden köylere doğru yola çıktımız mı, modernleşmenin hayal olduğunu görüyorsunuz.

Bu geniş tembellik ve bilgisizlik âleminde çok büyük önemi olan bir istisna yapmak zorundayız. Dünyanın her tarafında başa çıkılması imkânsız bir mesele olan «köylü sınıfının yaşayışı» nı değiştirebilmiş ve düşüncelerini harekete getirebilmiş milletlerin sayısı pek azdır ve bunlar komünist devletlerdir, Rus, Çin ve Küba ihtilâllerinin esas amacı, amansız düşmanları gericiliğe karşı kıyasıya savaşmaktır. Yalnız tarihe karışmış eski sosyal kurumların geriliği ile değil, fakat aynı zamanda tembellik ve geleneklerle de savaşmışlardır.

Rusya bugün kendini geçmişin ölü elinden kesinlikle kurtarmıştır. Aksini kimse iddia edemez. Rusya ekonomik alanda muazzam adımlar attı demek istemiyorum. Demek istediğim, Rus halkının «köy hayatının geriliklerinden tamamen kurtularak çağımıza uygun bir yaşama biçimine erişmiş olmasıdır. Genel nüfusun yüzde 50'sinin yaşadığı

köylerde hâlâ gerilik yok diyemeyiz. Ama bu gerilik, Çehov'un tasvirlerindeki gibi değildir. Böyle bir sefalet kalmamıştır Rusyada. İşte Çehov'dan bir tasvir: «Yazın ve kışın, köylülerin hayvanlardan da beter yaşadığı saatler ve günler olmuştur ve onlarla beraber yaşamak korkunç bir şeydir Kaba, ahlâksız, pis ve sarhoştular; birbirleriyle geçinmezler, hep hırslıydılar. Çünkü birbirlerinden korkar, şüphelenir ve birbirlerinden nefret ederlerdi. Ağır işten bütün gece kemikleri sızlardı, insafsız kış, yetersiz mahsul, çok zaman yardım görmemek ve yardım istemek için başvuracağı kimsesi olmamak...»

Çin'de ve Küba'da geçmişin mengenesi aynı derece gevşedi mi, bilemeyeceğim. Küba'nın ekonomik sıkıntısının aptalca plânlamadan ve Amerikanın Küba'nın belli başlı mahsulünü satın almamasından ileri gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Çin'in ekonomik gelişme rakamlarının, politik buhranlarının yakından incelenmesi imkânsız. Uzun seneler Çin köylüsünün eskisinden iyi mi, kötü mü olduğunu öğrenemeyeceğiz. Buna rağmen, her iki memlekette de dikkati çeken oluş şudur: Küba'da eğitim için harcanan gayretler, New York Times'a göre, Küba ihtilâlinin belli başlı mücadelesi olmuştur. Çin'de genç nesil, eski geleneksel görüşlerle eğitilmiyor. Genç Kızıl Muhafızlar, büyüklerden hesap soruyor. Böyle bir şey, yüzyıllık Çin geleneği açısından, havsalanın almayacağı bir şeydir. Ve Çin'de yaşama biçiminin ne kadar derinlemesine değiştiğini göstermektedir.

Komünizmin en büyük başarısı, geniş halk kütlelerine erişmesi ve onları birleştirmesidir. Şayet dünyanın illetli bölgeleri, içine gömülü oldukları gerilikten silkinirlerse, bu, sadece eskimiş sosyal yapıları söktükleri için olmayacaktır (Hoş, bu, gerekli şartların ilkidir ya). Fakat aynı zamanda bugün ko

sayısı 200 milyondur). Lâtin Amerikada, yıllardır vaadedildiği halde, toprak reformu yapılmamıştır. Yöneticilerin ilgisizlikleri ya da yolsuzlukları, yahut yeteneksizlikleri bunun sebepleri arasındadır. Petrol kaynakları ile havsalanın alamıyacağı hayat yaşayan şeyhler, iyi niyetli olmalarına rağmen kast sistemini yıkamayan, inekleri öldüremeyen, çocuk doğumunu kontrol edemeyen, köylere erişemeyen ve evlerde, sokaklarda yan gelip yatan rüçünü kullanamayan Hint liderler, Lâtin Amerikada ikiyüzlü hükümetler (Eski Colombia Başkanı Lleras Camargo'ya göre, vergi kaçakçılığı yapan tek bir politikacı ve iş adamı hakkında kovuşturma yapılmamıştır)... Üstelik bir de bu durumlarla savaşmak isteyen her faaliyet «komünist» diye damgalanıyor ve çeşitli yollarla ezilmeye çalışılıyor. Amerika da, gerilik ve yolsuzluğu kaldırmak isteyenlerin çabalarının «komünizm» ile damgalanıp yok edilmesini hoş görüyor, tasvip ediyor.

Hiç şüphesiz, en ezilmiş toplumlar dahi modernleşme süreci içindedirler. Şayet kâfi derecede vakit olsaydı, Yirminci Yüzyılın eritiği asitleri, en tembel ve ayak direyen memleketlerde bile düşüncelerin ve kurumların içine girebilecekti. Fakat Yirminci Yüzyılda «vakit» yok. Geri kalmış memleketlerin çoğu, son yirmi yıldır uyanmaya başladılar. Şu kesindir ki, Yirminci Yüzyıl, sesini köylere ve fakir mahallelerine duyurduka «yükselelen ümitler ihtilâli»nin sosyal adalet ve kalkınma yolundaki baskısı artacaktır. Princeton Üniversitesi tarihçisi C.E. Black, bu değişen dünyayı incelerken, «Az gelişmiş ülkelerde yakın gelecekte yılda 10 ilâ 15 kadar ihtilâl olacaktır» demektedir. Buna şaşmamalıyız.

KOMÜNİZMİN KÂR-ZARAR TABLOSU

Durmadan artan politik hu-

zursuzluk, kalkınmanın en kısa zamanda gerçekleştirilmesine set çekmektedir. Bu politik baskı, nüfus artışıyla kaynaşiyor. Her yıl, dünya nüfusu taşan bir nehir gibi kabarıyor ve daha öncek yılların emeklerini yiyip bitiriyor. Gelecek için devasa görevler yaratıyor. Önümüzdeki kırk yılda dünya nüfusu 3 milyar artacaktır. Bu miktar insanı barındırmak için, tarih boyunca inşa edilmiş binaların iki katı bina yapmak gerekecektir. 3 milyarı doyurmak için ise, bugünkü dünya üretiminin iki katına ihtiyaç vardır. Muazzam nüfus artışı yüzünden köylerden şehirlere olan göçü karşılamak için gülmünç ve garip şekilde büyük şehirler kurmaya lüzum görülecektir. Hâlen 3 ilâ 5 milyon nüfuslu Kalküta, 2000 yılında 30 ilâ 60 milyon nüfuslu bir şehir olacaktır.

Bu korkunç rakamlar, çok önemli bir mesaj ulaştırıyor: ACELE... Acele kelimesi, artık dünyanın her yerinde hükümetlerin plânlama dairelerinin duvarlarına yazılı «meme, tekel upharsın» olmuştur. Doğum kontrol hapı bir mucize yatarsa bile, gene de önümüzdeki kuşak için, nüfusta büyük artışı göze almamızdır.

Fakat nasıl acele etmeli? Susan ve inanmayan adamı nasıl ikna etmeli? Çarşafı kadınların güven-siz bakışlarını nasıl yenmeli? Toprak sahiplerinin husumetini, kilisenin muhalefetini, askerî kliklerin ufak tefek hırlaşmalarını, iş adamlarının karaborsasını nasıl yok etmeli? Bunları başaracak tek yol, geriliği doğuran şartlara hırsla, amansızcasına, mukaddes savaşa gider gibi şiddetle saldırmaktır. Fakirin ve zenginin babadan kalma yolda gitmelerini önleyecek ve tekniğin ve modern görüşün kökleşmesini sağlayacak ancak bu yol olacaktır. Aksi halde, geri kalmışlığın sefaletinden kurtulmaya imkân yoktur.

Bu çeşit modernleşme eyleminin müthiş pahalıya patladığını ve patlayacağını eklemeyi gereksiz buluyorum. Komünizm en büyük modernleşme yolu ise de, muhakkak ki en yumuşak değişme şekli değildir. Stalin, belki sürü hâlinde insanları öldürmede Hitler'e taş çıkarmıştı. Çin'de özgür soruşturma yerine dogma hâkim. Rusyada bile eleştirme özgürlüğü yok. Bundan başka, her iki memlekette de sanayileşmenin ekonomik fiyatı, ilkel kapitalizmlerdeki kadar sert olmuştur.

Ama zararların yanı sıra kazançları da saymak gerekir. Yüzlerce milyon insan, geriliğin kendilerini mahkûm ettiği hiç değişmeyen hayat hapisanesinden kurtulmuşlardır. Değersiz ve sorumluluk hissinden yoksun olanları yüksek mevkilere çıkararak sınıf yapıları yıkılmıştır, yerine değerlinin, çalışanın yükseleceği sistem kurulmuştur. Sadece sefalet ve lükse hayat hakkı tanıyan ekonomik sistemler ortadan kalkmış, yerini aşağı yukarı eşit ve âdil bir dağıtım sistemi almıştır. Herşeyin üstünde, yeni geleceğin ümit kapıları açılmıştır. Çin'de bugünkü rejimi ayakta tutan bunlardır. Geçmiş yüzyıllarda, açlık ve ihmal yüzünden Çin'de ölmüş insanların sayısı, idrakin dışındadır. Şimdi ihtilâl sırasında da bu rakama ilâveler olmuştur. Fakat en önemli olan şey, Çin tarihinde ilk defa modernleşmeyi mümkün

kılacak biçimde ekonomik, sosyal ve politik unsurları birleştirilmiştir.

Komünizm konusunda hüküm vermeden önce, iki soruyu cevaplandırmalıyız: Birincisi, sağlanan sonuç onu elde etme bedeline değer mi? «Gerilikten kaçma yolu», bu amaçla pek çok hayatın israf edilmesine değer mi?

TARİH KİTAPLARINI YANLIŞ YAZIYORUZ

İnsan, tarihi zaferlerin manevî bedelini nasıl ölçer ya da geniş bir kazancın kesin ve özel bir kayba bedel olmasına nasıl hüküm verir, bilemiyorum. Bildiğim tek şey, bizim tarih kitaplarımızı yanlış yazdığımızdır. Kimse Hindistanda açlıktan ölenlerin, yahut Brezilyanın Kuzey-Doğu bataklıklarında yengeçten başka bir şey yiyemeyen köylülerin, yahut Hong-Kong ya da Honduras'ta gıdasızlıktan bodur kalan çocukların bilâncosunu çıkarmıyor. Onların ıstırapları kayıtlara geçmiyor ki, ihtilâllerin sebebiyet verdiği zararlarla karşılaştırılabilelim. Barrington Moore, bu konuda ince hesaplar yapmıştır. Örnek olarak, Fransız İhtilâlinin «terör» devrinde kendi günahları olmadan hayatlarını kaybetmiş 35 ilâ 40 bin insanı ele alıyor ve buna karşılık «eski rejim» sırasında açlıktan hak sızlıklar yüzünden can vermiş olanların sayısının 24 milyonluk nüfusta en aşağı o kadar olacağını söylüyor.

Çarlık Rusyasının «eski rejim» ini 10 milyon insanı açlık ve haksızlıklarla pisipisine öldürmekle suçlandırırsak, haksızlık mı etmiş oluruz? Hayır. Aynı şekilde ihtilâl öncesi Çin hükümetlerini de suçluyoruz. 1946'da Theodore White şöyle diyordu: «... bazı aydın kişiler, Çin'i dünyada insanların en az yaşadığı, en acı yaşadığı ve 500 sene öncesinden daha kötü kuşandırdığı diyar olarak düşünüyorlar».

Ben ölü istatistikleri vermekten zevk duymuyorum ve böyle istatistiklerin prensip sahibi olmayan insanların elinde nasıl amaçlarla kullanılacağını da biliyorum. Belirtmek istediğim nokta şudur: İhtilâllerin vahşet ve dehşetini protesto ederken genellikle tek taraflı hareket ediyoruz. Komünizmi taşıyan kilisenin, nice nice kimseleri feci şekillerde öldürttüğünü, kollarını, koparttığını unutuyoruz.

Cevaplandırmamız gereken ikinci soru daha da müthiş: Her ne kadar ahlâk kurallarımıza uymuyorsa da, tarihçilerimiz, sonu başarılı «dehşet»i hoş görüyorlar. Ahlâk fel sefesi kitaplarımızı kendi başarılı hayatımızı hazırlarken ezdiğimiz bir mağdurlar (esirler, serfler, ağır işlerde çalışan kadın ve erkekler) yığını üzerine rahatça binmiş, yaz maktayız. Fakat hiç değilse biz burada mezalimi önlemek için bulunuyoruz. Ya biz olmasaydık? Ya ihtilâller etten ve kandan gayri bir şey ortaya çıkarmıyorsa? Çarpınmanın sonu kevfî değil, fakat bitkinlik, başarı değil, venilei ise?

ÜÇÜNCÜ DÜNYADA TÜRKİYEİNİN YERİ

Böyle bir olasılık karşısında insan dilini yutuyor, fakat kötürümleşmiyor. Zira aşırı hamleleri bizi korkutan ihtilâl yapılmazsa, onun yerini neyin alacağını hesaplamak bir zorunluluktur. Son yirmi yıl zar

münistlerin yaptıkları biçimde, bir «şok» tedavisi gördükleri için olacaktır.

AMERİKAN ANTİKOMÜNİZMİ GERİCİLİĞİN SİLÂHİDİR

Buna karşılık, komünist olmayan dünya halklarını modernleştirme çabaları çok kısır kalmıştır. Gene burada da sadece ekonomik gelişmenin yokluğunu kastetmiyorum. Asyanın komünist olmayan memleketlerinde ve Lâtin Amerikada, okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı artmaktadır. (Son 10 yılda ar-

finda geriliği yenmek için ne yapıldığını ve ne yapılmadığını araştıracağız. Nüfus artışı, bizi nihai sonuca zorlamadan elimizde ne kadar zaman kaldı; komünizmin harekete geçirdiği enerjinin başardığı modernleşme-yi başka yolla yapmaya imkân var mı? Bu zihni hesapları yaparken en önemli cevap, ihtilâlden çok daha acı oluyor. İhtilâl yapılmadığı takdirde, maalesef dün yanın bugünkü geri bölgelerinde hayat eskisi gibi sefilâne ve bir anlamdan eksiksiz, sürüp gidecektir.

Şimdiye kadar yazımda ihtilâlin gerekliliğini açıkladım. Sıra diğer yolları açıklamaya geldi. Dünyanın bazı memleketlerinde derhal yapılması gereken görevler öyle muazzam ki, en aşağı yirmi yıl millî birliği ve birliği sağlamak sürecektir. Yeni Afrika devletlerinin çoğu bu kategoride girmektedir. Yirminci Yüzyıl sonuna kadar bu devletler, kapitalist, komünist, fasist vs. hangi rejimle yönetilirse yönetilsinler, ilk işleri «millet» hâline gelmek olacaktır. Askeri ve politik bir iş.

Ger: kalmış memleketler arasında diğeri bir grup var. Buralarda nüfus artışı 3 derece aşırı değil, yahut politik ve sosyal yapı, şiddete başvurmadan kalkınmaya intibak etmeleri ürününi uyandıracak biçimdedir. Yunanistan, Türkiye, Şili, Arjantin, Meksika bu iğreti güvenilmez, fakat yine de diğer geri milletlerin hasretle baktıkları durumdadır. Hattâ içlerinden bir kısmı, modernleşme ihtilâllerini çok şanslı olarak, Amerika onların ihtilâllerinden korkacak ve ezmeyle kalkacak kadar kudretli olmadığı bir devirde yapmışlardır.

Demek ki, komünist ihtilâlinin ilk ağızda yer alacağı yerler, daha ziyade Güney Doğu Asyanın çok nüfuslu, irtili ufaklı yarımadalaları ve Orta ve Güney Amerikanın fakir memleketleridir.

Fakat bu diyarlarda bile modernleşmenin komünist olmayanlar tarafından yapılması ve Gandhi gibi, 1958'den önce Castro gibi, halk arasından yeni liderlerin fırlaması ve bozuk düzeni yıkması ve birliği yaratması olanaklıdır. Yahut ordu, Atatürk gibi, Nâsır gibi millî liderlerin çıkmasına müsait bir zemin olabilir.

KALKINMANIN BAYRAĞI MİLLİYETÇİ İKTİDAR

Bunun için modernleşme ihtilâllerinin komünistler tarafından yapılması gerekmemektedir. Fakat komünist olmayan ihtilâllerinin enin de sonunda kaydıkları yolu incelerken, akıldan şu iki noktayı çıkarmamalıyız: Başarılı ihtilâlciler kadroyu referber eden cezbeden şey nedir? Cakarta ve Bombayda, Kahire ve Havanada bağırarak miting yapanların başı üzerinde sallanan dövizlerde «tasarruf ve yatırım» sloganları mı var? Tabii ki değil. Ekonomik kalkınmanın layrağı, kişiye ölmezliğini ve kolektif egemenliği vadeden milliyetçilik. Hiç şüphesiz yok ki, «Büyük tirmanma»yı yapmaya çalışan her milleti, komünist olsun veya olmasın, ateşli bir milliyetçilik saracaktır. Ve sonuç olarak milliyetçilik, yanı sıra bazı hastalıklar getirecektir: Yabancılardan aşırı şekilde korkma, aptalca millî hassasiyet, her yerde düşman görme ve devleti ilâhlaştırma.

Zaten dünyanın her köşesinde rastladığımız bu belirtiler, kalkınmış devletler ile kalkınmakta olan devletler arasında rahat ve dostane ilişkiler kurulmasını güçleştirmektedir. Amerika, yahut Avrupa, hattâ Rusya bile, geri memleketlerin yardım ihtiyaçlarını karşılamaya başlamadan önce, bos kibirlerini ve

sinirliliklerini yatıştırmak zorundadır. Modernleşme yolundaki milletlerin Amerika'ya, Batı'ya ve hattâ beyaz insan'a karşı tepkisine hazır olmalıyız.

Sonra komünist olmayan ihtilâller ikinci bir noktada uyarılmalıdır. Bu da, hangi fikir ve politikaların ihtilâl gayretini destekleyeceğidir. İhtilâller, özellikle geleceği kurmak için yapılan ihtilâller, kuvvet kadar felsefeye de muhtaçlardır. İşte bu noktadadır ki, komünizm özel üstünlüğünü bulmaktadır. Komünizmin konuştuğu dil (sınıf hâkimiyeti, iç ve dış istismar dili) geri milletlere hitap eden bir dildir.

Şayet komünist olmayan ihtilâlciler, gayretlerinin boşa gitmesini istemiyorlarsa, komünistlerin yaptığı gibi, rollerini ikna edici ve yükseltici bir felsefeye açıklamalı ve keskin, basit bir yolla toplumsal ve ekonomik ihtiyaçların şemasını çizmelidirler. Bundan başka, ne pahasına olursa olsun başarıya ulaşma dilekleri, marksistler kadar yaman olmalıdır. Bugünkü marksist anlayıştan aşağı yukarı özgür bir felsefe yaratmak imkânsız değildir. Maamafih böyle bir felsefe, Batı doktrinlerinden çok marksizme ben zeyecektir. Çok ileri memleketlerde politik olgunluk, ekonomik özgürlük ve anayasa düzeni büyük başarılarıdır. Fakat geri kalmış memleketlerde bütün bunlar kolay anlaşılmasın soyut kavramlardır. Yahut daha fenası, bütün bunlar büyük devletlerin arkasına saklanıp emperyalist oyunlarını oynadıkları veya paralı sınıfların imtiyazlarını savundukları rasyonalizasyonlardır.

Şu ya da bu nedenden dolayı komünist olmayan modernleşmeleri yeğ tutsak bile, unutmayalım ki, onlar da Amerikanın hoş karşılamadığı programlar ve politikalarla ortaya çıkacaklar ve «Dünya kudreti» diye Amerikaya düşman kesileceklerdir. Geriliğe karşı hakiki bir «cihat» açabilmek için, bastaki liderler, yönetimde otoriteye dayanan, iç politikada kolektivist tedbirler alan ve millî hislerin taşınmışlığı bugününün 1 numaralı emperyalisti Amerika üzerinde toplayacak olan bir felsefe ortaya atmalıdırlar.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KOMÜNİST OLSA NE ÇIKAR?

Bu yazdıklarım, Amerikanın politikasını hazırlayanları şimdiye kadar karşılaştıkları ve hiç beklemedikleri bir çıkmaza sokmaktadır. Bir yandan insanlığın çoğunluğunu, içinde bulunduğumuz son derece perişan ve tehlikeli durumdan kurtarmak istiyoruz. Öbür yandan, özellikle geri kalmış memleketlerde komünizme karşı açtığımız savaşta askerî ve politik gücümüzle onların kalkınmalarını ezme çalışıyoruz.

Yaptığımız iyiliklerin bilançosu: «Madde 4», «Barış Gönüllüleri» ve «Geri kalmış milletlere yardım». Öte yandan yaptığımız kötülüklerin bilançosu ise: «Guatamala», «Küba», «Dominik Cumhuriyeti» ve şimdi ve «Vietnam».

Artık bu çıkmazdan kurtulma zamanı gelmiştir. İçinde bulunduğumuz durum ve şimdiye kadar «vatana ihanet» diye kabul ettiğimiz fikirleri yakından incelememiz gerekiyor.

Tekmil Güney Doğu Asya ve Latin Amerika devletlerinin komünist ya da kolektivist rejimler tarafından ele geçirildiğini farzedelim ve aşırı Amerikan düşmanı olduklarını düşünelim. Bu, Amerika'nın manevi şahsiyetini tehdit edebilir mi?

Böyle bir ihtimal, askerî alanda pek büyük tehlike yaratmaz. Tekmil geri kalmış ülkelerin orduları, komünist dünya-

sının ordularının saflarına katilsalar bile, bu orduları Amerika'ya karşı saldırtmak imkânı olmazsa, tehdit anlamını kaybeder. Zaten geri kalmış memleketlerin askerî güçlerinin, komünist askerî ve nükleer gücüne katıldıktan sonra gereken kudreti verebilmesi için daha çok seneler gerek. Meselâ Afganistan, Bolivya, Brezilya, Burma, Seylan, Kolombiya, Kosta Rika, Dominik, Habesistan, Guatamala, Honduras, Haiti, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, Kore, Lübnan, Nikaragua, Pakistan, Paraguay, Peru, Filipinler, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Uruguay ve Venezuela'nın hep bir arada bir yılda kullandıkları enerji miktarı, Batı Almanya'nın bir yılda kullandığının yarısıdır. Bu memleketlerin çelik üretimlerinin tümü, Amerika'nın bir yılda ürettiği çeliğin onda biridir.

Her ne kadar tehlike askerî konuda büyük olmayacaksa da, ekonomik alanda bu devletlerin komünist ya da kolektivist olması, Amerikaya oralarda yatırılmış kapitallerinden milyarlarca dolar kaybettirecektir. Yabancı ülkelerdeki yatırımlarımız aşağı yukarı 50 milyar dolardır. Bunun 10 milyarı Latin Amerika'da madenlere, petrolere v.s. yatırılmıştır. 4 milyarı Asya'da ve Orta Doğudadır. Afrika'da ise 2 milyar yatmaktadır. Bunları kaybetmek, büyük firmalar ve petrol şirketleri için muazzam darbe olacaktır. Ama milletçe göreceğimiz zarar, bu bölgelerden gelen yılda 3 ilâ 4 milyar dolar gelirin kaybıdır.

Marksist düşünceye göre, kapitalist bir millet yukarıda açıkladığımız zararlara dayanamaz ve «zorla» savaşa sürüklenir. Her ne kadar böyle bir riziko mevcutsa da, bu tahminin yüzde yüz doğru çıkacağını sanmıyorum. Millî geliri 3/4 trilyon dolara yaklaşan ve anonim şirketlerinin aktifleri 1,3 trilyonu bulan bir memleket için 16 milyar dolarlık kayıp, hazmedilebilir doğrusu. Fakat Amerika, bu bölgelerin komünizmin eline düşmesini politik bakımdan kaldıracabilir mi, bilemiyorum.

Bütün bu sözlerle, geri kalmış memleketle komünizmin zane düşerse, bir tehlike yoktur demek istemiyorum. Belirtmeye çalıştığım şey, ekonomik ve askerî tehditlerden Amerika'nın mesele Avrupa kadar zarar görmeyeceğidir.

Esas nokta da bu değil mi diye sorabilirsiniz. Birkaç geri kalmış memleketle komünizmin zaferi, başka memleketlerin de komünizmin eline düşmesine yol açacak ve sonunda Amerika ile Avrupa, tamamen işgal edilmiş bir dünyada muhasara hâlinde iki kale gibi kalacak.

KOMÜNİZMDEN KORKMAMALİYİZ

Bu durumu açıklamamın iki yolu var. Birincisi, hâlen komünizm, tek amacı olan ve barışçı emeller peşinde koşan birleşik bir hareket değildir. Ekonomik ve politik yapı ve ideolojiler, millî menfaatler ve karakterlere göre değişebilir. İki kanlı savaşta saptandı ki, kapitalizmde milletler arasında benzer bir yapının olması, savaşmalarına set çekmiyor. Bu, kapitalizmde olduğu gibi komünizmde de bahis konusudur. Rus komünistleri, Polonya ve Macar komünistleri ile hırslanmadılar mı? Ramak kaldı Yugoslavlarla yumruk yumruğa geleceklerdi. Çin ile ise, karşılıklı dis biliyorlar.

Gerçeklerin bambaşka bir istika-

mete yöneldiğine inamıyorum. Komünist hükümetlerin Asya'nın ve Latin Amerika'nın en geri bölgelerini modernleştirmek için uğraştığı bir dünya, millî menfaatlerin çarpıştığı bir dünya olacaktır. Sonuç, komünist olmayan komşularındaki kadar sık sık, onlarda da çekişmelerin ortaya çıkmasıdır.

İkinci nokta: Millî ve milletlerarası hareketleri doğuran sebeplerin tehlikeli olanları ve olmayanları arasında bir ayırım yapmalıyız. Bunların hangisinin arkasında komünizmin eli vardır, hangisinde yoktur. Bu kıs beraher yemek yediğim bir Macar ekonomisti bana, «Komünizm ve kapitalizmden bahsetme, zengin ve fakir milletlerden bahset» dedi.

İşte dünya ilişkilerinde gerginliği ve havayı yaratan fakirlik ve zenginliktir, yoksa kapitalizm ve komünizm değil. Bu seseledir ki, geri kalmış memleketlerde komünizm gıcırta, kavgacı olacak, kendine pek güveni bulunmayacaktır. Rejim başarı göstermezse hırçınlaşacak, hareketleri kontrol edilmez olacaktır. Şayet başarı elde ederlerse — ki edeceklerini sanıyorum —, hırçınlıkları ve huysuzlukları kaybolacaktır. Rusya, Polonya, Yugoslavya iç ve dış politika davranışları bakımından Çin ile hattâ Küba ile mukayese edilmemelidir. Modernleşme, tepeden tırnağa değişim yapabilmek için beraberinde bazı stereotipler ve emirler getirir. Sürekli ihtilâl deyimi, hayatından memnun olan insanların yaşadığı bir komünist rejimde anlamını kaybedecektir. İşte komünizmin bazı cepheleri kırıldığı vakit, Amerika dogmatik tavırlarını bırakmalı ve bıkkınlık veren klişelerden vazgeçmeli, komünizme karşı takındığı edayı çok daha yumuşatmalıdır.

Emnim pek çok kimse bu iddiaları tatmin edici bulmayacaktır. Evet doğru. Daha bir yüzyıl geri kalmış memleketlerde komünist ihtilâllerinin cihat devrini geçip milletlerarası huzuru bozmayacak şekilde sükûnete kavuşacaklarını sanmıyorum.

En korkunç tehlikeler şunlardır: 1) Daha nice Vietnamların patlak vermesi, 2) En fakir bölgelerin modernleşmedeki başarısızlığının bugünkü gibi devam etmesi ve yakın gelecekte havsalanın almayacağı çapta bir beşerî facia ile karşılaşmamızdır.

Gerçi kalmış memleketler, buna rağmen, komünist ya da benzeri bir rejimin eline düşme tehlikesindedirler. Komünizmin yükselişi ile, dünya nizamı, kapitalistlerin elinden çıkacaktır. Artık Amerika geleceğin modern dünyası için örnek olarak gösterilmeyecektir. Nasıl protestanların yükselişinden katolikler korktuysa, nasıl Fransız ihtilâli İngiliz asilzadelerini titrettiyse, Amerika da komünizmin gelişmesinden öyle korkuyor.

Amerika politikasının dayanak noktası olan komünizm düşmanlığı, hep güneşteki yerimizi kaybetmek ve kendimizi açıkta bulmak korkusundan doğmaktadır. Amerika kadar kudretli olmadıkları halde, Avrupa devletlerinin birçoğu komünizm ile barış halinde yaşamaktadırlar, bizden daha akılcıca hareket etmesini biliyorlar. Bunun sebeplerinden biri de artık dünya lideri olmadıklarını çoktan anlamış olmalarıdır. Tarih karşısında durumumuzu değiştirip aynı şeyi biz de kabul edebilir miyiz? Bu po-

KAHİRE'DE OLUP BİTENLER

Emperyalizm açısından son İsrail darbesinin itiraf edilmeyen gerçek amacı, Mısır ve Suriye rejimlerinin devrilmesiydi. Nitekim İsrail ateş—kes'ten çok sonra, Suriye'deki ilerici rejimi devirmek için Şam yakınlarına kadar ilerlemiştir. Ateş—kes'e rağmen yapılan bu hareket 12 Haziran 1967 tarihli Le Monde, «Şam'a karşı girişilen hareketin amacı, rejimin devrilmesidir» başlığı altında vermektedir. Emperyalistler henüz zayıf durumda bulunan Şam Hükümetini belki de devirmeyi başarabileceklerdir. Ama ezici İsrail başarısı üzerine, baş düşmanı teşkil eden Nâsır rejiminin çökmesi hesapları, görünüşe göre, yanlış çıkmışa benzemektedir. Nâsır, yenilgiye rağmen, Mısır halkının ve öteki Arap halklarının tek lideri olarak kalmıştır. Galip emperyalizm için bu, halkların uyanıklığı bakımından, uzun vadede ağır bir yenilginin işaretidir.

Bu olayı, bizim bir kısım çok Batılı ve çok uygar aydınlarımız «civik bir melodram» olarak değerlendirmişlerdir. Aynı anda Batının Nâsır'a hiç de

sempati beslemeyen Londra Times ve Le Monde gibi ciddi ve ağırbaşlı yayın organları bu olaya çok farklı gözle bakmışlardır. Le Monde, Kahire dramı için başyazısında şunları yazmaktadır: «Arap kütelleri Cemal Abdülâsır'da, onların haysiyet ve vakar isteklerini derinlemesine temsil eden kişiyi görmüşlerdir ve yenilgi saatinde ona sâdik kalmışlardır. Bu sebeple, Nâsır'ın akamete uğrayan ayrılma teşebbüsünü, sokağın plebisitine başvurmak suretiyle muhaliflerini susturmak için girişilmiş bir manevra saymakta acele edilmemelidir. Cuma günü Mısır televizyonunda ABC Başbakanı görmek imkânını bulan kişiler, onun ayrılma kararının samimi olduğundan şüphe etmemektedirler».

Le Monde'un Orta Doğu uzmanı Eric Rouleau, emperyalizmin plânlarını hayli bozar bu olayı yakından izleyen kişilerden biridir. Eric Rouleau'nun bu yazısını —biraz da Türk basınının çok önem verdiği Orta Doğu olaylarında genellikle nasıl bir tutum içinde bulunduğunu göstermeye yardımcı olacağı ümidiyle— yayımlıyoruz.

Başkan Nâsır, televizyonda istifasını açıklıyor
Dramatik an...

NÂSİRİN WATERLOO'SU

KAHİRE, 10 Haziran — «Bir resmi görev almaktan ve herhangi bir politik rol oynamaktan tamamen ve kesinlikle vazgeçmeğe karar verdim...» Başkan Nâsır'ın gözyaşları içinde tamamladığı bu son cümle, birden sarsılan şehirden yükseklen muazzam bir gürültüyle örtülmüştür. Televizyon binası salonundaki ufak ekranda Cumhurbaşkanı'nın konuşmasını dinleyen yüzlerce memur, entelektüel ve artist dayanılmaz ve şiddetli bir acıya yakalanmıştır. Adamlar ağlamakta, «Hayır, olmaz» feryatları ile yıkılmaktadır. Kadınlar haykırmakta, hayali bir saldırganla mücadele ediyormuş gibi, yerlere yuvarlanmaktadır. Şuurunu kaybeden bir sürü kişi, çılgınca sokağa fırlayan kalabalık tarafından çığnennmiştir.

Çılgınlık, bir toz dalgası gibi bütün Mısır'a yayılmıştır. İskenderiye'den Asuvan'a kadar aynı kollektif öfke ve acı yaşanmıştır. Bu öfke ve acının yerini, zâlim ve merhametsiz bir kadere şidette karşı koyma azmi almıştır. Cuma sabahı, ordunun uğradığı yenilginin büyüklüğünü ve Mısır'ın ateşkesi kabul ettiğini öğrenen halk, hayal kırıklığı ve haysiyet ezikliği içinde açıkça Nâsır'a çatmaktaydı. Bir askerî darbeden ve ayaklanmadan korkulmaktaydı. Kahire'nin aydın çevrelerinde genellikle «Bu Nâsır'ın Waterloo'sudur» de-

nilmekteydi. Eğer Nâsır, kendi ihtiyarı ile iktidardan vazgeçmezse, Mısır'ı ihtilâle, iç savaşa ya da aşırı sağ bir diktatörlüğe sürüklenebilir görüşü ileri sürülmekteydi.

«AMERİKANCI PARTİ!»

Nâsır'ın nutkundan sonra, gece, aynı çevrelerde şu yorum yapılmaktaydı: «Eğer Nâsır istifa kararından vazgeçmezse halk ayaklanacak ve bir anarşi dönemini (Amerikan Partisi) nin diktatörlüğü izleyecek. Nâsır daha geçenlerde Amerikan Partisi için (en kuvvetli, çünkü en iyi organize) demekteydi». Gerçekten bu partinin temsilcileri, Cuma sabahı yabancı gazetecilerin aralarına yayılmışlar, onlara Mısır'ın Amerikasız yaşamıyacağını açıklamışlar ve Nâsır'ın «amacı politikasını» kinamışlardır.

Cuma akşamı yaptığı konuşmada Nâsır, «Millî Arap hareketine düşman güçler, beni bir imparatorluk kurmak istemekle suçlamaktadırlar. Bu yanlıştır. Zira Arap Birliği isteği ben den öncedir ve benden sonra da devam edecektir. Bütün Arap milleti emperyalizme düşmandır» demekteydi.

Mısırlılar sokaklara dökülerek, Başkanların istifasını tahrik eden yabancı koalisyonuna harşı dikildikleri izlenimini vermişlerdir. «Emperyalizm geçmeyecek», «Kahrolsun Amerika», «Nâsır'a evet, zâlimlere hayır» haykırışları arasında kenar mahallelerden gelen halk, talebeler, işçiler, ka-

dın ve çocuklar önce ufak gruplar, sonra muazzam bir kalabalık hâlinde, tam bir karanlık içinde bulunan şehri istilâ etmişlerdir. Sonra bu muazzam kalabalığın bir kısmı kendiliğinden Amerikan Büyükelçiliğine, ötekiler ise Nâsır'ın kaldığı Heliopolis'e yönelmişlerdir. Bir saatten az bir zaman içinde, Kahire'nin bu güney banliyösüne yüzbinlerce kişi akmış ve dalgalar hâlinde gösteriler yapmıştır. Gece yarısı, Başkanın villası önündeki halk denizi, 8 kilometrelik bir çevreyi kapsamaktaydı. Bir tahmine göre, Nâsır için haykıran en az yarım milyon kişi, Heliopolis yoluna yığılmıştı. O sırada Kahire'nin merkezinde ise, kalabalık, Amerikan Büyükelçiliğine hücum etmekteydi. Elçilik birkaç kez ateşe verilmeğe istendiyse de, önlendi.

İSTİFA NASIL

KARARLAŞTIRILDI ?

Perşembe akşamı bir kudretsizlik duygusu, Nâsır'ı, hem kayıtsız şartsız ateşkes'i kabul ve hem de Başkanlıktan istifaya itmştir. Silâh arkadaşı ve dostu Mareşal Amr'ı çağırarak ona çekilme kararını açıklamıştır. Mareşal Amr, kendisinin de ayrılma kararı aldığını belirterek Nâsır'ın düşüncesini tesvip etmiştir. Karar, acaba ordunun bir kısmının baskısı sonucu mu alınmıştı? Mümkün ve muhtemeldir. Fakat genellikle istifaya iten nedenin bu baskı olduğu sanılmamaktadır. Gerek Nâsır ge-

rekse Mareşal, ezici bir yenilginin sonuçlarına katlanmak gerektiğini düşündüler. Özellikle Nâsır, liderliğine büyük ümit bağlayan Mısır ve Arap kamu oyu önünde, mevkînin savunulamaz olduğu inancındaydı. Bu sebeple istifayı tercih etti.

Nâsır, Cuma akşamı televizyon ekranında çökmüş, kırılmış kederli ve acı bir kişiydi. Müthiş bir heyecan içindeydi. Konuşmasını aynı tempoda sürdürmeyi başaramadı. Bu büyük hatip, yazılı konuşmasını okumayı başaramadı, kekeleyip durdu. Gözlerini eğerek kendini toparlamaya çalıştı. Nâsır'ı müthiş bir aktör saymadıkça, bunun bir tertip, bir aldatmaca olduğunu düşünmek imkânsızdır. Hiç değilse o, kendi açısından olayları anlatırken tamamen samimi gözükmekteydi.

MISIR NEDEN YENİLDİ ?

Nâsır, geçen ay bir İsrail saldırısı tehdidi altında bulunan Suriyenin yardımına koşmuştu. Bu koşuş, yalnızca bir kardeş ülkeyi savunma arzusunun sonucu değildi. Suriyeden sonra Mısır'a dönecek bir saldırıyı önlemeye çalışmak zorunluuydu. Bu zorunluluk altında, İsrail hududuna kuvvet taşıyan gemilerin geçtiği Şarm El Şeyh'e yerleşmiş Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin çekilmesini istemişti. Bunu izleyen

çatışma ve yenilgi, Nâsır'a göre kaçınılmazdı. Çünkü İsrail, 1956'da olduğu gibi, iki büyük devletin, İngiltere ve ABD'nin fiili desteğine sahipti. Nâsır, İsrail hava kuvvetlerinin gücünü birden bire üç kat arttırdığını (Libya üslerini mi kastetmekteydi?) ve Mısır uçaklarını bütün ülkede yerde yakaladığını söyledi.

Bu konuda güvenilir kaynaklardan öğrendiğime göre, Mısır'ın güneyinde Sudan hududunda daha birkaç hafta önce tamamlanan hava alanları tahrip edilmiştir. İyi haber alan çevreler, bunun ancak Amerikan istihbarat servislerinin Mısır'ın askerî alanda giriştiği bütün teşebbüsler konusunda İsrail'e tam ve sarif bilgi vermesiyle mümkün olabileceğini kanısındadırlar. Başkan Nâsır'a göre, Mısır, büyük bir emperyalist tertibin kurbanı olmuştur. Büyük tertip karşısında Mısır, tamamen âciz kalmıştır.

Öte yandan, Nâsır, savaşı neden kendisi başlatmadı, neden teşebbüsü düşmanları bırakıp diye onu eleştirileri ağalaylı yoldan cevaplandırmıştır. Bütün gözlemcilerin kanısına göre, bu cevapta, Sovyetler Birliğinin kapalı bir eleştirisi yer almaktadır. Nâsır, 26 Mayıs günü, ABD ile aynı günde Sovyetler Birliğinin de kendisinden ısrarla soğukkanlılığını muhafaza etmesi talebinde bulunduğunu söylemiştir. Televizyon konuşmasında Nâsır'ın «Sovyet dostlarımız» demesine ve Moskova'ya açıktan hücum etmekten kaçınmasına rağmen, halk, liderin ne demek istediğini anlamıştır. Bunun içindir ki, Cuma akşamı öfkeli bir topluluk Sovyet Elçiliğini tahribe kalkmıştır. Cuma akşamı Moskova'da yapılan Sosyalist Ülkeler Zirve Toplantısı'nın ve İsrail'e yönetilen uyarıların, burada komünist ülkelere karşı duyulan güvensizliği dağıtacağı şüphelidir.

MOSKOVA VE NÂSİR

Sovyetlerin aleyhinde sayılamayacak bir Arap Sefiri, bize şunları söyledi: «Kremlin, en çok yardımı muhtaç olduğu bir anda Nâsır'ı bırakmıştır».

Çeviren: SELMA ASHWORT

litikamızda ve görüşlerimizde çok derin değişimleri gerektirecektir. Geri kalmış memleketlerin sefaletten kurtulma yolu olarak ortaya çıkan komünizmi tanımanız gerekmektedir. Öncelikle şu eiheti, dünyaya bağıra bağıra ilân etmeliyiz: Geri kalmış memleketleri kalkındırmaya bizim ne gönlümüz olduğunu, ne politik dileğimiz bulunduğunu, ne de - en önemlisi bu — onları kalkındırmaya gücümüz yettiğini herkese açıklamalıyız.

Geri kalmış milletlerin geri kalmışktan kurtulabilmeleri için, onların işine karışmamalıyız ve ihtilâllerin o memlekelerde gerekli görevlerini yapabilmeleri

için komünizme karşı tutumumuzu değiştirmeliyiz.

Amerikan politikasında böyle bir değişimin yer alması ne derece mümkündür bilemiyorum. Çok korkarım ki, menfaatler, bürokrasi ve komünizmi «şeytan» gibi görme, bu konuda hiç bir tartışma kabul etmeme illeti, Amerika'yı şimdiki yolunda malesef korkunç sonuç verinceye kadar tutacak.

Belki iki eylem, «bizim düşüncelerimizi yenileyebilir». Birincisi, Amerika ile Rusya arasında gerginliğin yavaş yavaş ortadan kalkmasıdır. Bunda Amerika kadar Rusya da rol oynamalıdır. İkinci adımı ise sadece biz atabiliriz. körükörüne komünizm düşmanlığı

mızın geri kalmış memleketlerde ne gibi felâketlere sebebiyet verdiğini halkça açıkça anlatmalıyız. Yani, bugünkü politikamızın geriliği, sefaleti, ıstırapı komünizme tercih ettiğini, kapitalizme düşman bir rejim yerine açlığın devamına göz yumduğumuzu dünya ilân etmeliyiz.

Resmî politikamızın insanlık hislerinden yoksun gidişine çıkışlar yapmaya çalışan insanî akımlar, Amerika'da uyanmaktadır. Bu akımları organize etmek ve kuvvetlendirmek için korkusuzca, merhametsizce, insafsızca sormalıyız. Meselâ, «Amerika gerçekten ekonomik kalkınmaya karşı mıdır?»

VIETNAMDAKİ AMERİKA

- 11 -

Ünlü Amerikan Romancası Mary McCarthy'nin Vietnam izlenimleri yazısının ikinci kısmını da sunuyoruz. Bu ilgi çekici yazı dizisinin birinci kısmı, YÖN'ün 218. sayısında yayımlanmıştır.

ŞU PİJAMALARI ÇIKARSALAR DA...

«Il faut une révolution». (Bir ihtilâl lazım), dedi Binbaşı Be «r» lerini çatlatarak. Vung Tau'da mektepteyiz. İtalyan General hayretle dinledi. Kısa boylu, yaygın suratlı Vietnam Binbaşısı, NLF'in (National Liberation Front) askeri şefi değil fakat Anti-komünist gruplar hazırlayan. Hükûmete ait «Revolutionary

İsrail saldırısından önce yağdırılan itidai tavsiyeleri, dünya barışını koruma endişesine bağlanabilir. Ama Arap ülkelerinin, Angloamerikalıların büyük diplomatik ve askeri desteğiyle istilasından sonra Rusların pasif tutumunu haklı görmeye imkan yoktur.

Bununla beraber, belirtelim ki, Moskova Toplantısında Tito'nun bulunuşu, milyete çevriler ümit vermiştir. Bu çevriler, Tito'nun komünist ülkelerin tutumlarını sertleştirmelerinde yana olduğu inancındadırlar. Kahire'nin tarafsız diplomatik çevrelerinde, Sovyet tutumuna mâzur göstermek için, buhran boyunca aldığı büyük kararlarda Nâsır'ın Moskova ile istişare etmeyi ilü zumsuz saydığı ileri sürülmektedir. Bu durumda, Sovyetler, belki de onları angaje etmek ard düşüncesiyle Nâsır'ın oldu bitilene başvurduğu izlenimi ne kapılmışlardır. Meselâ Nâsır, Arap dayanışmasına çağrıda bulunmuş, ölige halklarını seferber etmiş ve Sovyetler Birliğinden teşebbüse katılmalarını istemiştir. Sovyetler ise, hiç bir şekilde kontrol edemeyecekleri ve dünya barışı açısından kaçınılmaz sonuçlar verebilecek bir harekete sürüklenmekten ciddiyle kuşulanmışlardır.

Bu görüşlerin doğruluk derecesi hakkında bir şey söylemek mümkün olmamakla beraber, Pers'nin be akşamı aniden vucu bulan iki olay arasındaki uyarık gözlemlerini özetlemek için Nâsır istifa kararında ve ateş-kesi kabulünde biraz önce Sovyet Büyükelçisiyle görüşmüştür. Eğer bu iki olay arasında herhangi bir bağ varsa, Nâsır, Sovyet Birliğinden ümidini kestikten sonra istifa etmiştir. Bu yorumu göre, Sovyetler Birliği, Mısır'ın ABD ve İngiltereye yönelttiği suçlamaları kabullenmeyi reddetmiştir. Reddin sebebi, Angloamerikanların İsraille askeri destek sağladığına manmayışı değil, bunu kabulün Moskova'ya askeri plânda bir mukabelede bulunmaktan başka bir tercih yolu bırakmayacağı ve bir dünya savaşına yol açılacağı düşüncesidir.

(Not: Bazı Batı kaynaklarına göre, Nâsır'ın istifasını öğrenen Sovyet liderleri, onu istifadan vazgeçirmek için çaba göstermişler ve bu çabalar, istifanın geri alınmasında etkili olmuştur.)

Development» için bir okulun müdürüydü.

Eski İtalyan Kurmay Başkanı ve ben, fak bir sınıfta, Binbaşı Be tarafından Fransızca olarak aydınlatılıyorduk. Yarıymızdaki sınıfta Binbaşı Be'nin asistanı Mr. Chau, İngilizce olarak NBC'den bir grup Amerikalıya bilgi veriyordu. Mr. Chau, sıkça, tüy gibi hafifti. Sorbone'da İngilizceden diplomasını almıştı. Ve tezini Virginia Woolf üzerine vermişti. Her ikisinin de kostümleri programın amacının sembolüydü. Okulda 300 «Kadro» vardı. Kadro diye bir insan'a diyorlar. Mezun olunca, 59 kişilik gruplar halinde Vietcong'un siyah pijama şeklindeki kıyafetinde, köyler inşa etmeye başlayacaklardı. Bu siyah pijamalar, fakir köylünün giydiği kıyafetin bir kopye siydi. Bugün ise, Güney Vietnam'ın kontrol ettiği mntıkalarda köylü, alacalı bir kıyafette geziyor, Amerikan baseball kepisi kafasında, ayaktadır. Surtunda da gene Amerikan tee-shirt'ü denen fanile. Vietnamlı bir Tıp talebesinden işittim, köylerin çoğu «şu pijamaları çıkarsalar da, elaleme gülüne olmasalar» diyorlarmış.

FAKİR SAYILMAK İÇİN PARA YEDİRMELİ

Binbaşı Be, «Vraiment une revolution» (Hakikaten bir ihtilâl) diye ısrar etti. İtalyan General sorgu dolu bir bakışla bana baktı: «Qu'est-ce qu'il veut dire par là?» (Bu sözle ne demek istiyor?) diye mırıldandı. Binbaşı Be, memleketinin ihtilâle ihtiyacı olduğunu söylediği zaman kafasından ne geçiyordu bilmiyorum. Gene de onunla hemfikirdim Her yerde, para ve me ve hırsızlık hikâyeleri istiyordu, bikklik getirecek kadar. Tabii bu hırsızlık ve para vemedan zarar gören fakirdi; daha dün Office of Civilian Operations'den (OCO) birisi bana açıkça şunları anlattı: AID'nin teberru ettiği üstbaş, idareciler tarafından yürütülmüş. Yardım görebilmek için fakir aileler, hükûmete hakikaten fakir olduklarını ispat etmelilermiş. Sordum, «Fakir diye kabul edilebilmek için, para mı yedirmeleri lazım?». Bana verdiği cevap, anlamlı bir susuş oldu.

YENİ HAYAT KÖYÜ...

Saygon'da RD'nin programı hakkında bir bilgi edinmiştim. Fakat öğrendiklerim Binbaşı Be tipindeki doktriner teorisyenleri anlamama pek yetmiyordu. Binbaşı Be Vietnam sosyetesinin «complètement corrompue» Tamamen bozulmuş olduğuna bizi ikna etmeye çalışıyordu.

Yönetici sınıflar Vietnamda kanunları daima kendi çıkarları için kullanmışlardır, dedi. Sonra saatine bakıp, rakkamlar ve olaylar sıraladı.

Bu program 1965'in sonunda tatbika başlanmıştı. 28.000 «kadro» şimdiden görev başındaydı. Mektepte 12 hafta kalıyorlar. Mezun olunca, her öğrenci bir «övede çalışmaya başlıyor. İyi sonuçlar herüz elde

dilememiş, fakat program «dans la bonne direction» (Başarılı yolda) ilerliyormuş.

«Constructed Hamlet», İnşa edilmiş köy, demek değildir. Bu yeni terminolojiyi anlatmak gerek. İnşa edilmiş köy demek, politik bakımdan Güney Vietnam hükümetinin güvenilebileceği bir köy haline gelmiş demektir. «Reconstructed Hamlet» (Yenibaştan inşa edilmiş köy) demek, politik bakımdan eğitildiği halde, Vietcong'u desteklemiş, sonra yeniden Güney Vietnam hükümetine yönelmiş bir köy'dür. Sen duruma göre «Reconstructed» kelimesi gözden düşmüş, yerini «Consolidated» kelimesi almıştır. (Sağlamlaştırılmış anlamına). Son olarak her köyün erimesi gereken amaç «Real New Life Hamlet» olmalıdır. (Hakiki Yeni Hayat Köyü).

«Constructed Hamlet'in (İnşa edilmiş) bir köyün, tekrar VC'ye dönmemesi sebebi, Vietcong «Infrastructure»ünü iyice sökmemiş olmalarıdır. Binbaşı Be'nin yetiştirdiği «kadro»ların görevi, Vietcong «Infrastructure»unu sökmek, zararlı elemanları tasfiye etmektir. Binbaşı Be, «Infrastructure» kelimesini kullanmaya dikkat etti. Bu kelime Amerikan Vietnamcasında, kullanıla kullanılan eskimek üzere.

Binbaşı Be ve Mr. Chau, Amerikan Politika Bilginlerinin, Vietnamlı suret'leridir. Burada ilk defa, Amerikan Üniversitelerinde öğretildiği şekliyle, politika ilmi, savaşta tatbik edilmektedir.

Böyle bir şey yapmak, İkinci Dünya Savaşında kimsenin aklından geçmemiştir. Kimse Nazileri ettiler, onlardan birşey öğrenmeye çalışmadı. Soğuk Harp'ten kalma bir yadigar. «Terminoloji Bilimi» keşfedileli «Özgür Dünya»ya sığınanların getirdiği materyeller üniversite mikroskopları altında incelendi. Fakat tabiki tecrübeler yapmak kolay olmuyordu. Vietnam Savaşı, B-52 yahut «Tembel köpek» dedikleri aracı deneme imkânını sağladı. Politika ilminin kardeş diğer iki bilimle, sosyoloji ve antropoloji ile birlikte çalışması tam olunca insan kendi kendine soruyor, «Savaşta gayri birşey için bu bilim yaratılmış olabilir mi?»

1945'te Cenevre Anlaşmalarından hemen sonra, yarı asker profesörler Vietnam'a akın etmeye başladılar. «Diem»in mucidi Profesör Wesley Fishel geldi. Profesör Fishel, Michigan Üniversitesinde, O sıralarda, C. I.A. hemen hemen Michigan State Üniversite'yi eline almıştı. C.I.A.'nın amacı Vietnam Polisini eğitmek ve Politika bilimini izleyen Vietnamlı memurları yetiştirmekti. Güney Vietnam Hükümetinde C.I.A.'nın etkisini açıkça görebilirsiniz. İngilizce konuşur, her Vietnamlı Michigan Üniversitesine gitmiştir.

MAO'DAN GRİVA'SA KADAR

Profesör Fishel'in en uzun süreli etkisi, Nhu'nun Michigan'da yetişmiş gizli polisi değil (herhalde şimdi bu polis dağıtıldı), fakat «semantic» kelimesinin Vietnam'da resmi muhaberata sokulmuş olmasıdır. «New Leader» de yazdığı, «Vietnamın Demokratik Tek Adam İdaresi» başlığını taşıyan yazısında; bu yazı Diem hakkında idi, yeni bir politik sözlük yapılmasını savunmuştur. Diem, çoktan yok oldu, fakat doğurduğu tatsızlıklar ortadan kalkmadı.

Yeni taktikler, Counter Insurgency ve Special Warfare (gerilava karşı savaş). Ordu, Special Forces'i (Özel kuvvetler). Yeşil Bereleri organize etti. Görevleri Garillalarla mücadele etmek.

Güney Vietnam'da Special Forces'i var. Onlar ise Kırmızı bere ve leopard derisi gibi benekli bir üniforma giyorlar. Bunların da görevi «karşı-terör» grubu olarak, teröristlerle savaşmak. Bu adamlar, «kafa sını kestikleri Vietcong garillasının kellesini» iftiharla, Amerikan sıbayına göstermeye getiriyorlar.

Yeni bir çeşit subay doğdu artık. Dağ içine gömülü, kargahalarında, alüminyum rafalarda, Mao'nun, Ho Chi Minh'in General Giap'ın ve General Grivas'ın kitapları var.

BİNBAŞIYA TOPRAK REFORMUNU SORDUM

Amerikalılardan çok önce, Vietkong, köylüler için kuyular kazmayı, okullar açmayı ve onlara modern tarım şekillerini öğretmeyi düşünmüştü.

Bize konferans vermekte olan Binbaşı Be, gözlerinden aşılar çıkararak, «İhtilâl» den bahsediyordu. Oysa NLF (National Liberation Front) kat'iyen «ihtilâl» sözünü etmiyor, sadece «halkın seviyesini yükseltmek», «siddete başvurmadan ekonomik değişiklikleri yapmak», «baskıya karşı kampanya açmak», «geniş bir demokratik cephe kurmak» yolunu gösteriyordu. Bütün bunlar, NLF'in niyetinin ne olduğunu tamamen bildiklerini haykıran Binbaşı Be'nin patronlarının gözünden kaçmıştı.

Komediye bakın: NLF, «ihtilâl» kelimesini ağzına almadan, «sosyal ihtilâl yapmayı» amaç edinmişti. Güney Vietnamlılar ise, en basit bir reform yapmadan, bangır bangır «ihtilâl» ci bir program hazırladıklarını iddia ediyorlardı. Amerikalılar ve yerli öğrencileri Güney Vietnamlıların, bu savaşta bir düşünülme savaşı hâline sokmak için yaptıkları çabalar, melekleri bile (şayet varsa) gözyaşlarını kurutup, kahkahalarla güldürecekleri.

Binbaşuya toprak reformu hakkında soru sormak istedim. Binbaşı: «Toprak reformu, bu reformun dayanacağı bir kültürel temel yoksa, hiç bir işe

yaramaz dedi. Sonra ilâve etti: «Gereken Batılı fikirlerdir. Batının teknolojisidir. Diğer taraftan Vietnam halkı, dilenci hâline getirilmemeli. Her köyde bir traktör, modern uygarlığın en güzel sembolü olacaktır.»

Binbaşuya, «Traktör yerine şimdi her köyde uçak ve bombalar» bulunduğunu belirttim. Düşünceli bir eda ile başını salladı, İtalyan Generali. Ama gene de Binbaşının sözlerinin etkisi altında kalmıştı, ona nerede eğitim gördüğünü sordu. «Mon université est la campagne Vietnamienne — Benim üniversitem Vietnam köyüdür» cevabını veren Binbaşı Be, geçmiş hakkında daha fazla bilgi vermeye yanaşmadı.

CIA ÖĞRETMENLİK YAPIYOR!

Bir gün, Amerikan Elçiliği binasında, «Observer» gazetesinin muhabiri Gavin Young, Elçilik ileri gelenlerinden birine, bir zamanlar Amerikalıların çok tuttuğu, Güney Vietnamlı bir Binbaşının nerede olduğunu sordu.

(Binbaşı Mai, gitar çalan binbaşı diye dostları arasında pek iyi tanınan bir kimseydi.)

«— Kim? A.. o mu? Umdüğümüz gibi çıkmadı. Şimdi nerede olduğunu bilmiyorum.»

«— Garip doğrusu, dedi Gavin Young, geçen sene Binbaşı Mai'yi göklere çıkarıyordunuz.»

«— Yok canım yanlış hatırlıyorsunuz. Hiç öyle bir şey söylemedim Gavin.»

«— Fakat sizin geçen seneki sözleriniz, benim notlarımda kayıtlı.»

«— Binbaşı Mai, tarafımızdan deneniyordu» cevabını verdi Amerikalı adetâ kafa tutarak.

Binbaşı Mai'nin zamanında, «kadro» ları yetiştiren okul C.I.A. ajanları, ve akıl hocaları ile doluydu. Hepsisi siyah pijamalar ve sandal giyerlerdi. Yalnız başları böyle giyinemezdi. Fakat edası, «Selma» Alabama'daki polis şerifinin edasıydı. Ağzında koca bir püro, şiş göbeğinin üstüne gömleğini sallandırır. Şimdi, C.I.A.'nın adamları, ortalıkta göze çarpmıyor. «Kadro» lara ders verenler arasında Amerikalı «uzman» lardan da bahsedildiğine göre, bunlar son derece ustalıkla kamufle edilmişlerdir. Ama ilk ağzıda rastlanan kimseler öğretmen olarak, Binbaşı Be, «Virginia Woolf» aşığı Mr. Chau ve «Mao» nun fikirleri okuttukları şeyler arasında.

Sonra genç Güney Vietnamlıların «kadro» olarak eğitilişini dinledik. Soru ve cevap şeklinde olan dersten bir parçayı buraya kaydedeceğim.

Soru : Ne gibi yollarla Vietkong, Güney Vietnam'ın bazı kısımlarını eline geçiriyor ve koruyor?

Cevap : Vietkong her şeyi denşet salmak yoluyla yapıyor. Politikalarının temeli cinayet ve zorbalıktır.

Soru : Neden Amerika, Kuzey Vietnam'a karşı savaş açmıştır?

Cevap : Amerika kat'iyen böyle bir şey yapmıyor. Amerika özgür hükümeti savunuyor.

Ve Vietnam Cumhuriyetinin halkı, Kuzey Vietnam'dan gelen saldırıya karşı özgürlüğünü korumaya çalışıyor.

Soru : Vietkong sadece, Güney Vietnamlı asker ve memurları mı saldırıyor?

Cevap : Ne münasebet. Vietkong aynı zamanda, öğretmenlere, tarım teknisyenlerine, sızma mücadele gruplarına-velhâsil Güney Vietnam'ın sosyal ve ekonomik durumunu düzeltmek için çalışan herkese saldırıyor.

Bu kadro'lar, okulu bitirince

Attilâ İlhan'ın defteri

ŞİİR OKUMAK ..

8.Haziran. Perşembe.

İlgin, o zamanlar, ince ve nârin kavakları çatlaksız gökyüzünü sınımsız a-yakta tutan, sabahları mavi dumanlı bir bozkır kasabası idi. İkokulu İzmir'de bitirmiş, kasabada ortaokul olmadığından o kişi uzak yaylı çingirakları, buz pırlıtları ve ağır kar sessizlikleriyle yüklü uzun bir tatil olarak geçirmiştim. Yukarıdaki geniş salonda, bir aşağı bir yukarı, şiirler okuduğumu hatırlarım : hem de yüksek sesle, kendi okuyuşumdan heyecanlanarak! Neredense, bir «edebiyat» kitabı düşmüştü elime, içinde «Han Duvarları, Otel Odaları, İzmir Kapılarında, hattâ Hâşim'in ve Cenap'ın şiirleri...

Yıllarca sonra, bir gün, Balıkpazarı'ndaki Cumhuriyet Meyhanesinde Orhan Veli'yi şiir okurken dinledim, şaşıtm : o terbiyeli kalem efendisi hâliyle şiir okumuyor adetâ hal hatırı soruyordu. Getirdiği şiir kendini şiirin tanımlamasındaki bütün öğelerden sıyrılmak isteyen bir şiir olduğu için, bir yerde, ritme de önem vermiyor, o zaman şiir okumak ister istemez takvim yapıp okumaktan fark-sız bir yavanlık hâline geliyordu. Aklım bir türlü yatmadı buna. **Nâzım Hikmet'**in kalabalıklara yüksek sesle ve sahnedan okunmak için yazılmış şiirlerini mi düşünüyordum yoksa, **Garip** şiir gibi bu şiir okuyuş tarzını da batılılık diye halktan uzaklaşmak mı sayıyordum, bilemem. Bildiğim, Oktay Akbal'ın benim okuyuşumu, «Namık Kemal gibi okur» diye kötülemiş olması, bir de bütün itirazlarımı «Batıda şimdi böyle okunuyor» kesinle-mesiyle karşılık vermeleri.

Arkasından, hadi Paris: **Nâzım Hikmet** toplantılarında şiir okuyuşumu, daha da önemlisi okuyan Fransız ozan ve aktörlerini dinleyişim: Öyle pısrık pısrık okumadıkları bir yana, «oynuyorlar» şiirleri, vücut el yüz hareketleriyle destekleyip seslerinin çeşitli dalgalanmaları ile iç perspektifler vererek. Ben, «o Namık Kemal gibi okuyuşumla» salonu bir güzel cebime koyuyor, üstelik aktörlerden birisinin özellikle ilgisini çekiyorum: ayak-üstü konuşuyoruz, şiir okumada ses yoğunluğu sorunu, salonla ozan arasındaki kontakt, şiirlerin ritm değeri, vs.

«Yeni» Türk şiirini ve ozanlarını okurlarının karşısına çıkaran, biliyorsunuz, şiir matineleleri oldu. Başlangıçta, ilgiye susadığımızdan mı nedense, hepimiz gıderdik bu matinelelere sıra sıra kürsüde boy gösterir, şiirlerimizi öykülerimizi okurduk. Öyle sanıyorum ki **Garip** şiiri kadar, şiir okuyuş tarzının da kalabalıklara işlemeyeceği ilk bu **directe** temasta anlaşılmalıdır: yazılı kağıt üzerinden, yüzlerce insanın yoğunluğu değişik dikkati karşısına çıkan bu **anémique** şiirler, çokluk havada kalıyor, dinleyiciye bir türlü çengel lenemiyordu. O günlerde Gümüşsuyu'ndaki Park Pastahanesi'nde oturur, kalabalığa çengellenemeyen bir şiirin eylem değerini kendi kendime sorardım. Alaf-ranga bir bulut gelir üstümüze pırlıtlı bir yağmurdur bırakırdı. Mütareke artığı saat beş çayı madamlarında bir telâş. Asfaltlarda ferahlık İstanbul.

Sonraları geçmiş şiirimizin tantanalı zenginliklerini yeniden kurcalayarak, halk ve tasavvuf ozanlarının da, divan ozanlarının da silâh gibi patlayan o dolu mısralarını oldukça gelenek ve görenek bakımından da musikiye yakın bir şiir yazmaya zorunlu olduğumuzu farketmiş-

kazaen ölmüştür. Bile bile öldürülmemiştir. Soruyorum: «Ama bu her seferinde oluyor.» Cevap şu: «Evet, her seferinde de kazadır.»

Yirmi yıldır, gerilla tekniklerini, komünizmi, «kurtuluş savaşlarını» inceleyen akademik bilirkişilerin, öldürme ve yok etme şekillerinin yetkin bir noktaya eriştiği, bu çeşit sa-

vaştâ, niyetin ne olduğunu anlamamakta ayak diremeleri hayret verici şeydir.

Vietnam'daki Amerikalı, «kazaen» kelimesini bilindiği anlamdan tamamen uzaklaştırmaktadır. Vietkong gerilla, elindeki el bombasından ayrı düşünülecek şekilde canlandırıyor El bombası, Vietkong'un vücudundan bir parçadır. A-

tim. Aşık (troubadour) geleneğinin aramızda bugün bile bereketli «ses» ozanları yetiştirmesi bir yana, yalnız eski şiir balarının kulaklarını şöyle bir cınlattırmak neden yeni şiirimizin de Türke o çok yakışan tok sesle söylenmesi gerektiğini bize anlatmaya yeter.

Şimdi bakın **Râsîh**'in o ünlü gazeline girişindeki sese:

«Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahm-i sineme peykân peykân üstüne»

Bakın **Nâilî**'nin girişindeki sese:
«Oldu eşkim gülşen-ârâ-yı heves cûlar gibi
aktı gönliüm bir nihâl-i işveye sûlar gibi»

Bir de bütün özelliği akıldâ kalma-mak olan o hepsi birbirinin eşi rastlansal şiirleri düşünün **Garip** şiirleri zor okunuyorlardı ama hiç olmazsa okunuyorlardı, oysa «İkinci yeni» açıkça okunmamak şaplantıları içindir. Örnek mi dediniz, örneklerin en güzel ve tipik olanı, **İlhan Berk**'in sadece sessiz harflerden meydana getirdiği ultra-batılı mısralardır: fgkczlç jçr gibi. Şiir buradan itibaren yalnız kalabalıklarla değil kendi kendisiyle de bağlantısını koparmıştır.

İki gündür Cenevre'de dört dilde yayınlanan uluslararası «Yaşayan şiir» dergisinin son sayılarından birisini okuyorum. İkinci Yeni akımının da temel gerekçesi olan batı, özellikle Fransız şiirinin **Emil Verhaeren**'den sonra şiirdeki sesi ihmal etmekle ne büyük bir yanlışlığa düştüğü belirtiliyordu. Üzun uzun, bilimsel kanıtlarla. Ayrıca **Henri Morier**'in «Sembolist serbest şiirde ritm» adlı üç ciltlik (onun da birinci cilti **Verhaeren**'e ayrılmış) yapıtının üstünde duruluyor. Resbelli çok önemli bir yapıt bu, anlamak için dergide **Henri Moier**'nin **Verhaeren** mısralarını, Cenevre Üniversitesi Fonetik Laboratuvarında almış melodi çizgileri, yoğunluk eğrileri ve titreşim grafiklerini dayanarak ses yönünden nasıl değerlendirdiğine bir göz atmak yetişir. **Pierre Marie de**, Fransız şiirindeki bu boşluktan hayli yakınıp, yalnız **Aragon**'un şiirinde özgün bir Fransız (sesi) aradığına işaret etmiş. Bilmem duymus muydunuz. İşgal'de gizlenirken kitapları yanında olmadığı için yalnız belleğindeki şiirlerle yetinmek zorunda kalmış **Aragon**, bir süre sonra bunların da hep kâfiyeli şiirler olduğunu farketmiş, ritm yönünden zengin, mısra birimi üzerine kurulmuş şiirler! Sonradan «1940'da Kafiye» diye bir yazı yazıp bunu belirtmişti. Sonraki çalışmalarının çoğu klâsik Fransız şiirini çağdaş bir şiir bölümünün temeli olarak gösterir. Biz **Aragon**'u şöyle böyle biliriz. **Verhaeren**'den hiç haberimiz yoktur, şiir geçmişimiz gürül gürül ozanlarla dolu da olsa ensiz, sivri sinek vızıltısı şiirler yazarız, adına da batılılık deriz. Alın öyleyse bakın batılı **Verhaeren** nasıl sesleniyor, görün de hizaya gelin.

«Böylesine vurgunluğum rüzgâra
böylesine tutkunluğum
türküsünü çağırمام
Tepeden tırnağa bir genişletir ki
varlığımı

besbelli ondan
ve derimin gözlerinden geçip
ve karışmadan önce değerlerimden
kanıma
tatlı yumuşaklığı ve kaba öfkesiyle
dünyayı devce kucaklamış
olmasından»

köylere dağıtılıyor. Fakat benim köylerde rastladığım kadrolar, ellinde bir silâh, yemek yemekten ve etrafta dolaılmaktan gayri bir şey yapmıyordu.

Öyle yemeğinde, dersten sonra, hep bir arada masada otururken, İtalyan Generalin, Binbaşı Be'ye olan hayranlığı bir den kayboldu. Sebebi mi? Barış konuşmalarından lâf edilmiyordu. Binbaşı Be: «La sale manoeuvre de paix du pape.» dedi. (Papa'nın barış için çevirdiği pis manevra). Bunun üzerine İtalyan Generali çorbayı içmedi.

C.I.A. Vietnam'da bir sürü, acıip denemelerde bulunuyor. Vietnam'da yayınlanan kitapların, ivi veya köfü, hemen hep si C.I.A. tarafından finanse edilmektedir.

C.I.A.'nın eski solcularla çok yakından ilgisi var. C.I.A. sözümlü onâ solcularla al-takke ver kılâhtır. Radikal sağcılar haydi havdi ağının içindedir.

C.I.A., kendi kendini yetiştirmiş, doktorasını yapmaya vakit bulamamış, bir «oto-didakt» olduğu için, aydınları seviyor. Onlara yanaşılıyor. Binbaşı Be, Mr Chau hep safına aldığı kimse-lerden.

Vietnam'da karşılaştığımız biri C.I.A. ajanı mıdır, değil midir, bilmeye imkân yok. O derece, C.I.A. her tarafa sokulmuş vaziyette.

Nasıl bileyim, Çavuş Mulligan'ın (hakiki ismi değil) bu C.I.A. ajanı olup olmadığını. Çavuş Mulligan, Boston Üniversitesinden ve Purdue Üniversitesinden mezun, doktorasını «John C. Calhoun» hakkında hazırlamış. «Jefferson her şeyi Locke ve Adam Smith'den çaldı» diyor. Jip'inin koltuğunda «New Review» var, yerde de «1964. The fear campaign against Goldwater» göze çarpıyor. Güney Vietnam ordusu için, «savaşacağına, kaçıyor» diyor.

ALBAY, KÖY KALKINDIRIYOR!

Yahut Albay Corson (bu hakiki ismidir) un nasıl bilmeli C.I.A. ajanı olmadığını. Da Nang'ın ötesindeki tepelerde «barışa ulaştırma» politikası ile görevli Chicago Üniversitesi mezunu, Korzbski ile çalışmış. Florida'da öğretmenlik yapmış. Çin'de çalışmış veya görevliymiş. Lenin'den vezirler yururtuluyor: «Kazı biraz köylüvi, altından bir burjuva çıkar.» İlâve ediyor: «İyi ama, ben kazıyıp duruyorum.»

Albay Corson'un parlak buluşları var: Yerli şartlara uyan bir domuz ahır projesi yapmış. Domuzlara, bahriyelilerin artıklarını veriyor. Böylece bir taşla iki kuş vurup, domuzların dovurulması ve çöp problemlerini çözmüş oluyor.

Albay Corson, aynı zamanda çok ihtiyatlı. Köy programlarına girişmeden evvel, köylülerine tohum vermiş, bakalım bu tohumu karaborsada satacaklar mı, diye. Köylüler tohumu satmavınca, kövde programını tatbika başlamış.

Albay Corson, hayli zeki; köylülere, ellerindeki ağlarla tuttukarı balıklardan daha iri balık tutabileceklerini göstermek için, bahriyelilerin patlayıcı maddeleriyle, nehri dinamitlemiş ve kocaman balıklar yakalamıştır.

Ben, «Temenni ederim ki, bu köylülere dinamitle balık tutmasını öğretmiyorsunuz» dedim. Hayır, sadece bir kere yapmış gösteri olarak. O gün tutulan balıkları köylülere pazarda sattırması, elde ettikleri kâr-la, kendilerine daha büyük ağlar almalarını söylemiş.

Albay Corson, insanın biridir; ona göre bir insanı verimli çalışmaya itecek tek şey, bu

çalışmanın sonucunda bir kâr elde edeceği fikridir. Bana. «Group» romanını neden yazdığını sordu. «Para yapmak amacıyla yazdınız, değil mi?» dedi. Kendisine, bu amaçla yazmadığımı, hattâ para kazanınca şaşırıldığımı söyledim. Hav-salası almadı: «Peki neden yazıyorsunuz, öyleyse?» diye sordu.

Köyün tam orta yerinde, üç metre yüksekliğinde, âbide şeklinde, bir dolar işareti yaptırmıştı. Köyün bir başka köşesinde arı yetiştiriyor ve köylülere arıya bakmasını öğretiyordu. Köylüleri tek taraflı tarımdan kurtarmak istiyordu. Sadece pirinç yetiştirmelerini önlemek amacıyla, arıcılık, balıkçılık v.s. öğretiyordu. «Bütün bunları Vietnam'lılar için yapmıyorum. Kendim için yapıyorum» sözlerini ilâveyi unutmadı.

KOMÜNİSTLERİN BEYNİNİ NASIL YIKIYORUZ?

Chieu Hoi programı yalnız, helikopter ve uçaklarla, Vietcong'a propaganda yapmak ve Amerikalılara sığınmalarını sağlamak değildir. Vietkong'dan Güneye kaçmış olanı, yeniden eğitip, Amerikalıların safına kazandırmaktır.

Chieu Hoi merkezleri, mülteci kamplarından da daha gönül sızlatıcı. Tek ipe sapa gelir tarafları, mülteci kampları gibi kalabalık olmamaları ve içilecek su bulunması. Vietkong'dan Güneye sığınmış bir «hain», 45 - 60 gün hapis yatar. Parmak izi alınır. Sorguya çekilir. (Amerikalı subayların verdiği bilgiye göre, bu sorguya çekilme tamamen gönüllü ise cevap vermiye, o vakit yapılmış.)

Arkadan, komünizm'den beyni yıkanan adam, yeniden Amerikan görüşlerine göre doktrine edilir, ve nihayet kimlik belgesi verilerek, toplumun içine salınır. Bu adamlar, Amerikan yan sıra savaşmaya, korku ve açlık yüzünden razı oluyorlarsa, kazancımız pek zavalıdır doğrusu. Yok Vietkong hainleri safımıza, fazla para ti midivle katılıyorlarsa, hazine, çok hazin.

Chieu Hoi Pgoramı, gökten atılan propaganda materyeli ile işlemiyor. Bu programı işleten askerî baskıdır. Ağır bombardıman, «Ağaçların ve ormanların yakılması», ürünün kimyevi maddelerle tahribi, Vietkong'un yaşamasını sağlayacak kaynakların kontrol edilmesidir. Vietkong'u gıdadan, ilâçtan ve hastabakıcılardan yoksun kılmaktır. Vietkong askerini tedavi ettiği şüphe edilen bir hemşire hemen kurşuna dizilebilir.

Gizli tutulan nokta şudur ki, Vietkong'u zavıflatmak için bas vurulan tedbirler, Vietkong arazisindeki, sivil halkı vıkmaktadır. Vaktivle Chieu Hoi merkezinde bulunmuş, sonra bir volunu bulup Avrupa'ya kaçmış olan bir eski Vietkong'luya göre kövli halkın dörtte biri Amerikalıların tatbik ettiği bu programla, acılıktan ve hastalıktan, bakımsızlıktan ölecektir.

Politika bilginlerine bakılırsa, Amerikalıların yaptığı «Jenocide» ırk kırımı değildir. Irk kırımı olabilmeye için, bile bile yapılmış olmalıdır. Yani, şayet Vietkong, bir tivatrova bomba kor, ve orasını ucursalsa, bu hareket vahşettir. Fakat Amerikalılar avni sevi bir köve vaparlarsa, vahset değildir, olmaz. Zira Vietkong bu işi bile bile yapmıştır. Amerikanın hareketi ise kaza eseridir. Ya, ni-lotların üzerinde uctukları köyü ve içinde sivil halkın yaşadığını gördüklerini saptarsanız, bu nasıl kaza olur? «Ne vapar-sınız, pilot Vietkong'u öldürme-ye çalışıyordu. Sivil bu arada

Bir sanatçı öldü

M. Hasırşapkalı

Ankara Sanat Tiyatrosu kurucusu ve rejisörü Asaf Çiğiltepe, Gaziantep yakınlarında bir trafik kazasında arkadaşları ile birlikte yaralandı. Kaldırıldığı hastanede de komadan kurtulamadı öldü. Ankara'da bir çokları gibi ben de tanır, sayar, severdim Asaf Çiğiltepe'yi. Yönetmenliği, rejisörlüğü, oyunculuğuna baskındı galiba. Çoğu kez, beş dakika bile sürmeyecek roller alır, ancak oyunun tümünden kendi sorumlu olurdu. Bir iki kez de. gece sabahlara kadar süren provalarına gittiğim. Bizi içeri aldıktan sonra, «artık kapıları kapayın. Artık kim gelirse gelsin almayın içeri..» demisti. Hatırşınası Asaf Çiğiltepe.

Tiyatromuza getirdikleri, bu görünümde uçup giden çabalarına neler eklediği gün geçtikçe daha çok anlaşılacaktır. Orta Doğu Teknik Üniversiteli öğrencilerin sahneye koymak istedikleri eserleri, nasıl el altından tavsiye ettiğini, provalarını yönettiğini sonradan duymuştum. Bir adam, bir sanatçı bugün gençliğin davranışlarından habersizse, onların yardımcı değilse, yok bilsin kendini. Dinivadan haberi yok bilsin. Çiğiltepe'nin birinci niteliği buydu. Devrimci ve yenilik ten, genclikten yana oluşu.

Çalışırken de gördüm Çiğiltepe'yi. Sertti. Başışlamazdı iş sırasında. Bir gece, provalar sırasında. Ertesi gün oyun vardı, son provaydı. Beğenmediği vanları olmuştur oyunun. Bir köşede, sessiz sedasız notlar alıyordu. Prova bittikten sonra söyledi bulduğu yanlışları. Sabah olmuştur, amma, onlar halâ, yanlışların, aksaklıkların üzerindeydiler. Bu sanata kendini vermişliği unutamam.

Asaf Çiğiltepe ile telefon konuşmalarımızın çoğu, AST aleyhine açılmış veni bir dava veya savcılık kovuşturması ile ilgili olurdu. O kadar da kaygısız karşıları ki bu kovuşturmaları, yolunun üstünde bir çakıl taşı bile değildi sanki onlar.

Cenaze töreninden önce, AST tiyatrosunda bir tören yapılmış. Ben törene yetişemedim. Sahneye koymuşlar tabutunu, TİP lideri Aybar da gelmiş törene. Kızkardeşi konuşma yapmış, konuşamamış ağlamaktan. AST'ın idari yöneticisi birkaç kelime söylemiş, kısa süre için de bitmiş tören. Ben vardığımda tabut kaldırılmış, tabuta yönelmiş sahne ışıkları daha söndürülmüştü. Boş salonda sahneye yöneltilmiş iki ışık demeti, yokluğu oynuyorlardı.

Cenaze törenine, Ankara'da bulunan bütün sanatçı ve gazeteci arkadaşları gelmişlerdi. Politikacılardan Ecevit, Aybar, ve Ulay geldiler. Yıldız Kenter, Aybar'a «Ne iyi ettiniz de geldiniz, bizi sevindirdiniz» dedi. Sesinde sanatçı

valnızlığı vardı. Finlandiyalı eşi Prikko, bütün acısı içiyle metindi. Oğlu Adnan, Ankara Sanat Tiyatrosunun yaşındaydı. Genç kadın, «başsağlığına» gelenleri Hacıbayram'da bir ağacın gölgesinde kabul ediyor, teşekkür ediyordu.

Asaf'la birlikte yaralanan arkadaşlarından, yarası hafif olanlar cenazeye gelmişlerdi. İhsan Ada, genç gazeteciler «Bundan sonra iş size düşüyor, gençlere düşüyor Bir sanatçının başladığını bütün gençler sürdürmelidirler» diyordu. Adalet Azaoğlu, Yıldız Kenter, Selma Tükel, Selçuk Altan ağlıyorlardı.

Yazar Orhan Kemal, daha pek çok kurumlar, çelenk göndermişlerdi. Orhan Kemal'in celengini Fakir Baykurt taşıyordu. Fotoğrafçılar resim çekiyorlardı. Hacıbayramda. Türk tiyatrosunun en güvenilir bir adamının tabutu eller üzerindeydi.

Konuşuyorlardı cenaze töreninde, ben de dinliyordum. Gaziantep'e giderlerken, İslâhiye'liler «Bize de gelin hiç olmazsa bir çayımızı için» demişler, onlar da İslâhiye'ye giderken uğramışlar bu kazaya. Asaf, şoförün yanında oturuyormuş. Karşından gelen minibüs, Asaf'ların minibüsüne binirmiş, Asaf Çiğiltepe'nin olduğu yana vurmuş. Kazadan sonra konuşuyormuş: «Birkaç kırık var galiba» demiş. Aslında her tarafı kırık dökükmüş, Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel uçak göndererek Ankara'ya aldırılmış. Karısı Prikko, son anına kadar bir «hemsire» gibi çalışmış başucunda. Son anda nabzına bakmış, Bülent Akkurt'a «Asaf gidiyor galiba» demiş. Gidiş o gidiş...

Asaf Çiğiltepe 33 yaşında gitti. Çiğiltepe sovası, İstiklâl savaşında kendini vuran Albay Reşat beyden kalmadır. Çiğiltepe, Afyonda Kocatepe ve Tınaztepe'nin karışımıdır. Bülük Taarruzu yöneten Mustafa Kemal, telefonla Albay Reşat Bey'i arayarak «Çiğiltepe daha alınmadı mı Reşat bey?» diye sormuş, Reşat bey ise, tepesi alamayışından dolayı bu sırada kendini vurmuştu. Fakat Reşat Beyin askerleri, tam o sırada Çiğiltepe'yi zaptetmiş ve düşmanı püskürtmüş bulunuyorlardı. Çiğiltepe adı buradan gelmez. Atatürk, Reşat Beyin kardeşini bu olayın hatırasına milletvekili yapmıştı.

Asaf Çiğiltepe, adını ilk şiir alanında duyurmuş ve şiir alanında Yunus Nadi ödülü almıştı. Tiyatro dalında aldığı «En iyi sanat yöneticisi» ödülünü aldığı zaman komadaydı. Bu onu öğrenmeden öldü.

Asaf Çiğiltepe, Tıp Fakültesinin son sınıfına kadar devam etmiş, ancak son sınıfta bırakarak kendini sanata ver-

mişti. Bir gün babası Hayri Bey'e «Baba, ben bu tıbbiyeden çok sanat alanında çalışmak istiyorum» diyerek beş parasız Fransa'nın yolunu tutmuştu. Fransada iken, akrabası olan Haluk Şaman aracılığı ile kendisine bir basın ateliği sağlanması teklifini reddetmiş ve politikacıların işe karıştırılmamasını istemiştir. Fransa'da Teatre National Populaire'de iki yıl çalıştıktan sonra, parasız kalıp Almanya'ya geçmiş, beton travers fabrikasında stajyer olarak çalışıp ekmeğini kazanmıştır. Bu arada Stuttgart'ta mesleği ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Asaf,

Asaf Çiğiltepe ağır yaralı idi. Ama Hacettepe gibi bir hastahane olanaklarına kavuşturulabilmişti. Umutluydum. Öldüğü akşamı ve gecesini zorunlu olarak uzun yollarda geçirdim. Ölüm haberini almamıştım henüz, ne var ki komanın sürüp gitmesi, o gece endişelerimi umutsuzluğa dönüştürmeye başlamıştı. Ertesi sabah elime ilk geçen gazete Akşam'dı. Birinci sayfa... İkinci sayfa.. Hayri Asaf'tan kötü bir haber yok. Müşerref Hekimoğlu'nun «Mevsimin olayı» dediği My Fair Lady galası haberleri arasında da aradığım isim yoktu. Enikonu rahatlamışken Cumhuriyet'e göz atar atar Asaf'ın ölüm haberi tokat gibi çarptı yüzüme. Bilmem nasıl oldu.. Asaf'ın ölümü, My Fair Lady'nin çevresinde koparılan yankılardan başka yankılanan övgü güürültüleri, Hekimoğlu'nun resimli tam sayfası, A. Erbulak'ın o sahnede kristal gibi duran oysa aslında plastik olan koskoca avize karşısında kapıldığı azgelmiş toplulukların bilinçlenmemiş kişilerine özgü çocuksu hayranlık hepsi birden bir uğultu gibi dönmeye başladı kafamın içinde. Bir acı haber almanın o yarı sersemliği içinde Asaf'ın ölümünü bir başka sızlamada, teselliz tattım.

Asaf Çiğiltepe benim onüç yıldır tanıdığım bir kişi idi. Beraber geçmiş uzun günlerimiz, bu anlamda bir arkadaşlığımız yoktu. Ama daha da ötede olan bir şeyle yakındık, dayanışmada idik, dostluktan öte bir ülkütaşlıkla bağlıydık. Ben böyle sayardım.

Asaf Çiğiltepe öldü.. My Fair Lady'nin sahnesinde kocaman bir plastik avize ışıklar saçıyor, kadeh kaldırıyor, «mutlu yorgunluklar», sosyete dilberlerinin şıklık defilesi. Filancanın topuzu, filancanın kuyruğu... Asaf Çiğiltepe öldü. Çok konuşkan olmayan Asaf, ne yergilerden yüksünen, ne de övgülerde lezzet bulan kaya gibi Asaf. Az laf edip çok iş yapan Asaf. Gün boyunca kısa aralıklarla Asaf'ın sesi çınladı kulaklarımda, görüntüleri dolmuş çevreme. Öyle ki aralarından yol bulup günlük işlere girişmek zor oldu. Sonra acısı daha büyük ve onulmaz - yüreğimden geçip kafama oturdu.

Türk Tiyatrosu Asaf Çiğiltepe ile en olumlu kişisini kaybetti. Tiyatro adamı olarak yeri doldurulmaz bir kişiydi Asaf. Günlerdir çevremi tarıyor, araştırıyorum. Hayri. Asaf'ın yerini dolduracak tiyatro adamımız yok. Asaf mesleğini iyi bilirdi. Onun kadar bilenler olabilir. Onunla aynı ülküde olanlar da bulunur

buradayken Helsinki Devlet Tiyatrosu kendisine iş teklif etmiştir.

Memlekete dönünce, önce İstanbul Şehir Tiyatrosuna girmiş, sonra Arena Tiyatrosunu kurmuştur. Sonra Ankara yolları.

Bir gün, Asaf'a sormuş babası «Ne kazanıyorsun» diye.

— 175, demiş Asaf.

— Peki, masrafın ne?

— O da 175..

— Aman oğlum, bir tarafa birşeyler koy. Kazancı giderine eşit adam olur mu? Bu ne biçim şey?

— Öyle baba. Ben arkadaşlarımın aylığını kesip, bir tarafa koyayım.

Babası konuşuyor, «Parasız

adama selâm verilmeyeceğini bilmeyen bir adamdı».

Bir gün Asaf'ın babası, bir iş için Emniyete gitmiş, Asaf Çiğiltepe'nin babasını tanımlar, övmüşler Asaf'ı... «Ammma» demiş, bir polis «Biz polis olarak onu takip ediyoruz».

Babasına anlatmış Asaf bir gün «Baba, bu Genco Erkal ile Yücel Erkan büyük sanatçı olacaklar» demiş. Babası, hiç bir şeyden habersiz... Böyle dedi...

Hani köylü kadınları için «Saçını süpürge etti» derler. Asaf da tiyatrodaki saçını, başını değil, ömrünü süpürge etti. İnsan öncüne mi anlaşılır mı? Ben öyle anladım...

Asaf Çiğiltepe için, saygılarla...

Ayperi Akalan

muhakkak. Ama önemli olan onun yetenekleri ve değerleri idi. Amacında başarılı olabilmesi idi.

Çiğiltepe, İstanbul'da Arena'da özlü düşüncelerini ve ülküsünü yeteneklerinin emrine koşup yola çıktığı vakit, Beyoğlunun özel tiyatrolarında ülkücü akımın tezgâhlanabileceği bile pek tasarlanmıyordu. O tiyatrosunu böyle bir ortamda kurdu ve başarılarla yürüttü. Çiğiltepe mesleğini iyi bilirdi, hazırlıklıydı. Ama asıl, nasıl bir ortamda yola çıktığını, koşullarının sınırlarını, olanaklarının ne olduğunu, tutumunun ne olması gerektiğini iyice hesaplayabilen ciddi bir fikir ve eylem adamı idi. Onun lugatında bir heyecanla ayağa kalkıp sonradan binbir beceriksizlik içinde şapa oturmak yoktu. Asaf, kapitalist bir düzende, piyasa koşullarının sürüp gittiği bir ortamda tiyatrocunun bir ülkücü gerçekleştirebilmenin ilk şartının var olmak ve varlığını yarasız beresiz sürdürebilmek olduğunu bilir ve uygular. Bu yüzden onun lugatında lâubalilik düzensizlik, tembellik ve tutarsızlık, hele akılsızlık hiç yoktu. Bu yüzden içki kadehlerinde, güürültülü söyleverlerde kabartılmış ülkücülük esitlerine hiç iltifat etmez, işbirliği yaptıklarında tam bir moral denge, herşeyden önce de ciddiyet ve çalışkanlık arardı. Asaf çizdiği toplumu doğrultudan hiç ayrılmadı, hiç tâviz vermedi. Daha önemlisi, tâviz vermemeğe uğruna yıkılıp gidebileceği bir çürüklüğe hiç düşürmedi tiyatrosunu. Tâviz vermiyor olmak, ancak bu işi sürdürdebildiğimize önemlidir. Tâviz kaygısı ile beceriksizliklerin, bir işi sağlam yapamıyor olmanın birbirine pek karıştığı toplumuzda Asaf asıl önemli davranışın tâviz baskısının asla kapısını çalamıyacağı bir sağlamlığa erişmek olduğunun bilincindeydi. Eyyamcılık, Asaf'ın ömründe duyamadığı bir duygu idi. Ama böylesine bir bilinci su götürmez bir eyleme dönüştürmüş, somutcu ortaya koymuş, sıkı bir disiplinle savunmuş, hiç sarsıntıya uğratmamıştı. AST'ın Ankarada hem de bir olay olarak var olmasının, giderek bir kurum olabilmemesinin asıl nedeni Asaf'ın bu özelliklerinde ve ciddiyetinde gizlidir. Özetle, Asaf, saltça ülkücü olmakla bir alanda ülküsünü sürdürebilmenin kesince ayrı durumlar olduğunu saptamıştı. Eyyamcı olmamakla, eyyamcılığa asla düşmemeyi ayırıp yaparmayı öngörürdü. Asaf ne yapması gerektiğini biliyordu. Fakat yapması gereken şeyi nasıl yapabileceğini de en doğru biçimde kestirebili-

yordu. O, bir avuç fikir ve eylem adamımız arasında bir yöntemle sahip olduğu kadar, bu yöntemi doğru kullanabilmek yeteneklerine de sahip olan ender aydınlarmızdan biriydi. Bunun içindir ki Asaf'ın ölümü ile gerçekçi, sağlam aydınlarmın safı da onulmaz bir yara almıştır.

Sorum, Asaf'ı unutmak ya da unutmamak, örneğin İlhan İskender armağanlarının derleme jürileri, al gülüm ver gülüm'lü düzeni yerine Asaf'ın değerlerine yarasız bir Çiğiltepe Armağanı kurmak falan da değil. Asıl iş, Asaf'ı başarısına ulaştıran özelliklere sahip olmaya çabalamaktır. Yine de söylemekten kendimi alamıyorum, onu yarıyarıya malul bırakan ağır hastalığına rağmen, sahnesinde bir ortak işin sıra neferi olarak görüldüğü roller gözümün önünden gitmiyor, Hepsinden fazla oyunlardan önce bildirisini sunarken duymaya alışık olduğumuz o yüğit gürsesini, o erkek sesin özlü düşüncelerini dile getiriş biçimini arayacağım. Ama Asaf'ın ölümüne yüreğinden çok kafaflam yakınıyor. Onumdaki yıllarda özel tiyatroların bir kısmında tanık olup sevdiğimiz olumlu davranışlar, ülkücü akım örnekleri, burada kântılarını ayrıntılarıyla sıralamayı gereksiz bulduğum nedenler yüzünden gittikçe tavsayacaktır. Bu gelecek ortamda AST'ın genç oyuncularını, yani Asaf'ın değerli arkadaşlarını onun yolunda yürümekte başarısızlığa uğurlarsa, Asaf'ın yokluğu gittikçe daha fazla duyuracaktır kendini. Yakınımız büyükükçe büyüyecektir. Geride bıraktığı genç arkadaşlarının değerlerini birbirine katarak Asaf'ın bütün özelliklerine sahip olabilmek olanına kavuşmalarını yüreğinden diliyorum. Bilmelidirler ki, Asaf'ın başlayıp yürüttüğü işi sürdürebilmek ve onun yolunda gerçekten ilerleyebilmek, Asaf'ın değerlerinin neler olduğunu çok iyi tanımakla mümkündür.

En olumlu, en iyi tiyatro adamımızı kaybettik. En olumlu, en iyi devrimci aydınlarmızdan birini kaybettik. Asaf'ın değerli kişiliği adına, yeri tez elden doldurulabilsin derim. Böyle dilemeyi Asaf'a saygı ve övgü sayıyorum. Anısına gelince, Asaf, hatırlanmasını kendi dışındakilerle bağlamıyacak çapta bir kişiydi. Gücü kendini, anısını ölümünden sonra da sürdürebilecek değerdendi. Ne yazık Asaf'a. Ve kalles, pis bir ölümün varıp yettiği gençcek ömründe böyle bir çizgiye gelebildiği için de ne mutlu Asaf'a. Asaf gibi bir kazancı bir anda kaybettik. Yüreğim sızlıyor.

«FİL HAMDİ»

Aziz Nesin, bu kitabıyla Uluslararası Mizah Yarışmasında birincilik alarak ALTIN PALMIYE kazandı.

ÜÇÜNCÜ BASIM

Fiyatı 6 lira

Dağıtım Yeri: Kitap - Dağıtım Merkezi

P. K. 269 İstanbul

YÖN — 106

Bir görüş

SİNEMAMIZIN 51 YILI

"BENDE DE KARA SEVDA VAR!,,

- III -

Halit Refiğ

10 Ekim 1965 seçimlerinin yaklaştığı sırada başlangıcından bugüne en güçlü çıkışını yapan «toplumsal gerçekçilik» akımı kendisini doğuran 27 Mayıs olayının son günlerini yaşamaya gibi bir yenilgi halindeydi. «Karanlıkta Uyananlar»ın ilk günlerindeki yaygın gürültüleri kesilir kesilmez film adeta unutulmuşu terk edildi. «Suçlular Aramızda» ve «Keşanlı Ali Destanı» ile, oynadıkları hafta lütfen, o da küçümsen ve yukardan bakan bir ifadeyle, ilgilenildi. «Haremde Dört Kadın» hakkında Nijat Özön'ün Akis'teki «tiple-ri, kahramanları, kahramanlar arasındaki ilişkileri, çağın dekor ve giyinişlerinin, gelenek ve göreneklerinin, davranışlarının titizlikle verilmesi bakımından bizim ilk gerçek çağ filmimiz»: Sorrento şenliği dolayısıyla Bruno Torri'nin Avanti gazetesinde «gösterinin en büyük sürprizi.. görüntülerin iç yapısındaki açıklık ve konunun anlatışındaki rahatlık, yönetmenin hiçbir basitliğe ver vermeyen tutumunu ve belirli bir anlatım olgunluğunu açığa vurmaktaydı»; Giovanni Grazzini'nin Corriere della Sera gazetesinde «tarihi gerçeklere uygun düşen bir havayı, övülecek bir yaratma çabasıyla ortaya koyan bu film anlatımı o kadar yerli yerinde, hikâvesi o kadar ağırbaşlıydı ki Kazan'ın «America»sındaki sahneler bile ancak bu kadar etkilirdi» şeklindeki uyarılarına rağmen film Türkiye'de gösterildiğinde ne halk, ne aydınlar, ne de basın tarafından gereken ilgiyle karşılanmadı. Halbuki senaryosunu büyük Türk romancısı ve düşünürü Kemal Tahir ile birlik te hazırladığımız «Haremde Dört Kadın» o güne kadar yaptığımız filmler içinde hiç şüphesiz en önemlisidi.. Toplumumuzun ekonomik ve politik sisteminin, kadın-erkek münasebetlerinin, ilericilik ve batılılaşma hareketlerinin, sanat anlayışının, Osmanlığa dayanan köklerini göstermeye çalışması, karagözden, ortaoyunundan, saray müziğinden, minyatürlerden kaynak alan üslup araştırması ile herhalde daha geniş tartışma konusu edilmesi gereken bir filmidi..

10 Ekim 1965 seçimlerinden, aynı zamanda yeni bir sinema mevsiminin başlamasından önce Türk filmlerinin bir yıllık kazanç durumları -ki bir açıdan seyirciyle münasebet derecesidir - incelendiğinde şu durum ortaya çıkıyordu: Yerli konulardan hareket eden, «Üç Tekerlekli Bisiklet», «Ahtapotun Kolları», «Kızgın Delikanlı», «İstanbulun Kızları», «Suçlular Aramızda», «Keşanlı Ali Destanı», «Karanlıkta Uyananlar» ve «Kırık Hayatlar» gibi filmlerin hepsi ticarî başarısızlıktı. Yılın en büyük iş yapan filmleri ise belli bir sara gözetmeden- «Fıstık gibi Ma-

şallah», «Öksüz Kız», «Fabrikanın Güllü», «On Korkusuz Adam», «Ekmekçi Kadın», «Şaka ile Karışık» gibi daha önce yabancı ülkelerde iki üç sefer yapılmış filmlerden aktarmaları. Yerli bir kaynağa dayanıp da iş yapan yegâne film «Vurun Kahpeye» idi. O da bilinir ki Halide Edib'in daha önce Lütfü Akad tarafından filme çekilen romanıydı Yani bir tekrardı.

Bu karşılaştırma dış yüzünde son yıllarda Türk sinemasındaki aktarma konuların bol luğunun bir sebebinin ortaya koymakla birlikte, iç yüzünde çok daha acı, çok daha dehşet verici başka bir gerçeği düşünene duyuruyordu. Türk aydını belli bir süredir kendi özünden, kendi kaynaklarından, sözün kısası kendinden umudu kesmişti ya, şimdi de Türk halkı artık kendisiyle ilgilenmek istemiyor, kurtuluş çaresini kendinde aramak değil, dışarda bulmak yoluna sapıyordu. Şanslarını yabancı ülkelerde aramaya giden işçiler, ilim adamları, doktorlardan sonra şimdi Türk halkının büyük bir çoğunluğu, kendisine bir idareci seçmek zamanı geldiğinde, millici İnönü'yü değil de, Morrison'un eski temsilcisi Demireli, yabancı sermaye savunucusu Mehmet Turgut'u tercih ediyordu.. Bu seçimin ne sonuç vereceğini yakın tarihler bize gösterecektir. Sinemamız açısından üzerinde durulması gereken bir tesadüf de Demirel'in seçimleri kazandığı sırada Şakir Eczacıbaşı tarafından kurulan Sinematek Derneğinin çalışmalarna başlamasıydı. Kurucuları arasında bir tek profesyonel sinemacının bulunmadığı bu derneğin, hem solcu geçinen birçok aydınları, hem de Türk sinemasına karşı bütün elemanları bünyesinde toplaması bakımından ilgi çekici bir durumu vardır. Türk sineması tarihinde ilk bilinçli sol hareket olan «toplumsal gerçekçilik» hareketi sağcı basının ve kurumların patırdıları ile ilgi toplayıp geliştikten sonra, ölüm darbelerini solcu geçinen vazar ve kurumlardan aldı. Sinemamızın 27 Mayıs 1960'ta başlıyan bir devresi böylece 10 Ekim 1965'te son buluyordu. Üçüncü Antalya festivalinin ilk gecesi «Haremde Dört Kadın» vuhalanıp, gösterilmesi yanında kesildiği zaman sağcılar aslında bir cesedin üstünde tepinirdi. İş isten çoktan geçmişti. «Yılanların Öcü»nde İrazca ananın direnişi, karşı kovusu ile başlıyan hareket, «Haremde Dört Kadın»da tıbbiveli Jön Türk'ün uğrunda mücadele ettiği insanlardan biri tarafından kalbine saplanan bıçakla sona ermişti..

4. 10 EKİM SEÇİMLERİNİN ÖZETİ

27 Mayıs 1960 ile 10 Ekim 1965 arasında, belirtmeye çalış-

tığımız gibi, Türk sinemasında çok önemli olaylar cereyan etmiştir. Ama her lafa besmele gibi Türk sinemasını yok saymakla başlayan yazarların hiç-biri bu olayların değerlendirilmesine yanaşmadığı gibi, bu değerlendirmenin tam yapılmadan doğru bir laf söylenebileceğine, yeni bir volda sağlam yürünebileceğine imkân olmadığını idrak eden de çıkmamıştır. Bu devre içinde, «Yılanların Öcü», «Gurbet Kuşları», «Susuz Yaz», «Tanrının Bağışı Orman», «Karanlıkta Uyananlar» ve «Haremde Dört Kadın» gibi son derece önemli konuları işleyen filmlerle; «Otobüs Yolcuları», «Avare Mustafa», «Şehirdeki Yabancı», «Acı Hayat», «Ayrılan Yollar», «Şafak Bekçileri», «Yarın Bizimdir», «Kızgın Delikanlı», «Suçlular Aramızda», «Ahtapotun Kolları», «Erkek Ali», «İstanbulun Kızları», «Üç Tekerlekli Bisiklet», «Keşanlı Ali Destanı», «Kırık Hayatlar», «Murad'ın Türküsü», gibi iyi ve kötü vanlarıyla belli bir akımı temsil eden filmlerin neyi nereye kadar başardıkları, yahut başaramadıklarının incelenmesi yapılmalı, incelenmenin sonucunda bundan alınacak dersler ortaya konmalıdır... Türkiye'de sinema dilinin gelişimi bakımından ayrıca Osman Seden'in Memduh Ün'ün, hattâ Ülkü Erakalın'ın da üzerinde durulacak filmleri vardı. Türk sinemasına karşı görevini yerine getirmeyen sinema yazarı, bu tembelliğini, ya da beceriksizliğini, Türk sinemasında üstünde durulacak film olmadığını, bütün filmlerin çalma çırpma olduğu demagogisi ile örtbas etmeye çalıştı.

1960-65 devresinde Türk sineması üzerine en dikkate değer Türkçe yazılar adı Giovanni Scognamiglio olan bir vazar tarafından yazılmıştır. Scognamiglio'nun Sinema '65 dergisinde yayımlanan Metin Erksan, Memduh Ün ve benim hakkındaki monografileri tarzının Türk dilinde şimdilik en başarılı örneklerdir. Scognamiglio bu konuda yapayalnız kalmış, Türk sinemasını kurtarmak bana mı düştü hakkı kaygısıyla sonunda selâmeti savuşmakta bulunmuştur. «Toplumsal gerçekçilik» üzerine tek ilgi çekici yazı ise Yücel Özturan tarafından Artist dergisi için hazırlanan «Türk sinemasında olgunlaşma devresi» başlıklı seriydi..

Toplumsal gerçekçilik akımını hiçbir zaman 27 Mayıs'tan ayırarak tecrit etmeden düşünmek gerekir. 27 Mayıs tarihinde başarısızlıkla sonuçlanan Batılılaşma çabalarının şimdilik sonucudur. Tanzi rattan bu yana tarihimize bütün batılılaşma hareketlerinin haktan gelen itmelere değil, yabancı menfaatler ve dış etkilerle yapıldığı anlaşılmaktadır.

28 Nisan günü İstanbul Üniversitesi'nde patlak veren olayların ilk kıvılcımı olduğu 27 Mayıs hareketinin bir halk hareketi değil, bir aydınlar hareketi, yeni bir batılılaşma çabası olduğu ileri sürülebilir.

Sinemamızda toplumsal gerçekçilik akımı da bir çeşit batılılaşma ve aydınlar hareketi olmuştur. En tipik temsilcileri Metin Erksan ile benim sinemaya yazarlıktan gelmiş olmamız-gene bu akımın önemli kişilerin den Vedat Türkali'nin eski bir öğretmen olması bunu doğrulamaktadır. «Toplumsal gerçekçilik» akımında 1956-60 yıllarında eleştirme çabasının da büyük etkisi olmuştur. Nitekim eleştirme yıllarının ilgi mihverini teşkil eden İtalyan neo-realizmi ve Amerikan gerçekçi sinemasının bu akımın filmlerindeki etkilerini görmemek mümkün değildir. Gene

tipik bir batı sineması terimi-olan «kişisel anlatım» çabalarına sinema tarihimizde ilk defa bu devrede rastlanmaktadır. Her yiğidin kendine göre yorturt yemesi yoğurdun varlığına bağlı olduğu gibi, sinemada kişisel anlatım denemelerinin yapılabilmesi sinema dilinin 1960'tan önce konuşur hale gelmesiyle mümkündür.

Fakat sinemamızdaki batılı benzeri bu sinema çabaları aslında hiç de batıya benzemeyen bir taban üzerinde cereyan etmekteydi. Batıda sanat filmi denilen filmlerin yapılması, bazı amatörce denemelerin dışında, kat'iyen şövalyelikle ilgili olmayıp, doğrudan doğruya bir ekonomik buriuva hesabı meselesidir. Batıda sanat filmi denilen film genellikle normal ticarî filmden on misli daha ucuzdur. Yurt içinde ve yurt dışında bu çeşit filmleri gösteren belli işletmeler ve sinema salonları vardır. Böylece batıda sanat filmleri, ucuz film yapmak isteyen parası az yapımcıların başvurduğu bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyalist ülkelerde devlet hem filmlerin, hem de sinema salonlarının sahibidir. Böylece bir el ile dağıtılanın, öbür el ile toplanması imkânı vardır.

Türkiye'de ise durum bu iki örneğin de dışındadır. Sanatı bir tarafa bırakalım, fotoğrafın düzgün çekilmesi, oyunlara, dekorlara, aksesuarlara dikkat edilmesi gibi standart teknik işlerde titizlik bile bir filmin normal bir ticarî filmden iki misli pahalı olması için yeterlidir. Üstelik bu filmler için ne bir özel işletme garantisi ne de devlet tarafından tanınan bir korunma sistemi yoktur.

Bu şartlarda nasıl olur da bir akımı temsil eden 20-25 film orataya çıkartılabilmişti? Türkiye'de sanat filmi çabaları çoğu zaman kazancını unutup, şan salmak, namını duyurmak isteyen Osmanlı kahntısı yiğitlerin ve ağaların gavriyetiyle olmuştur. Bu davranış batılı bir burjuvann kafasının almasına imkân yoktur. Türk sinemasında batılı anlamda ilk sol hareket olan batı etkisindeki «toplumsal gerçekçilik» akımı sağcı basının vayaralarına karşı solcu basının savunması ile üst tabakada kopan gürültüler sayesinde gelişebilmiş gerçekte 27 Mayıs hareketi gibi halka hiçbir zaman inememiştir. «Otobüs yolcuları», «Acı Hayat», «Gurbet Kuşları»nın dışında halk açısından «popüler» toplumsal gerçekçilik filmi çok gibidir. Nitekim sağcı basın ve teşekküller bu hareketin filmleriyle ilgilenmevi bırakıp, solcu geçinenler saldırıya geçtiği zaman bu hareketin üst tabakada da bir davanağı kalmamıştır. Böylece bu işe şan salmak, namını duyurmak için girişenler sonunda aptal, bilgisiz ve beceriksiz kimseler olarak teşhir edilme durumuna düşmüş, ayrıca sermavelerini de tüketmiş olarak soluğu daha az yiğitçe filmlerde almışlardır.

Toplumsal gerçekçilik akımını karşı olan üst tabaka aydınları ne istemişlerdir? Genellikle Fransa'daki «nouvelle-vague» hareketinden etkilenerek daha kişisel, daha birevci, yani daha batılı filmler.. Bu çeşit sinemanın da denemesi yapılmamış değildir. Fakat ömrü 10 Ekim seçimlerinin arifesi ile ertesi arasında bir kelebek ömrü kadar kısa olmuştur. İlk öncüsü Fevzi Tuna'nın 23 vasında yaptığı «Aşka Susayanlar» ile başlayan bu akım, toplumsal gerçekçi filmler kadar bile halka ulaşamamıştır.

Dünya Saç Ölü'nün «Bitmeyen Yol», Ajap Zeki Heper'in «Soluk Gecenin Aşk Hikâyeleri»

sansürde takılmış, Cengiz Tunçer'in «Sevmek Seni» si tamamlanamamış, Metin Erksan'ın «Sevmek Zamanı» oynayacak salon bulamamış, salon bulan Haldun Dormen'in ise «Bozuk Düzen» ve Güzel Bir Gün İçin» filmleri ticarî fiyasko ile sonuçlanmışlardır. Böylece toplumsal gerçekçi akıma göre daha aşırı batıcı hareket olan daha temelsiz bu denemelerin başarısızlığı daha da ağır olmuştur. Bu denemelere batılılaşmanın ivice çıkmaya saplandığı bir sırada girişildiği tarihlerde, Niyazi Berkes «Batıcılık, Ulusculuk ve Toplumsal Devrimler» adlı kitabında şöyle bir teşhis koyuyordu: «Batıcılık geri kalmış toplumların avdınlarının, kendi toplumlarının kalkınamaması gerçeğinin karşısında, ilerlemiş toplumları görmekten gelen a-şğılık duygusunu hafifletmek için yapıstıkları bir hayal, bir toplumsal sakatlığın avdınlar arasında nükseden bir görüntüsüdür.. Batıcılık hiçbir yerde gerçekleşmemiş sadece gerici-liğe varayan bir birevci aydın ütopyasıdır» Gelecek Yazı :

NİCİN HALK SİNEMASI

Baş tarafı Say: 2'de) masında ve milliyetçiliği «ülke sınırları içinde bağımsızlık» anlamında kabul etmesinde ve Atatürk ile Ziya Gökalp'in milliyetçiliklerinin de böyle olduğunu sanmasında T.C.K 142. maddesinin I sayılı bendinde yazılı şart ve unsurlar bulunmamaktadır.

ANAYASANIN TEMEL NİZAMLARI NELERDİR?

Her ne kadar sanık vekillerinden Prof. Avukat Turhan Güneş duruşmalı inceleme sırasında; T.C.K 141/I ve 142/I maddelerindeki «Temel Nizamlar» tabirini ele alarak. Anayasa'da hükme bağlanmış her konunun Temel Nizam olmadığını ancak Anayasa'nın 2. maddesinin Temel Nizam olup diğer hükümlerinin ve meselâ Anayasa'da yer almış olan Temel Hak ve Hürriyetlerin Temel nizam sayılmayacağını demeyan etmiş ise de: Anayasa'nın (Temel Hak ve Ödevler) başlıklı 2. kısmının birinci bölümünün 12. maddesinin ilk fıkrasında yer almış olan «herkesin dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.» hükmü ile 2. fıkrasında (hiçbir kişiye aileye, zümre ye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz) hükümünün ve 2. bölümünde yer almış olan kişi, konut, haberleşme ve düşünce hürriyetlerini koruyan maddelerin Temel nizamlardan sayılmayacağı iddiasının nedenleri açıklanamamış ve bizzat Anayasa'nın 8. maddesinde (Anayasa hükümlerinin yasa, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan Temel Hukuk kurallarıdır.) diye yazılı olması ve 2. maddesinde Cumhuriyet nitelikleri belirtilirken insan haklarına da ayrıca ve açıkça yer verilmiş bulunması bahsolutan iddiamın kanuni ve hukuki bir esasa dayanmadığı sonucunu doğurmuştur.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan bütün bu sebepler ayrı ayrı ele alınarak sanık tarafından yazılı yayımlanmış olan sözü edilen kitapta ne suretle komünizmi getirmek veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal Temel Nizamları devirmek maksadıyla propaganda yapılmış olduğunun kanuni gerekçeleri ile ve kanaat verici bir tarzda tartışılıp izahı gerekirken yapılmaksızın yazılı şekilde 142. maddenin I. fıkrası ile ceza hükmedilmesi, yolsuz, sanığın duruşmalı inceleme sırasındaki müdafilerinin temyiz fihrazları bu itibarla varit görüldüğünden tebliğnamedaiki onama isteğinin reddi ile hükmün (BOZULMASINA), depo parasının sanığa geri verilmesine 30.5. 1967 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

ÜCRET, 100 BİN LİRAYA KADARDIR

CIA hâlen Amerika'da bulunan yabancı talebeler arasında geniş bir kampanya yürütmektedir. Kampanyanın amacı, memleketlerine döndükleri zaman, onları vatanları aleyhine casus olarak kullanmaktır. CIA bu yolda santaja da başvurmaktadır. Altı tam vakitli ajan, CIA'nın bölgesel teşkilâtında bu programı gerçekleştirmek için çalışmaktadır. Ajanlar istidatlı yabancı talebeler keşfetmek için üniversite üniversite dolaşmaktadır.

Yabancı talebe avına çıkan bu ajanlar, resmen Savunma Bakanlığı (DOD) memuru olarak gözükmektedirler. Takma bir isim altında, bakanlığın kimlik kartını taşımaktadırlar. Haklarında şüpheye düşüp gerçeği öğrenmek isteyenler, bakanlık kayıtlarında onların memur olduklarını göreceklerdir.

CIA «Millî menfaat» gerekçesiyle, vakıflar ve profesörlerle işbirliği yapmaktadır. Bu vakıflar ve profesörler, işlerine varavabilecek yabancı talebeleri tesbit hususunda CIA'ya yardımcı olmaktadır.

CIA'nın talebe toplama faaliyetini yakından bilen bir kişi, Ramparts'a işlerin nasıl yürütüldüğü hususunda şu bilevi verdi: Ajan, gözüne kestirdiği talebeyle telefon eder, Savunma Bakanlığında olduğunu söyler. Ona yabancı talebelerin ABD'deki durumlarıyla ilgilendiğini açıklar ve «yeni talebelere yardımcı olabilmek için, meseleleriniz hakkında sizinle konuşmak isterim» der. Eğer talebe ilgileniyor gözükürse, ajan hemen bir randevu tesbit eder. Kısa bir konuşma sırasında, aday talebeyi değerlendirir. Eğer talebeyi istidatlı görürse, ikinci bir randevu kararlarştırır. Böylece, ajan, talebeyle birçok kez buluşur. Onun politik görüşlerini yoklar ve cevaplarını değerlendirir. Bu arada, ufak bir güvenlik tedbiri almayı ihmal etmez.

Ajan, talebeyle ufak bir hizmet için ricada bulunur. Hizmetin gerektirdiği masraflar için talebeyle 10 ya da 20 dolar öder. Yalnız talebenin parayı aldım diye ABD'nin resmî bir makbuzunu imzalaması gereklidir. Eğer talebe isten vazgeçmeye kalkarsa, bu makbuzun, mensup bulunduğu devletin elçiliğine verileceği hatırlatılır.

Nihayet, talebeyle kendi hükümeti aleyhinde faaliyette bulunma teklifi yapılır. Karşılığında ödenen ücret, bazen yılda 10 bin doları bulur. Ekseriya, ondan beklenen işi tamamladıktan sonra, eğer istekliyse, talebenin devamlı olarak ABD'ye yerleşmesinin sağlanacağı teminatı verilir. Talebe evet derse, kendi el yazısıyla mukaveleli vazar ve imzalar. Artık anlaşma, dönüşü olmayan biçimde tamamlanmıştır. Mukaveleli imzalamakla, talebe tuzağa düşmüştür. Mukavelesinin bir kopyasının mensup bulunduğu devletin elçiliğine verilebileceği tehditlerle her an karşı karşıya kalabilir.

BAS İMZAYI AL PARAYI

Ramparts muhabirleri, üniversitelerde yoğun araştırmalar yaptılar ve CIA tarafından elde edilmek istenen birçok yabancı talebeyle konuştular. Talebelerin çoğu, memleketten çıkarılma korkusuyla, CIA'nın teşebbüslerini anlatmaya cesaret edemiyorlardı. Ama Abdüllatif Hotaki adlı genç bir Afganlı talebe, belki de Hükümet zaten onunla uğraştığı için, başından geçenleri açıkça anlatıyordu:

Hotaki Amerika'ya 1957 yılında Kaliforniya Politeknik Koleji'ne ziraat gazetecilik yapmaya gelmişti. Afgan Talebe Derneğinde faal olarak çalışmaya başlamıştı. 1961 yılında Berkeley'e gidip Afgan talebelerinin başkanı olan Ziya H. Nurzey ile tanıştı.

Berkeley'e varınca Hotaki, Nurzey'in apartmanına gitti. Hotaki, orada CIA ajanı diye tanımlanan üçüncü bir kişinin varlığını hayretle gördü. Ajan Afganistan'a döndükten sonra CIA hesabına çalışmak üzere onu anjaje etmekle görevli olduğunu açıkladı.

CIA YABANCI TALEBELERİN VATANLARINA İHANETİNİ NASIL SAĞLAR?

Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporu, hem de en yüksek mevkilere yerleşmiş yerli CIA ajanlarının Türkiye'de de bulunduğunu göstermiştir. CIA, vatanlarına ihanete zorladığı bu yerli ajanları nasıl sağlamaktadır? Ajan toplamının belli başlı yollarından biri, Amerikada tahsilde bulunan yabancı talebelerin avlanmasıdır. İlerici Amerikan katoliklerinin derneği olarak yayın hayatına başlayan Ramparts'ta yayımlanan aşağıdaki ilgi çekici yazı, bu konuya ışık tutmaktadır.

Hotaki'nin anlattığına göre, ajan, 30-32 yaşlarındaydı. «istediğiniz parayı veririz» diyordu. Afganistan'ın ABD ile dostluğunu sürdürmesini emniyet altına almak için Hotaki'ye görev teklif ettiğini ileri sürüyordu. Fakat Hotaki ajana evet demedi, düşüneceğini söyledi.

Başkan Nurzey ve Afgan Talebe Derneğinin öteki üyeleri, CIA teklifini kabul etmesi için Hotaki'yi zorladılar. «Bu iyi bir şey» diyorlardı. «Hem para, hem burs alacaksın.» Nurzey, Hotaki'ye kendisinin CIA'ya «Orta-Doğu'daki Amerikan Dostları Derneği» —ki örtülü bir CIA teşekkülüdür— tarafından takdim edildiğini söylemiştir. Bu dernek, muntazam biçimde talebe teşekküllerine yardım yapmıştır.

CIA AJANI BAKANLAR!

Hotaki'ye göre, CIA onu ajan yapmak için iki teşebbüste daha bulunmuştur. Bir teşebbüs 1962'de Washington'da, Afgan Talebe Derneği Kongresi sırasında yapılmıştır. Biraz sonra, Hotaki, Orta-Doğu'daki Amerikan Dostlarının San Francisco bürosunda bulunurken ikinci teşebbüsle karşılaşmıştır. Büronun bir yetkilisi, Hotaki'ye başta Harvard, Stanford olmak üzere istediği üniversite için burs sağlayacağını açıklamıştır.

CIA nihayet kanaat getirmiştir ki, Hotaki işbirliği yapmaya niyetli değildir. Herhalde bu yüzden, Muhacret Servisi vize konusunda onu sıkıştırmaya başlamış ve son yıllarda onu

Afganistana geri göndermeye kalkışmıştır. Halbuki Hotaki'nin karısı Amerikalıdır ve iki çocuğu vardır. Onun son Amerika dışına çıkarılma kararı, Los Angeles televizyonu yorumcusu Louis Lomax'ın sağladığı hukukî yardım sayesinde önlenebilmiştir.

Bu arada Afgan Talebe Derneğinin eski başkanı Afganistan'a dönmüştür. Bu zat hâlen Afganistan Devlet Hazinesinin başında bulunmaktadır. Hotaki'ye göre, Afganistan Hükümetinin Amerika'da okuyan ön plandaki yüksek memurların çoğu ya CIA tarafından yetiştirilmiştir, ya da bey-ni yikanmıştır. Bunların bazıları bakanlık mevkiinde bulunmaktadır.

CIA'nın finansmanını sağladığı Orta-Doğu'daki Amerikan Dostları (AFME) tipindeki dernekler, gerekli ortamı getirerek, CIA hizmetinde yabancı talebe toplama işini kolaylaştırmaktadır.

ORTA — DOĞU'DAKİ AMERİKAN DOSTLARI!

AFME 1951 yılında, Orta-Doğu halklarıyla ABD arasında daha iyi bir anlayışı gerçekleştirmek için, iddiaya göre politika dışı amaçlarla kurulmuştur. Başlangıçta dernek, Arap taraftarı, antisyonist bir gurbun propaganda aracıydı. Dernek yıllar sonra CIA'nın yabancı talebe dünyasından ajan sağlama politikasında belli başlı bir silâh haline gelmiştir. AFME'deki değişiklik, 1960 yılında, pek az tanınan bir federal me-

murun — Edward W. Overton'un — başkan yardımcısı olmasıyla vuku bulmuştur. Overton'un gelişiyle, derneğin gelirleri birden büyük bir sıçrama kaydetmiştir. CIA 1960'ta derneğe 1 milyon dolar sağlamıştır. Bu miktar, dernek gelirinin yüzde 90'ına tekabül etmektedir. Para, CIA'nın örtülü teşekkülleri olan Houston San Jacinto Vakfı, Baltimor Chesapeake Vakfı, Philadelphia Andrew Hamilton Fonu, Columbus Broad-High Vakfı ve Boston Granary Fon kanalıyla gelmiştir. CIA yalnız kesenin ağzını elinde tutmakla kalmamış, Orta-Doğu'daki Amerikan Dostları Derneğinin mensupları arasında da iyi dostlar edinmiştir. Bu dostlar arasında direktör Kermit Roosevelt de vardır. Bu zat, 1963 yılında İran'da Musaddık'ın devrilmesini tertipleyen CIA ajanlarından biridir.

Orta-Doğu'daki Amerikan Dostları'na verilen CIA parasının büyük kısmı, Derneğin talebe işleri servisine gitmektedir. Bu servis aracılığı ile AFME, yabancı talebeleri Amerika'ya getirme hususunda, ünlü Milletlerarası Eğitim Enstitüsü gibi öteki Amerikan eğitim kurumları ve resmî devlet kuruluşları ile işbirliği halindedir. AFME'nin talebe işleri servisi ayrıca ABD'deki yabancı derneklerinin politikalarına müdahale etmektedir. Yabancı talebe derneklerinin faturalarını ödeyerek, onların «doğru politika» hattını tutmalarını sağlamaktadır.

İRAN ŞAHI VE CIA

İran Talebe Derneğinin durumu, bu bakımdan aydınlatıcıdır. Dernek, 1953 yılında, AFME'nin malî yardımı ve teşviki ile kurulmuştur. 1961 yılında talebe derneğinin politikası değişmiştir. Dernek, İran Şahının diktatorial rejimine karşı muhalefete geçmiştir. Bunun üzerine AFME derhal yardımı kesmiştir. Ama, AFME temsilcileri İran talebelerinin yıllık kongresinde bulunmuş, Şah'tan yana olan hiç değilse tarafsız kalan talebelerin kazanması için kulis yapmışlardır. İran Talebe Derneğinin eski bir başkanı olan Hasan Libasçı, 1963 yılında AFME Başkanı Earl Bunting'e yaklaşmış, ona AFME'nin ABD'deki İran talebelerinin albümü gibi tamamen politika dışı projeleri malî bakımdan destekleyip desteklemeyeceğini sorduğunu hatırlatmaktadır. Earl Bunting, cevap vermeden önce derneğin Şah'aleyhtarı tutumunu değiştirip değiştirmeyeceğini öğrenmek istemiştir. Hayır cevabını alınca, Bunting, «Çok üzgünüm, bu durumda size yardım edemeyiz» demiştir.

Bununla beraber, Afgan talebeleri, AFME'den her yıl 3 ilâ 4 bin dolar almakta devam etmişlerdir. Ayrıca üç ayrı CIA kanalından beslenen ünlü Asya Vakfından da yardım görmüşlerdir. Afgan Talebe Derneğinin eski bir başkanı olan ve onlara hâlâ müşavirlik eden Dr. Nate Kamranî — ki hâlen UCLA'da iktisat okutmaktadır — nazik bir tonla şu yorumu yapmaktadır: «Sanmıyoruz ki, bütün CIA mensupları dostane olmayan bir biçimde davransınlar. CIA, öteki Amerikan teşekküllerinden çok daha fazla sayıda doktora yapmış kişiye sahiptir. Time Magazine böyle yazıyor. Eğer CIA benden herhangi bir konuda mütalâa isterse, bunu zevkle yerine getireceğim.»

KUKLA İMALÂTÇISI AMERİKA!

CIA'nın bağımsız Amerikan talebe teşekküllerini ele geçirmek ve amaçlarına âlet etmek için devlet parasını gizlice kullanması yeterli bir skandaldır. Ama dürüstlük vaadi ile bu ülkeye çekilen talebelere rüşvet verilmesi, onların satın alınması ve vatanlarına ihanete sevk edilmesi çok daha çirkin bir iştir.

CIA desteği gören yabancı Talebe Derneği yabancı talebeleri tuzağa düşürmek ve onları kukla haline getirmek bakımından uygun bir araçtır. Ne var ki bu marifetli davranış için ABD'nin ödediği fiyat yüksektir. Zira kukla imalâtçısı bir millet haline gelmekteyiz.

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERİ DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1.
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU